

T.C

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

SANAT VE TASARIM ANASANAT DALI

Yüksek Lisans Tezi

**ART NOUVEAU SANAT AKIMINDA STİLİZASYON VE AYAKKABI
TASARIMINDAKİ ETKİLERİ**

Hazırlayan

Fırat KARAPINAR

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Öznur ENES

İZMİR / 2022

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Art Nouveau Sanat Akımında Stilizasyon ve Ayakkabı Tasarımındaki Etkileri” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../...

Fırat KARAPINAR

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü' nün / / tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin maddesine göre Sanat ve Tasarım Yüksek Lisans öğrencisi Fırat KARAPINAR'ın “Art Nouveau Sanat Akımında Stilizasyon ve Ayakkabı Tasarımındaki Etkileri” konulu tezi incelenmiş ve aday / / tarihinde, saat’da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonradakikalık süre içinde gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan ana sanat dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin olduğuna OY BİRİĞİ ile karar verilmiştir.

BAŞKAN**ÜYE****ÜYE**

ÖZET

Art Nouveau sanat akımı, Yeni Sanat olarak da adlandırılmaktadır. 1890-1910 arasında İngiltere’de başlayıp Avrupa ve Amerika’da yayılan, ağırlıklı olarak mimarlık, dekorasyon, cam obje tasarımı, afiş ve çeşitli yüzey alanlarında kendini gösteren bitkisel desenlerin ve bezemelerin kullanıldığı sanat disiplini.

Tezin ilk bölümünde, Art Nouveau sanat akımının tarihsel gelişimi göz önüne alınarak sanat akımında kullanılan en belirgin stiller değerlendirilmiştir. Bitkisel soyutlamalar, kadın figürü, hayvan ve böcek stilizasyonları örnekler ile açıklanmış olup, Art Nouveau akımının, mimari, resim, heykel, grafik, dekorasyon, moda giyimi ve aksesuar tasarımı alanındaki etkileri incelenmiştir. Dünya’da Art Nouveau akımı ile ilgili olarak İngiltere, Amerika, Fransa, Belçika, Almanya, Rusya ve Osmanlı Dönemi’nde akımın en yoğun hissedildiği eserler örnek olarak aktarılmıştır.

Tezin ikinci bölümünde, ayakkabı tasarımının kısa tarihçesi ve ayakkabının bölümlerine yer verilmiştir. Bu bölümde, Art Nouveau sanat akımında stilizasyon kavramı ve sanatçıların doğayı soyutlama biçimleri ve tasarımlara aktarma yöntemleri çözümlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, sanat akımının ortaya çıktığı dönemde ayakkabı tasarımları değerlendirilmiş, saya ve ökçe bölümlerindeki stilizasyon etkileri incelenmiş ve dönemin ayakkabı tasarımcılarının çalışmalarından örnekler verilmiştir. Günümüze kadar olan süreçte, Art Nouveau sanat akımının stilizasyonu yönelik etkilerinin ayakkabı tasarımıyla ilişkisi kronolojik olarak araştırılmıştır.

Son bölümde ise, konuyla ilişkili olarak ayakkabı koleksiyonu hazırlık süreci aktarılmış ve sunulmuştur. Koleksiyonda Art Nouveau dönemi mimari yapı detayları, taban ve topuk kısmında; böcek formları stilize edilerek saya kısımlarında kullanılmıştır. Tez kapsamında hazırlanan gece ayakkabıları koleksiyonu, yüksek el işçiliği tercih edilerek tasarlanmış ve üretilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Art Nouveau, Stilizasyon, Ayakkabı, Moda, Aksesuar

ABSTRACT

The Art Nouveau art movement is also called the New Art. It is an art discipline that started in England between 1890-1910 and spread in Europe and America, using floral patterns and decorations that manifest themselves mainly in architecture, decoration, glass object design, posters and various surface areas.

In the first part of the thesis, the most prominent styles used in the art movement were evaluated, considering the historical development of the Art Nouveau art movement. Herbal abstractions, female figure, animal and insect stylizations are explained with examples and the effects of Art Nouveau movement in the field of architecture, painting, sculpture, graphics, decoration, fashion clothing and accessory design are examined. Regarding the Art Nouveau movement in the world, England, America, France, Belgium, Germany, Russia and the works in which the movement was felt most intensely in the Ottoman Period were cited as examples.

In the second part of the thesis, a brief history of shoe design and sections of the shoe are included. In this section, the concept of stylization in the Art Nouveau art movement and the ways in which artists abstract nature and transfer methods to designs are tried to be analyzed. In this context, shoe designs in the period when the art movement emerged were evaluated, the stylization effects in the saya and heel sections were examined and examples of the works of the shoe designers of the period were given. In the process up to the these days, the relationship between the stylization effects of the Art Nouveau art movement towards shoe design has been investigated chronologically.

In the last section, the preparation process of the shoe collection is conveyed and presented in relation to the subject. In the collection, Art Nouveau period architectural building details, base and heel part; insect forms were stylized and used in saya sections. The collection of evening shoes prepared within the scope of the thesis is designed and produced by preferring high hand workmanship.

Keywords: Art Nouveau, Stylization, Shoes, Fashion, Accessories

ÖNSÖZ

Art Nouveau akımı, resim sanatı, mimari tasarım, grafik tasarım, takı tasarımı, iç mekân tasarımı, seramik tasarım, tekstil tasarımı ve cam sanatı gibi disiplinlerde kendini göstermiştir. Dünya çapında ortak bir tavrı ve çalışma yöntemini taşıyan Art Nouveau akımı, diğer akımlar karşısında belirgin ve öncü anlayışı ile devrimsel bir duruş göstermiştir. Her ülkede farklı adlar ile anılmıştır. Art Nouveau akımı hissedildiği her kültürde o kültürün estetik değerlerini alarak daha da zenginleşmiştir.

Art Nouveau, modern bir stil olmasına karşın, esin kaynağı olarak geçmiş dönemlerin sanat anlayışlarından da etkilenir. Avrupa’da ve ABD’de Orta çağ Dönemi’ne duyulan ilgi, bu akımın ortaya çıkmasına ön ayak olmuştur. Orta çağ katedrallerini örnek alan bazı sanatçılar, bir yandan yeni malzemelerle farklı biçimler yaratırken, doğayı da yeniden gözlemlemişlerdir. Bu akımın temelleri daha eski dönemlere, simgeci ve romantik resmin uzantılarına, Barok sanatın taşkın biçim anlayışına kadar dayanmaktadır. Art Nouveau, Uzakdoğu sanatından da etkilenmiştir: Japon tahta baskıları ve motiflerine dikkat çekmiş olması birçok sanatçı için ilham kaynağı olmakla birlikte, kendisinden sonra gelen birçok çağdaş sanat akımı için de adeta bir hammadde oluşturmuştur.

Birinci Dünya Savaşı sanat akımlarını, sosyal yaşamı ve ekonomiyi ciddi ölçüde etkilemiştir. Art Nouveau akımı da bu etkiden payını almıştır. Art Nouveau akımının öteki sanat anlayışlarından farklı kılan yönü eski ile yeni üslup arasında bir sentez yaratmasıdır. Art Nouveau sanat anlayışını benimsemiş olan sanatçılardan sonra bu akım ile eser yaratan tasarımcılar görsel anlayıştan çok malzemenin yapısı ve teknikler üzerinde yoğunlaşmışlardır.

Art Nouveau sanat akımının ayakkabı tasarımına etkileriyle ilgili olarak çok fazla kaynak bulunmaması nedeniyle böyle bir konuyu seçmemde beni cesaretlendiren, tez çalışması esnasında bilgi ve tecrübeleriyle her daim yanımda olan ve bu çalışmayı geliştirip olgunlaştıran saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Öznur Enes’e teşekkür ederim.

Fırat KARAPINAR

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	ii
TUTANAK.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
RESİMLER LİSTESİ.....	x
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

ART NOUVEAU SANAT AKIMINDA STİLİZASYON KAVRAMI, SANAT VE TASARIM ALANINDAKİ ETKİLERİ

1.1. Art Nouveau Akımı ve Stilizasyonları.....	6
1.1.1. Bitki Stilizasyonları	15
1.1.2. Kadın Figürü Stilizasyonları	21
1.2.3. Hayvan ve Böcek Stilizasyonları	26
1.2. Art Nouveau Sanat Akımının Diğer Disiplinlere Etkisi	32
1.2.1. Art Nouveau Akımının Mimari ve Dekorasyon Üzerindeki Etkileri.....	32
1.2.2. Art Nouveau Akımının Resim Sanatı Üzerindeki Etkisi	35
1.2.3. Art Nouveau Akımının Grafik Tasarım Üzerindeki Etkisi.....	38
1.2.4. Art Nouveau Akımının Heykel Sanatı Üzerindeki Etkisi.....	40
1.2.5. Art Nouveau Akımının ve Takı Tasarımı Üzerindeki Etkisi	42
1.2.6. Art Nouveau Akımının Moda Giyim Tasarımı Üzerindeki Etkisi.....	45
1.3. Dünya’da Art Nouveau Akımı	48
1.3.1. İngiltere’de Art Nouveau Akımı	48

1.3.2. Amerika’da Art Nouveau Akımı.....	50
1.3.3. Fransa’da Art Nouveau Akımı.....	53
1.3.4. Osmanlı Dönemi’nde Art Nouveau Akımı.....	54
1.3.5. Belçika’da Art Nouveau Akımı.....	56
1.3.6. Almanya’da Art Nouveau Akımı.....	57
1.3.7. Rusya’da Art Nouveau Akımı.....	58

2.BÖLÜM

AYAKKABI TASARIMINDA ART NOUVEAU STİLİZASYONUNA YÖNELİK ETKİLERİN İNCELENMESİ

2.1. Ayakkabı Tasarımına Genel Bakış.....	60
2.2. Art Nouveau Dönemi Ayakkabı Tasarımları (1890-1910).....	63
2.2.1. Art Nouveau Dönemi Ayakkabı Tasarımcıları.....	73
2.2.1.1. Jean Louis François Pinet.....	73
2.2.1.2. Hellstern ve Oğulları.....	74
2.2.1.3. Pietro Yantorny.....	76
2.2.1.4. André Perugia.....	79
2.2.1.5. Carl Franz Bally.....	80
2.3. Ayakkabının Saya Tasarımında Art Nouveau Etkisi.....	82
2.4. Ayakkabının Taban ve Ökçesinde Art Nouveau Etkisi.....	103

3. BÖLÜM

TEZ KAPSAMINDA HAZIRLANAN KOLEKSİYONUN SUNUMU

3.1. Tez Kapsamında Hazırlanan Koleksiyonun Hazırlık Süreci.....	120
3.2. Tez Kapsamında Hazırlanan Koleksiyonun Çıkış Noktasının Belirlenmesi ve Problemin Tanımlanması.....	121
3.3. Tez Dahilinde Hazırlanan Koleksiyonun Sunumu.....	121
3.3.1. Tasarım 1.....	122
3.3.2. Tasarım 2.....	123

3.3.3. Tasarım 3	124
3.3.4. Tasarım 4	125
3.3.5. Tasarım 5	126
3.3.6. Tasarım 6	127
3.3.7. Tasarım 7	128
3.3.8. Tasarım 8	129
3.3.9. Tasarım 9	130
3.3.10. Tasarım10	131
SONUÇ	132
KAYNAKÇA	136
ÖZGEÇMİŞ	

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Tassel Otel, Victor Horta,1892-1893.....	7
Resim 2: Kuğular, Walter Crane,1875	8
Resim 3: Paris İstasyonu, Hector Guimard,1904	9
Resim 4: El Aynası, Mathilde Augé ve Ely Flakon,1900	10
Resim 5: Çilek Hırsızı, William Morris,1883	11
Resim 6: Mevsimler Serisi, Alphonse Mucha,1896.....	12
Resim 7: Geyşa Utagawa Toyokuni, 1805	13
Resim 8: Yıldızlı Gece Tablosu, Van Gogh,1889.	14
Resim 9: Kanagawa Yakınlarında Büyük Dalga adlı eser, Katsushika Hokusai,1830-1831	14
Resim 10: Kardelen çiçeği, Frank Steeley,1903.....	16
Resim 11: Papatya çiçeği, Frank Steeley,1903	17
Resim 12: Çiğdem çiçeği, Frank Steeley,1903	18
Resim 13: Lale çiçeği, Frank Steeley,1903	19
Resim 14: Deve dikenini tasarımlı bir sütunu gösteren illüstrasyon, Eugène Grasset 1896	20
Resim 15: Sarah Bernhardt Poster, Alfons Mucha,1897.....	21
Resim 16: Tavus kuşu etekli kadın, Aubrey Beardsley,1893.....	22
Resim 17: Salome, Aubrey Beardsley,1907	23
Resim 18: Sirenler, Gustav Klimt,1899	24
Resim 19: La Japonaise, Claude Monet,1876	25
Resim 20: The Peacock Room, Kuğular,1876	26
Resim 21: Vazo çizimi eskizleri, Eugène Grasset,1845-1917	27
Resim 22: Art Nouveau Hayvan ve Böcek Tasvirleri,1900	28
Resim 23: Güve tasarımlı aksesuar, Lucien Gaillard,1900	29
Resim 24: Takı tasarımı, René-Jules Lalique ,1901.....	30
Resim 25: Kuşlar ve Çiçekler kitabı, Keinen Imao,1892	31
Resim 26: Casa Milà, Antoni Gaudí, 1906- 1910	33
Resim 27: Otel Tassel kapısı, Victor Horta,1892-1893	34
Resim 28: Dolap tasarımı, Emile Gallé,1900	35

Resim 29: The Kiss, Gustav Klimt, 1908.....	36
Resim 30: Moulin Rouge, Henri de Toulouse Lautrec.....	37
Resim 31: AEG logo, Peter Behrens, 1907	38
Resim 32: Litografi çalışması, Eugène Grasset, 1897	39
Resim 33: Cehennem Kapıları, Auguste Rodin, 1880-1917	40
Resim 34: Calais Burjuvaları, Rodin, 1884-1895	41
Resim 35: Broş Tasarımı, Marcus ve Co. 1900.....	42
Resim 36: Takı Tasarımı 1, Rene Lalique, 1860-1945	43
Resim 37: Takı Tasarımı 2, Rene Lalique, 1860-1945	44
Resim 38: Kostüm, Paul Poiret, 1911	45
Resim 39: Çay Elbisesi, Paul Poiret, 1898-1901.....	46
Resim 40: Tavuz kuşu duvar kâğıdı, Walter Crane, 1889.....	49
Resim 41: Kumaş tasarımı, William Morris, 1876.....	50
Resim 42: Litografi poster, William Henry Bradley, 1894.....	51
Resim 43: Kitap Kapağı Tasarımı, Will H. Bradler, 1895	52
Resim 44: Afiş tasarımları, Jules Chéret , 1893	53
Resim 45: Dolap tasarımı, Louis Majorelle, 1900	53
Resim 46: Şeyh Zafir Türbesi, Raimondo D'Aronco, 1903	54
Resim 47: Kaşık, çatal ve bıçak, Henry Van de Velde, 1993	56
Resim 48: Secession sergisinin reklam afişi, Rudolf Jettmar, 1903.....	57
Resim 49: Ryabushinsky Evi'nin ana merdiveni (şimdi Gorki Müzesi), Fyodor Schechtel	58
Resim 50: Çeşitli Ayakkabı Türleri.....	62
Resim 51: Ayakkabı Tasarımı, İngiltere, 1895-99	65
Resim 52: Paris'te üretilmiş bir gelinlik ayakkabısı, Hellstern and Sons, 20. yy. başı...	65
Resim 53: Ayakkabı tasarımı, Halle Brothers, 1900	66
Resim 54: Cromwell Ayakkabı Tasarımı, 1910	67
Resim 55: Ayakkabı tasarımı, Hellstern ve Oğulları, 1900–1925.....	68
Resim 56: Ayakkabı Tasarımı, Bally. 1904	68
Resim 57: Cromwell stil gece ayakkabıları, 1890.....	69
Resim 58: Ev ayakkabısı, Hellstern ve Oğulları, 1910	70

Resim 59: Bata Shoes Museum, Toronto.....	71
Resim 60: Bally ayakkabıları detay.....	80
Resim 61: Bally ayakkabıları vitrini.....	81
Resim 62: Deri Potin, 20.yy. başı.....	85
Resim 63: Deri terlik 20. yüzyılın ilk çeyreği.....	86
Resim 64: Ayakkabı tasarımları, D'Orsay,1920.....	87
Resim 65: Le Bal" adlı ayakkabı, Paul Poiret/André Perugia,1924.....	88
Resim 66: Gece Ayakkabıları, André Perugia,1928-29.....	88
Resim 67: Türkiye, deri organze boncuk işlemeli terlik,20 yüzyılın ilk yarısı.....	89
Resim 68: Deri brokar kumaş ayakkabı,20.yüzyılın ilk yarısı.....	90
Resim 69: Ayakkabı Tasarımı, Dior,1954.....	90
Resim 70: Gece Ayakkabıları, House of Dior,1955.....	91
Resim 71: Gece Ayakkabıları, Dior,1956.....	92
Resim 72: Gece Ayakkabısı, Dior Moda Evi, Roger Vivier,1957.....	92
Resim 73: Gece ayakkabısı, Dior,1957.....	93
Resim 74: Gece Ayakkabıları, Dior,1958.....	94
Resim 75: Gece Ayakkabısı, Dior Evi,1960.....	95
Resim 76: Ayakkabı tasarımı, Andrea Pfister,1980.....	96
Resim 77: Ayakkabı tasarımı, Giuseppe Zanotti,1990.....	97
Resim 78: Ayakkabı tasarımları, Gianni Versace,1992.....	97
Resim 79: Ayakkabı tasarımları, Sonbahar/Kış Manolo Blahnik,2005.....	98
Resim 80: Ayakkabı Tasarımı, Danilo Giordano.....	99
Resim 81: Lady Bloom" Ayakkabı tasarımı, Noritaka Tatehana,2013.....	100
Resim 82: Ayakkabı Tasarımı, Kerrie Luft,2013.....	101
Resim 83: Zanotti Ayakkabı Tasarımları,2014.....	102
Resim 84: Gece Ayakkabısı, André Perugia,1928-29.....	103
Resim 85: Ayakkabı tasarımı, Salvatore Ferragamo,1938.....	104
Resim 86: Ayakkabı tasarımı detay, Dior,1955.....	105
Resim 87: Ayakkabı tasarımı, Dior,1960.....	106
Resim 88: Ayakkabı tasarımı detay, Roger Vivier,1958.....	107
Resim 89: Ayakkabı tasarımı, Roger Vivier,1958.....	108

Resim 90: Kadın ayakkabı tasarımı 1950-59	109
Resim 91: Gece ayakkabıları, Herbert Levine,1965	109
Resim 92: Gece ayakkabıları, Charles Jourdan,1969-70.....	110
Resim 93: Gül detaylı ayakkabı tasarımı,, Christian Louboutin,1995	111
Resim 94: İlkbahar/Yaz Koleksiyonu, Prada,2008	111
Resim 95: Kerrie Luft Ayakkabı Çizimleri,2010	112
Resim 96: Kerrie Luft ayakkabı modelleme,2010	113
Resim 97: Kerrie Luft ayakkabı topuk tasarımı,2010	114
Resim 98: Yaz Ayakkabı Koleksiyonu, Rodarte ,2011	114
Resim 99: Yaz Koleksiyonu, Dolce & Gabbana,2013.....	115
Resim 100: Sonbahar Koleksiyonu, Dolce & Gabbana,2013	115
Resim 101: Milano Moda Haftası, Dsquared,2014	116
Resim 102: Ayakkabı tasarımı, Guo Pei, 2017	116
Resim 103: Gümüş Yapraklı Beyaz Saten Ayakkabı, Ralph&Russo,2022	117

GİRİŞ

Sanat, estetik değerler yaratarak kendi varoluş biçimine katkı sağlamış ve sürekli ilerleme halinde olmuştur. İlerleme halindeyken kendi dinamiklerinden, çevreden sürekli etkilenmiş ve değişmiştir. Bu değişimler sanat akımlarına ve farklı bakış açılarını beraberinde getirmiştir. Farklı bakış açıları ve ihtiyaçlar zamanla farklı sanat akımlarını oluşturmuştur. Bunlardan biri de Art Nouveau sanat akımıdır.

Art Nouveau sanat akımı, Endüstri Devrimi'ne karşı olarak Avrupa'da ortaya çıkmıştır. Akım 1890-1910 yıllarında İngiltere başta olmak üzere Avrupa ve ABD'de mimarlık, resim, dekorasyon, cam sanatı, aydınlatma, kumaş tasarımı, afiş ve seramik tasarım gibi birçok alanda kendini gösteren hâkim bir üslup olarak karşımıza çıkmaktadır. Art Nouveau sanatı ortaya çıktığı dönemde ve sonraki süreçlerde belirgin bir tasarım anlayışı olarak kendini göstermiştir. Diğer sanat ve tasarım anlayışlarıyla ele alınıp değerlendirildiğinde üslup farklılıklarını bünyesinde barındırmaktadır. Art Nouveau sanat disiplini olarak kendinden önceki akımlardan ilham almış ama taklit yoluna gitmemiştir.

Endüstri Devrimi ve ideolojik tavırlar akımın oluşmasında en önemli unsur olmuştur. Teknolojik üstünlük ve demire verilen formlar ile malzemenin yeni olanaklar sunması akımı görsel açıdan zengin hale getirmiştir. Art Nouveau'nun en bilinen bitkisel stilizasyonları, kaynağını doğadan alıyordu. Stilize edilmiş bitkiler en belirleyici öğeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ortanca, zambak, süsen, nergis ve asma yaprakları en çok tercih edilen bitkiler arasındadır. Teknolojik gelişme ile sanatçılar formlarda sınırları zorlamıştır.

Endüstri Devrimi, ile insan ve hayvan gücüyle şekillenmiş üretim yerine, makineleşmenin getirdiği buhar ve elektrikle beraber yenilikçi tekniklere dayalı üretim anlayışı gelişmiştir. Endüstri Devrimi ile fabrikada ortaya çıkan eşyaların üretim sebebi, hızlı ve artan talebi karşılamaktır. İnsanların üretim şeklinde makine kullanması estetik zevki sınırlandırdığı düşünülüyordu. Orta çağ eserlerindeki kusursuzluk hissinin üretilen eşyanın her yerinde insan elinin emeğinin verdiği değer olduğu ifade edilmiştir. Endüstri

karşısında el sanatlarının değerinin yeniden artması gerektiğine inanılmıştır. Ticaret ile özellikle Uzakdoğu ülkelerinin tanınması Art Nouveau akımını çok etkilemiştir.

Art Nouveau sanat akımı Uzakdoğu estetik anlayışından ilham almıştır. Japon kültüründe doğaya olan yüksek saygı ve canlı betimlemeleri sanatçılara esin kaynağı olmuştur. Japon estampları bu dönemde dikkat çekmiş ve sanatçılar eserlerinde kullanmaya başlamışlardır. Japon kültürü bir cazibe etkisi yaratmış ve bu kültür ilgi odağı olmuştur. Uzakdoğu el sanatları ve desenlerine duyulan ilgi her geçen gün artarak devam etmiştir. Japon sanatı ve sanatçıları daha çok incelenmiş ve teknikleri örnek alınmıştır. Bu süreç Japon limanlarının batıya açılması ile Meiji Restorasyonu adı verilen dönemde gerçekleşmiştir. Sanatçılar sadece teknik ve stil değil Japon kültürü ile sanatın amaçlarını aramaya da yönelmişlerdir.

Sanatın amacı hakkında William Morris, sanat hakkında tanımlamadan fazlasını öngörüp önemli bir noktaya temas etmiştir. Morris (1886) “Sanatseverler, sizi bir defa uyarıyorum, sanatın ölü dış görünüşünü canlandırmaya çalışmakla sanata bir fayda sağlayamazsınız. Sanatın amaçlarını aramanız lazımdır. Kendini değil; bu aramada sanatın sahtesine tahammül edemeyecek kadar sanatı sevmemizin sonucu olarak, kendimizi boş ve çıplak bir dünyada bulmamız da muhtemeldir” (Bayazıt,1973:7) diyerek bize sanatın ve tasarımın evrensel bir amacı hakkında hep aklımızda yol gösterici bir soruyla ilerlememiz gerektiğini hatırlatmaktadır.

Art Nouveau, sanat akımı dokunduğu her alana kendi ruhunu yansıtarak ilerlemiştir. İlerleyen dönemlerde bu akıma karşı eleştiriler ve karşıt akımlar çıkmış olsa dahi tarih içerisinde mimarlıkla birlikte moda tasarımında da Art Nouveau akımı zamansız ve yenilikçi bir üslup olarak yerini almıştır. Art Nouveau sanat akımının tekstil tasarımı ve moda aksesuar tasarımındaki etkileri daha çok yüzey ve form farklılıklarında ortaya çıkmıştır. Art Nouveau akımın karakteristik özelliklerini moda tasarımcıları koleksiyonlarına yansıtmışlardır. Art Nouveau aksesuar tasarımlarında; eğimli çizgiler, yoğun işlemler ve gösterişli tokalar kullanılmıştır.

1890 ve 1910 yılları arasında Art Nouveau akımının en etkili olduğu yıllarda, dönemin ayakkabı atölyeleri ve tasarımcıların koleksiyonları incelenmiştir. Pietro Yantorny, Jean Louis François Pinet, Andrea Perugia, Hellstern ve Oğulları, Carlz Franz Bally gibi ayakkabı atölyeleri dönemi tasarım gelişimi açısından etkilemiştir. 1910 sonrası, tasarımcı koleksiyonları ve markaların ürettikleri ayakkabılardaki Art Nouveau stilizasyonunun etkileri görseller ile yapısal özellikleri dikkate alınmıştır.

Tez kapsamında, bir sanat akımı olan Art Nouveau ve bunun yarattığı stilizasyonun ayakkabı üzerine olan etkisi ele alınmıştır. Bu doğrultuda sanat kavramı genel olarak açıklanmış. Art Nouveau akımının ortaya çıkmasındaki süreçler, akımın oluşumu ve tarihsel süreçteki konumu incelenmiştir. Farklı sanat ve tasarım alanlarındaki Art Nouveau akımı etkisi örnek ile açıklanmıştır. Avrupa ve dünyadaki etkileri araştırılmıştır. Sanayileşme süreci ile üretim yöntem tekniklerinde değişimler yaşanmıştır. Bu durum da ayakkabı tasarımında da sınırlılıkların ortadan kalkmasını sağlamıştır.

Ayakkabı tasarımını etkileyen en belirleyici esin kaynaklarından biri kültürel tarihtir. Ayakkabı üretiminde kullanılan temel formlar oldukça az değişmesine rağmen ayakkabının belirli oranları abartılarak farklı tasarımlara yönelim sağlanmıştır. Ayakkabılar kimi zaman sınıflar arası bir görünmez paravan bile olmuştur. Yüksek sınıfların yürümeyi ve çalışmayı zor ayakkabılar tercih etmesi buna örnek verilebilir. Ayakkabı tasarımında yararlılık ve rahatlık en önemli unsur olsa da tasarımcılar ayakkabıların fark edilmesi için süslemeler ekleyerek sınırlarını zorlamıştır (Lau, 2012:10).

Yapılan araştırmada literatür taramasında, yurtdışında yer alan müze koleksiyonları, yurtiçindeki sergi katalogları, basılı yayınlar, e-kitaplar, konuyla ilgili makaleler, başucu kitapları, dijital kütüphaneler ve tasarımda yapılan stilizasyonu anlamak için tasarımcı çalışma günlükleri kullanılmıştır.

Art Nouveau sanat akımının, ayakkabı formunun bölümlerinde ve kullanılan malzemelerdeki etkileri ile ortaya çıktığı dönemden günümüze kadar olan süreç içerisinde

tasarımcıları ve trendleri nasıl etkilediği incelenmiştir. Oluşturulan gece ayakkabıları koleksiyonunda Art Nouveau akımının etkisi görünür kılınmaya çalışılmış ve tasarımlarda bitkisel eğrisel formlar ve böcek stilizasyonları kullanılmıştır. Tez kapsamında hazırlanan koleksiyonda doğadaki canlılardan alınan detay görünümüler ayakkabıların saya ve ökçelerinde stilize edilip kullanılarak güncel ve giyilebilir tasarımlar oluşturulması hedeflenmiştir.

1.BÖLÜM

ART NOUVEAU SANAT AKIMINDA STİLİZASYON KAVRAMI, SANAT VE TASARIM ALANINDAKİ ETKİLERİ

1. BÖLÜM

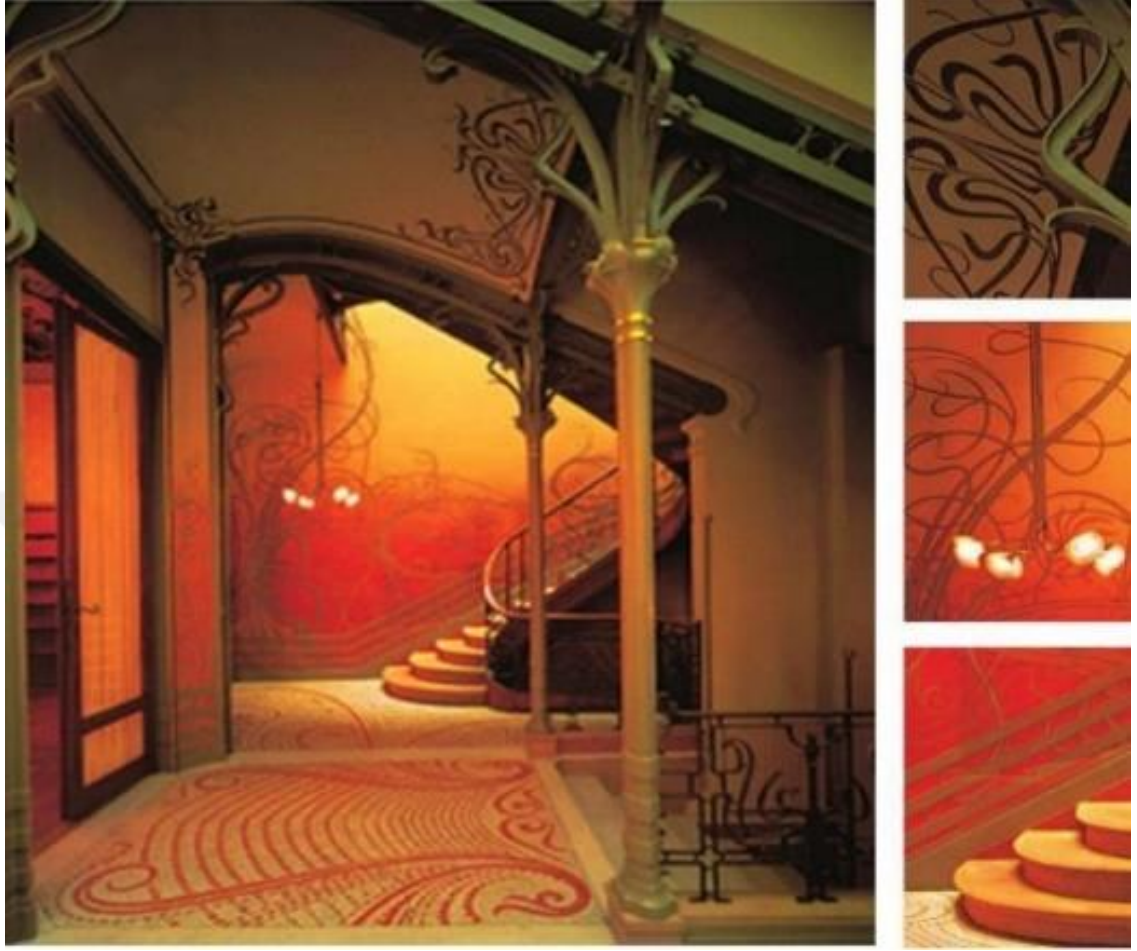
ART NOUVEAU SANAT AKIMINDA STİLİZASYON KAVRAMI, SANAT VE TASARIM ALANINDAKİ ETKİLERİ

1.1. Art Nouveau Akımı ve Stilizasyonları

Art Nouveau 19. yüzyıl sonlarıyla 20. yüzyıl başında etkin olan, İngiltere başta olmak üzere Avrupa ve ABD’de yaygın olarak kabul gören bir akımdır. Doğadan esinlenen, geleneksel akımlardan sıyrılan, modern anlayışın doğuşu olarak görülen bir sanat akımıdır. Karakteristik özellikleri arasında bitkisel stilizasyonlar, çiçekler, egzotik canlılar ve kadın figürlerinin kavisli çizgilerle dekoratif anlayış ile kullanılması gelmektedir.

1875-1890 yılları Art Nouveau akımı için “araştırma dönemi” olarak kabul edilmektedir. 1890-1900 yıllarında ise akımı belirleyen mimari yapıların büyük kısmı tamamlanmıştır. Bu dönemde sanat akımlarının geçerliliği sorgulanmaya başlanmış, sanatlar arası sentezin olduğu bu dönemde, Art Nouveau akımı yayılmaya başlamıştır. 1900-1914 yılları ise bezeme ve süsleme anlayışından daha çok yapısal tasarımın önemli olduğu, eğri çizgilerin biçim kazandığı, çiçek çeşitlerinin doruk noktasına ulaştığı dönem olmuştur. (Görsel Büyük Genel Kültür Ansiklopedisi, 1987:824).

Türkiye’de Art Nouveau, Yeni Sanat veya 1900 Sanatı gibi adlandırmalar olarak dilimize yerleşmiştir. Avrupa ülkelerinde de farklı adlarla sanat tarihine geçmiştir. Bu isimlendirmeler ile yeni teknikler de beraberinde gelmiştir. Jugendstil, Secession, Modern Style, Yellow Book Style, Fin de Siècle Style gibi farklı isimler almıştır. Türkiye’de, Turani (1993)’ye göre Art Nouveau Yeni Üslup olarak sanat sözlüğünde yer almış, bir kavram olarak karşımızda görünmektedir. Bu sanat akımı, mimari yapılar üzerinde daha belirgin olmuştur. Kullanılan süslemeler nedeniyle, Doğal stil, kamçı vuruşu stili ve yılanbalığı stili gibi isimler de almıştır.

Resim 1: Tassel Oteli, Victor Horta, 1892-1893

Kaynak: Lahor, 2011:40-41

Tassel Oteli, önemli mimari eserlerden biri olarak Art Nouveau akımının en tipik özelliklerini taşıyan mimari yapısı ile anılmaktadır. Belçikalı Mimar Victor Horta'nın baş eserlerinden biridir. Otel geleneksel mimari estetiğinden uzak ve doğal formlara sahiptir. Bitkisel eğriler ile organik bir mekân yaratılmıştır. Dinamik yapı her detayda kendini göstermiştir. Merdivenlerdeki hareketli demir yapıdaki kırbaç stili ve merdiven basamaklarının aşağı doğru büyümesi akışkan bir his yaratmaktadır. Otelin tamamında zarif işçilik ve Art Nouveau stili kendini hissettirmektedir.

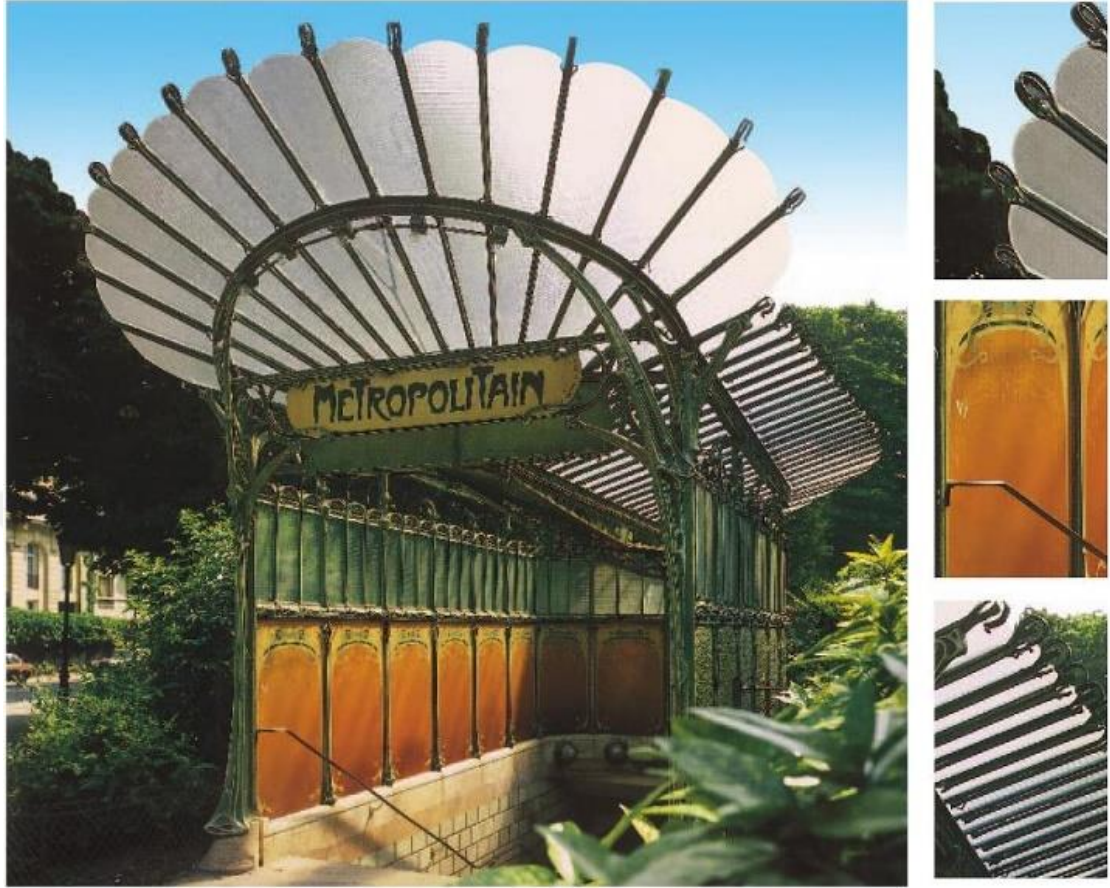

Resim 2: Kuğular, Walter Crane, 1875

Kaynak: Lahor, 2011:9

Crane'in duvar kâğıdı tasarımları figüratif olmuştur. Genellikle Yunan efsanesi, peri masalları ve tekerlemeler üzerine çizim yapmıştır. Bu tasarım, natüralist ve resimsel anlayış ile yapılmıştır. Bu, çalışma Crane'in 1870'lerdeki tarzının tipik bir örneğidir. Art Nouveau sanatçıları her detayda kusursuz bir anlayış içinde estetik zevki sorgulamışlardır. Sanatçılar yüksek estetik zevk peşindeydiler. Art Nouveau akımının tarihsel süreçte yaratan etkenleri ve zayıflayan estetik anlayışını Gombrich (1997) şöyle ifade etmektedir:

“Halk, kolonlar, gömme ayaklar, kornişler ve silmeler istiyordu, mimarlar da onlara istediklerini veriyordu. Fakat 19. yüzyılın sonlarına doğru, giderek daha çok sayıda kimse bu modanın saçmalığının farkına varmaya başladı. Özellikle İngiltere’de, eleştirmenler ve sanatçılar, sanayi devrimi sonucu el sanatlarında görülen gerilemeden büyük bir üzüntü duyuyorlar ve bir zamanlar belirli bir anlamı ve kendince soyluluğu olmuş süslemelerin, artık makineler tarafından yapılan ucuz ve adi kopyalarından nefret ediyorlardı” (Cömert, 1997:535).

Resim 3: Paris İstasyonu, Hector Guimard,1904

Kaynak: Lahor, 2011:158-159

Art Nouveau mimarlarından Hector Guimard metro istasyonu girişlerini tasarlamakla görevlendirildiğinde, Paris dünyada Londra'dan sonra yeraltı demiryolu inşa eden ikinci şehir olmuştur. Guimard'ın tasarımının amacı, yeni olan altyapıyı Paris sokak manzarasında açıkça görülebilecek hale getirmektir. Girişlerde, ilk başta neredeyse kesintisiz gibi görünen Art Nouveau 'ya özgü bükülmüş, organik formlar kullanılmıştır. Dikkat çeken bir yapı ile metro girişleri daha görünür hale gelmiştir. Paris Metro Girişleri Paris'in en önemli sembollerinden biri olarak bilinse de yapıldığı dönem oldukça fazla eleştirilmiştir. Yeşil renginin Alman kültürünü yansıttığı iddia edilmiştir. Toplam 141 adet metro girişi tasarlanmıştır. Bu girişler Metro Stili denilen tarzın öncüsü olmuştur. Bu stil diğer şehirleri ve tasarımcıları etkilemiştir.

Resim 4: El Aynası, Mathilde Augé ve Ely Flakon, 1900

Kaynak: Lahor, 2011:36

Art Nouveau dönemi sanatçılarının geçmişe büyük bir özlem içinde olmuşlardır. Sanat ve zanaat alanlarında yenilik peşindeydiler. El işçiliği oldukça önemliydi. Seri üretim tabi ki engellenemezdi, fakat dönem sanatçıları zanaatın değerli olduğunu hissettirmek ve farkındalık yaratma çabası içindeydiler. Bu durumu Gombrich (1997) şu şekilde dile getirmektedir. “Ruskin ve Morris de sanattaki yeniden doğuşun, Orta çağ koşullarına geri dönülerek sağlanacağını umanlardandı. Ama birçok sanatçı böyle bir şeyin olanaksızlığını anladı. Bu sanatçılar, yeni bir tasarım anlayışı getirecek ve malzemelerin sunduğu olanakları taze bir bakış açısıyla ele alacak bir Yeni Sanat’ın özlemini çekiyorlardı” (Cömert, 1997:535).

Resim 5: Çilek Hırsızı, William Morris,1883

Kaynak: <https://williammorrisociety.org/membership/>

Erişim Tarihi: 27.04.2021

Çilek Hırsızı, William Morris'in en popüler ve ticari tasarımlarından biri olmuştur. Morris'in Oxfordshire'daki kırsaldaki evi Kelmscott Manor'un mutfak bahçesinde meyve çalarken bulduğu ardıç kuşlarını konu almaktadır. Bu baskılı pamuklu döşeme kumaşı, perdeler veya duvarların etrafını örtmek amacıyla kullanılmıştır.

Art Nouveau akımının oluşum sürecinde, William Morris'in "Arts & Crafts" hareketinin çiçek tasarımları oldukça önemli olmuştur. "William Morris'in kitap tasarımlarındaki düzenleme anlayışı sayesinde, Kelmscott Basımevi 'ne grafik tasarım konusunda ve özellikle kitap tasarımında katkılarda bulunarak büyük bir hizmet vermiştir. Morris'in harf karakterleri tasarımında sağladığı güzellik, bütünü oluşturan en küçük bir ayrıntıyı bile bir tasarım birliği içerisinde ele alması, sonraki nesillere kitap tasarımı konusunda esin kaynağı olmuştur" (Bektaş,1992:8).

Resim 6: Mevsimler Serisi, Alphonse Mucha, 1896

Kaynak: <https://museu.ms/article/details/108761/daily-art-story-muchas-seasons>

Erişim tarihi: 17.06.2021

Mucha, mevsimlerin ruh hallerini yakalamıştır Masum bahar, boğucu yaz, verimli sonbahar ve soğuk kış ile doğanın uyumlu döngüsünü temsil etmektedir. 1896'daki Mevsimler Serisi, Mucha'nın ilk dekoratif panel setiydi ve onun en popüler serilerinden biri olmuştur. O kadar popülerdi ki Champenois, Mucha'dan 1897 ve 1900'de aynı temaya dayalı en az iki set daha üretmesini istemiştir.

Art Nouveau ilham kaynaklarına baktığımızda Uzakdoğu etkileri görülmektedir. Japon sanatı, dünya sanatını etkileyen birçok özelliği bünyesinde barındırmaktadır. Doğa Japon ve Uzakdoğu kültüründe çok önemli olmuştur. Bu durum sanatlarına da yansımıştır. Ukiyo-e eserleri özellikle Art Nouveau sanatçıları etkilemiştir. Kelebekler ve ağustos böcekleri çeşitli böcekler doğu sanatında önemli bir yer tutmaktadır. Japon sanatında ve yaşam alanlarında bu etkiler görülmektedir. 1853'te Japon limanları Batı'ya açılmıştır. 1868'de Japon şogunluğu sona ermiş ve yeni Meiji hükümeti iktidara gelmiştir. Meiji Restorasyonu dönemi başlamıştır. Avrupa tarzı eğitim sistemi ve batılı görüşler benimsenmiştir. Japonya, Avrupa fikirlerini benimserken, Japon sanatını da batı

tanımıştır. Manet, James Whistler ve Claude Monet gibi sanatçılar ve çeşitli böcekbilimlerin Japon kültürüne olan ilgileri artmıştır.

1868'den 1912'ye kadar devam eden Meiji döneminde Japon ressamalar Batılı resim üsluplarını tanımaya başlayınca yağlıboya resim Japonya'da popüler oldu. Edo döneminde fahişeler gibi sıkça işlenen konular Meiji döneminde de rağbet görüyordu. Sözgelimi 1872'de Takahashi Yuichi (1828-1894) Batılı tarzda yaptığı Oiran adlı yağlıboyan portresine ukiyo-e resmindeki desenleri ve renkleri kattı. Bu resminde Yuichi, güzel modelinin parlak renkli elbiselerini, renk ve dokunun ayrı soyut kesitleri olarak resmetmiştir ki bu, geleneksel Japon resminden alınma bir tekniktir (Dickerson,2018:233).

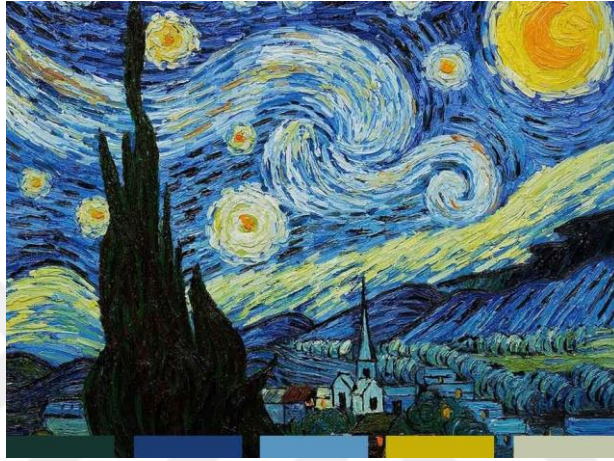

Resim 7: Geyşa Utagawa Toyokuni, 1805

Kaynak: https://www.toshidama-japanese-prints.com/item_763/Toyokuni-I-Michinosuke-I-as-the-Geisha-Ohana.htm

Erişim tarihi: 08.06.2022

Japon mistisizminden sanatçılar ilham almıştır; özellikle resim sanatındaki etkileri görülmektedir. Van Gogh, Theo'ya olan mektuplarından birinde “İşte, günden güne hayatım Japon bir sanatçının hayatına dönüşüyor,” yazdığı bilinmektedir. 19. yüzyılın ilk çeyreğinde başlayan “Dünya Fuarı” gibi fuar ve sergiler ile kültürel etkileşim artmış. Japon sanatı ve batı kültürü bir sentez haline gelmiştir.

Resim 8: Yıldızlı Gece Tablosu, Van Gogh, 1889.

<https://artsandculture.google.com/asset/the-starry-night/bgEuwDxeI93-Pg?hl=tr>

Erişim tarihi: 08.06.2022

Resim 9: Kanagawa Yakınlarında Büyük Dalga adlı eser, Katsushika Hokusai, 1830-1831

<https://artsandculture.google.com/usergallery/JALCINobmrNSJQ>

Erişim tarihi: 08.06.2022

Art Nouveau döneminde kullanılan süsleme anlayışının gerekliliği üzerine düşünmek gerekmektedir.

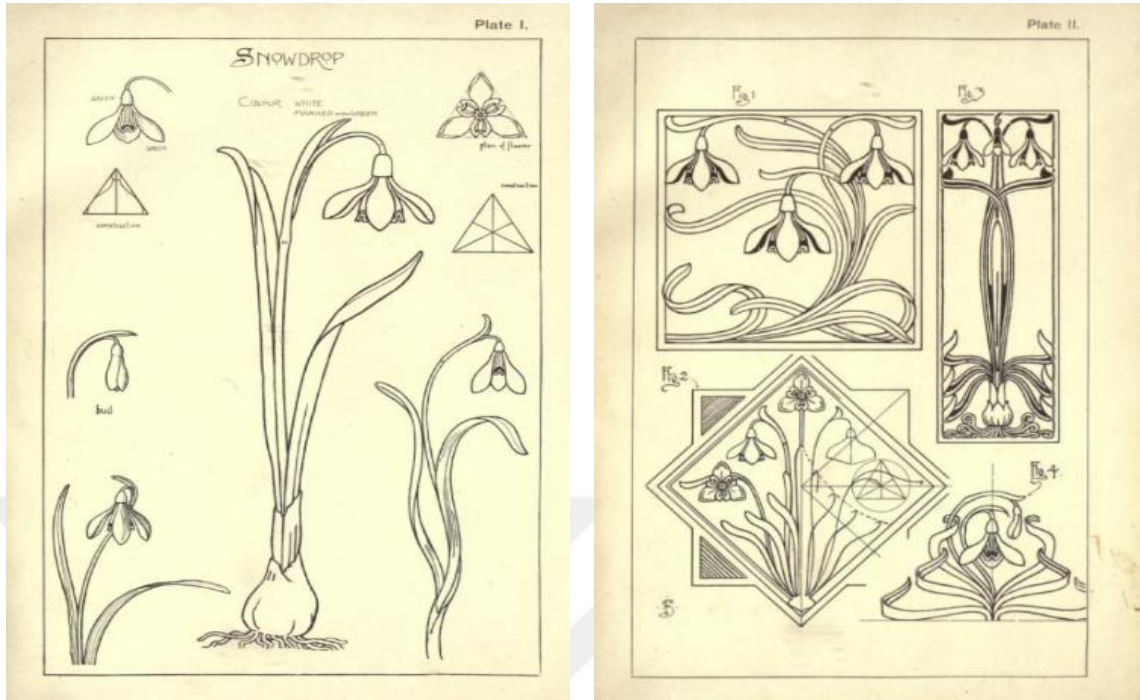
“Sanat alanlarında kullanılan süsleme teknikleri psikolojik gerekliliklere dayanmaktadır. Bu konunun kökenini anlamak için uzay algısına bakmak gerekir. William James’in belirttiği gibi görüş alanımız oldukça karışıktır. Bu karışıklık üç boyutlu bir alan kurma gerekliliğinden ve bunun güç olmasından kaynaklanmaktadır. Uzaysal düzen, soyut bir kavramdır. Gözlerimizi uzayda hiçbir şeyin bulunmadığı bir alanda uzun süre tutmak oldukça zordur. Boş bir duvar veya kâğıt parçasına baktığımızda önce dikkat etmediğimiz küçük bir nokta dikkatimizi çeker. Bu durum süslemenin psikolojik ifade olduğunu açıkça göstermektedir” (Read,1973:168).

Art Nouveau sanatçıları “form işlevi takip eder” konseptine bağlı kalsa da birçok tasarımcı dekorasyon kullanımında abartılı davranmış ve stil aşırı derecede ayrıntılı olduğu için eleştirilmiştir. Art Nouveau da biçim arayışları nesnenin özüne yönelme, akademik anlayışa karşı çıksa da süsleme sanatı olarak görülmesini engelleyememiştir. Biçim arayışındaki kusursuzluk hep var olmuş Art Nouveau ’da zirveye çıkmıştır. Art Nouveau doğadaki varlıkların biçimini inceleyip sanatsal ürünlere aktarmıştır. Tabiatın detayları soyut hale getirilmiş ve tasarımlarda kullanılmıştır. Üretilen eşya ve tasarımlarda doğadaki öz yakalanmaya çalışılmıştır.

“Matematik bilimlerin, müzik de sanatların en yetkinidir böyle düşünenlere göre. Çünkü ikisinde de biçim kendi özü olmuştur aynı zamanda. Biçim, Platon’un "idea"sı gibi. maddeyi içermesi gereken bir temel, maddeyi yöneten bir düzenin iç ilkesi olarak görülüyor. İlkel çömlekçinin düşüncelerini yansıtan bir görüş bu: "Önce bir biçim hazırladım, sonra da şekilsiz maddeyi o hazır biçimin içine döktüm"(Fischer,2012:140).

1.1.1.Bitki Stilizasyonları

Art Nouveau sanat akımında genellikle çiçek sapsarı, tomurcukları, asma dalları çoğunlukla asimetrik planda kullanılmaktadır. Çizgisel stil; zarif, güçlü, ritmik veya kırbaç benzeri güçlü bir vurgu ile dinamik bir yapı kazanmaktadır. Özellikle grafik sanatlarda çizgi; biçim, doku, boşluk ve renk gibi tüm temel tasarım öğelerini kendi dekoratif etkisine tabi kılmaktadır.

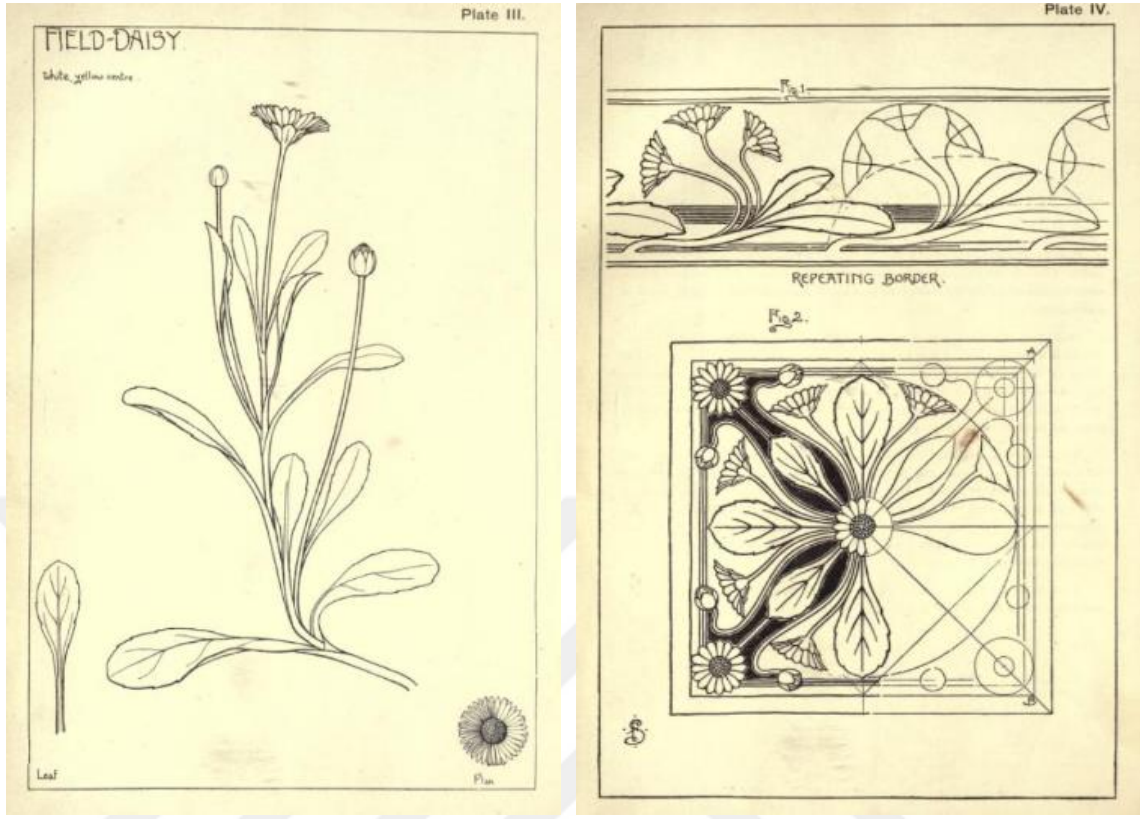

Resim 10: Kardelen Çiçeği, Frank Steeley, 1903

Kaynak: <https://archive.org/details/naturedrawingdes01steeuoft/page/n11/mode/2up/>

Erişim tarihi: 24.04.2021

Kardelen çiçeğinin ilk önce anatomik yapısı çiçek, gövde, yaprak ve kök olarak gerçekçi bir biçimde çizilerek çözümlenmiştir. Çiçekler kare, üçgen ve dikdörtgen planların içine yerleştirilmiştir. Kare planda asimetric bir yapı tercih edilmiştir. Dikdörtgen planda çiçeğin gövdesi merkezde kullanılmış soğan kısmı da çizime dahil edilerek baş kısmındaki üç çiçekle denge sağlanmıştır ve simetrik düzen kullanılmıştır. Üçgen planda iki farklı form tercih edilmiş sağ alttaki planda yaprakların merkezinde tek bir çiçek kullanılmıştır. Oluşturulan bu formlar birçok eşya ve tasarıma uyarlanmıştır.

Resim 11: Papatya çiçeği, Frank Steeley, 1903

Kaynak: <https://archive.org/details/naturedrawingdes01steeuoft/page/n15/mode/2up>

Erişim tarihi: 30.05.2021

Art Nouveau akımında çok kullanılan çiçeklerden biri de papatya ve çeşitleridir. Papatya çiçek formu gerçekçi bir biçimde çizilmiş doğal yapısı çözümlenmeye çalışılmıştır. Geometrik form olarak dikdörtgen ve kare planları seçilmiştir. Dikdörtgen planda yaprak ve gövde tekrar edecek biçimde düzenlenmiş kare plan içinde merkezinde papatya yer almıştır. Çiçeklerin ve diğer doğal unsurların da işlenmesi, bütünün belirli bir değeri korunup stilize edilmiştir. Bu sadeleştirme, şekilleri genellikle çok az veya hiç gölgesiz iki boyutlu olarak vurgulanır ve düzgün kontur çizgileriyle işaretlenmektedir.

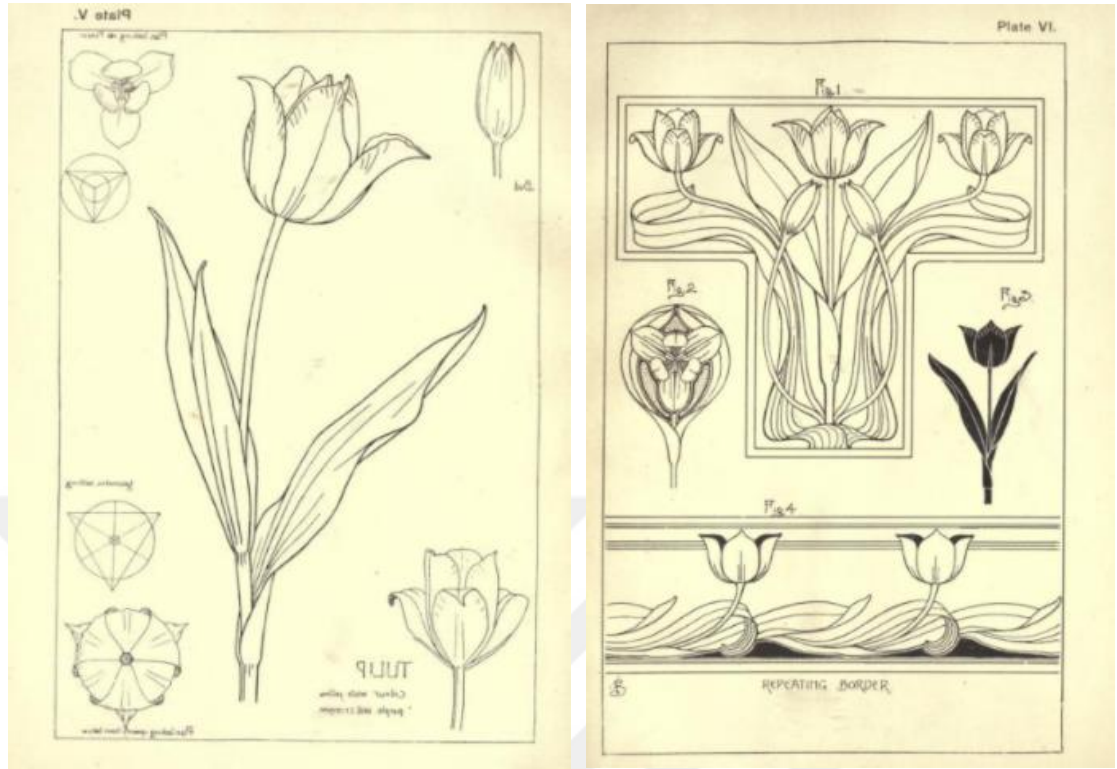

Resim 12: Çiğdem çiçeği, Frank Steeley,1903

Kaynak: <https://archive.org/details/naturedrawingdes01steeuoft/page/n19/mode/2up>

Erişim tarihi: 30.05.2021

Çiğdem çiçeği kare, L ve üçgen planında düzenlenmiştir. Üçgen planda tek çiçek kullanılmıştır. Genellikle tablo çerçevesinin üstünde kapıların kubbe kısımlarında kullanılmıştır. Mimari yapı elemanlarıyla uyumlu desenler oluşturulmuştur. Dikdörtgen planda simetrik düzen tercih edilmiştir. L planında yaprak ağırlıklı bir desen seçilmiştir yukarı yönlü akış ile dinamik bir stil yakalanmıştır.

Resim 13: Lale çiçeği, Frank Steeley,1903

Kaynak: <https://archive.org/details/naturedrawingdes01steeuoft/page/n31/mode/2up>

Erişim tarihi: 30.05.2021

Lale çiçeği t planı içerisinde simetrik olarak kullanılmıştır. Bordur deseni olarak yapraklar yatay ve tek laleler tekrar eden biçimde kullanılmıştır. Tüm Art Nouveau ürünlerinde, asimetrik şekiller eklenmiş, ritmik, dinamik, dalgalı ve akıcı çizgiler bulunmaktadır. Mimari yapılara ve kullanım eşyalarına bu stilizasyonlar uygulanmaktadır.

Resim 14: Deve dikenini tasarımlı bir sütunu gösteren illüstrasyon, Eugène Grasset 1896

Kaynak:

Erişim tarihi: 14.11.2021

1896 yılında yayımlanan Bitki ve Süs Uygulamaları kitabı (The Plant and Its Ornamental Applications), Art Nouveau tasarımlarının nasıl uygulandığını göstermektedir. 1896'da İsviçreli grafik tasarımcı ve sanat eğitmeni Eugène Grasset tarafından yayımlanan, özenle resimlenmiş kitap, hareketin tarzını tanımlamada etkili olmuştur.

1.1.2. Kadın Figürü Stilizasyonları

Kadınların toplumdaki rolleri ve statüsü 19. yüzyılın sonlarında önemli ölçüde gelişmiştir. Kadınlar daha bağımsız hale gelmiştir ve gelişen metropolde orta sınıf kadınının geliri artmıştır. Aynı dönemde, Art Nouveau sanatçıları ve tasarımcıları, kadınları son derece idealize edilmiştir, feminen ve baştan çıkarıcı biçimlerde tasvir etmişlerdir. Art Nouveau akımı tabloları ve basılı eserlerde ağırlıklı olarak ince, çekici genellikle çıplak, mücevherlerle kaplı ve dalgalı saçlı kadınları stilize etmiştir.

Alfons Mucha kadınları etkili ve çekici bir biçimde kullanmıştır. Çiçekler ve kelebekler içinde dalgalanan saçlar ve uçusan tül elbiseler içindeki kadınları Art Nouveau stili ile beraber resimlemiştir ve birçok alanda afiş tasarımları yapmıştır. Öyle ki “Mucha Tarzı” Art Nouveau akımı ile özdeş olarak anılmıştır. Afişleri ile Fransa’nın kültür yapısını ve sosyal yaşamını da yansıtmıştır.

Resim 15: Sarah Bernhardt Poster, Alfons Mucha, 1897

Kaynak: <https://www.prague.eu/en/event/71/alfons-mucha?back=1>

Erişim tarihi: 29.07.2021

Aubrey Beardsley, 1890'ların en önde gelen sanatçılarından biri olmuştur, öyle ki bu döneme "Beardsley Yılları" denmektedir. Çalışmaları mizah, bilgi ve yeteneğe dayanmaktadır. Şiirler, çizimler ve çizgi filmler yapmıştır. Bir mimarlık ofisinde çalışmış ve Westminster Sanat Okulu'nda okumuştur.

Resim 16: Tavus kuşu etekli kadın, Aubrey Beardsley,1893

Kaynak: Lahor,2011:49

Beardsley'nin işi zamansız, aydınlık ile karanlığı ve ince detayları boş alanla birleştirmesi çarpıcı ve ayırt edici bir özellik olarak kendini göstermiştir. Sonraki nesillerdeki sanatçılar ondan ilham almıştır. Picasso, tarzı ve yeteneği karşısında şaşkına dönmüş ve onu takdir etmiştir.

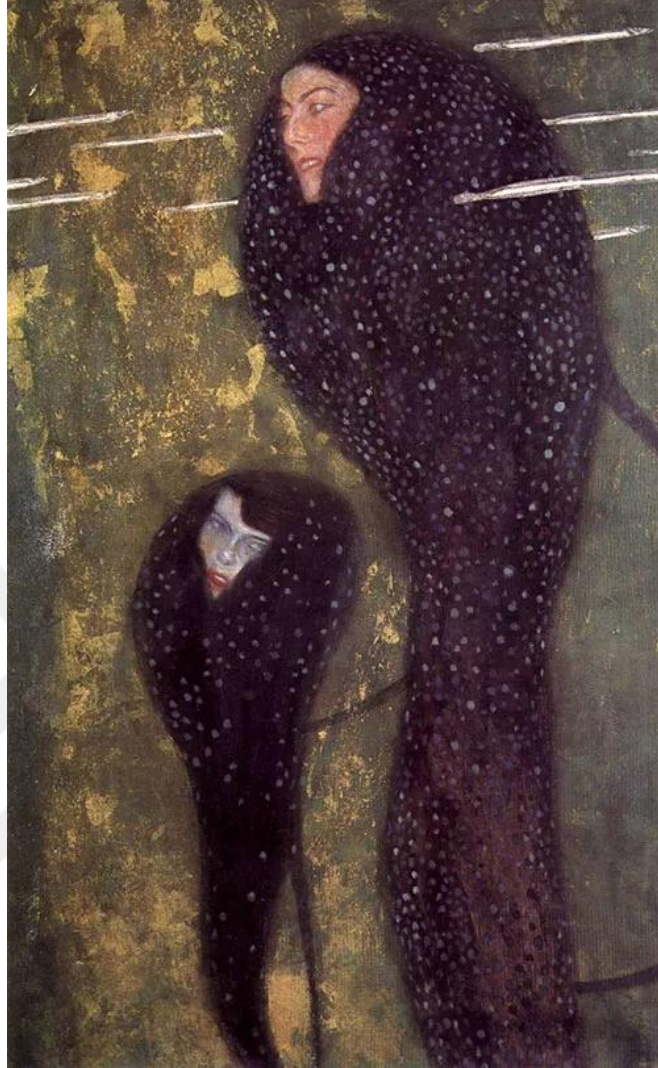

Resim 17: Salome, Aubrey Beardsley, 1907

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/822367>

Erişim tarihi: 29.08.2021

Beardsley'nin kadın çizimleri, Oscar Wilde'ın 1892'deki Salome oyunu için yapılmıştır. Aubrey Beardsley çizimleri Art Nouveau'dan etkilenen birçok sanatçının çizgiye büyük önem verdiğinin güzel bir örneğidir, genellikle stilin karakteristik özelliği olan modaya uygun kıvrımlı eğrileri üretmek için figürlerini soyutlayarak kullanmıştır. Japon baskılarının Art Nouveau üzerindeki etkisi, Beardsley'nin çalışmalarında düzleştirilmiş form yorumunda da belirgindir. Ancak bu illüstrasyon aynı zamanda çağdaş estetik hareketin bir örneği olarak da alınabilir ve bu bakımdan Art Nouveau'nun diğer çeşitli dönem stilleriyle nasıl örtüştüğünü ve etkileşime girdiğini göstermektedir (<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/822367/>, Erişim:21.06.2022).

Resim 18: Sirenler, Gustav Klimt, 1899

Kaynak: <http://www.gustavklimt.net/the-sirens/>

Erişim tarihi: 29.07.2021

Derin denizlerin egzotik yaratıkları, şaşırtıcı ve çoğu zaman gerçeküstü formları, görsel sanatçılarda güçlü bir hayranlık uyandırmıştır. Kabuklular, denizanası ve deniz anemonları gibi deniz yaşam biçimleri, Art Nouveau tarzının akıcı hatlarına ve çarpıcı renklerine ilham vermiştir. Sanatçılar ayrıca gizemli su dünyasında bulunan sirenlerin ve nimflerin mitolojilerini çok sevmişlerdir. Gustav Klimt 'de bu hikayeleri 1899 Sirenler metamorfozunda gösterildiği gibi benzetmeler yaparak kullanmıştır.

Resim 19: La Japonaise, Claude Monet, 1876

Kaynak: <https://collections.mfa.org/objects/33556/la-japonaise-camille-monet-in-japanese-costume;jsessionid=79901A401F9534CC64ABCEC66C65C91D>

Erişim tarihi: 08.06.2022

La Japonaise, Fransız İzlenimci ressam Claude Monet'nin 1876 tarihli bir yağlı boya tablosudur. Japon hayranları önünde kimonosu içinde poz veren Avrupalı bir kadın tasvir edilmektedir. Resimdeki kişi Monet'in ilk karısı Camille Doncieux, modellik yapmıştır. Avrupalı bir kadın olarak kimliğini vurgulayan sarı bir peruk takmaktadır ve resim bir Japon kültürünü ve o dönemin tablolarına ilham olan dans hareketlerini yansıtmaktadır (<https://collections.mfa.org/objects/33556/la-japonaise-camille-monet-in-japanesecostume;jsessionid=79901A401F9534CC4BCEC66C65C91D/>, 08.06.2022).

1.2.3. Hayvan ve Böcek Stilizasyonları

Art Nouveau döneminde kullanılan renklere ve formlara doğa hep ilham vermiştir. Bu nedenle zengin bir renk ve form anlayışına sahip olmuştur. Desen stilizasyonunda aynı rengin birkaç tonunu kullanılması ve renklerin soluk kullanılarak siyah rengin eklenip vurgu yapılması genel özelliklerdendir. Mavi, yeşil, pembe çok tercih edilen renklerdendir. Dekoratif desenlerde, hayvanlarda ortak renk turkuaz kullanılmıştır. Tavus kuşu, yusufçuk, böcek, balıkçıl kuşu gibi canlılar tercih edilmiştir. Özellikle tavus kuşu, kuğu ve kelebek yaygın kullanılan canlılardır. Kıvrımlı boynu ve arkasındaki su dalgalarının akan hareketleriyle bir kuğunun formu ve hareketi, Art Nouveau'nun bir amblemi olarak görülmektedir.

Resim 20: The Peacock Room, Kuğular, 1876

Kaynak: <https://www.europeana.eu/da/exhibitions/art-nouveau-a-universal-style/inspired-by-nature>

Erişim tarihi: 26.07.2021

Resim 21: Vazo çizimi eskizleri, Eugène Grasset, 1845-1917

Kaynak: <https://www.decoatouslesetages.fr/2016/12/11/art-nouveau-a-tous-les-etages-2-lanimal-dans-la->

Erişim tarihi: 26.07.2021

Eugène Samuel Grasset Belle Époque (Güzel Dönem) boyunca tasarım alanında pek çok yaratıcı ürünler vermiş İsviçreli sanatçıdır. Art Nouveau tasarımının öncülerinden kabul edilmektedir. Vatoz balığının geometrik şekilli gövdesini ve kıvrımlı kuyruğunu stilize etmiştir. Eugène Grasset tarafından çizilen bu taslak ve onu tekrarlayan desenler ile çoğaltıp bir vazoya dönüştürmüştür.

Resim 22: Art Nouveau Hayvan ve Böcek Tasvirleri,1900

Kaynak: <http://www.panteek.com/DeLaDecoration/index3.htm>

Erişim tarihi: 26.07.2021

Resim 23: Güve tasarımlı aksesuar, Lucien Gaillard, 1900

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/491266>

Erişim tarihi: 14.11.2021

Lucien 1892'de aile şirketini devraldıktan sonra, sıklıkla Japon prototiplerinden ilham alan metal işleme yapmaya başlamıştır. Yüzyılın başlarında, arkadaşı René Lalique'nin teşvikiyle Gaillard mücevhere geri dönme kara almıştır. Tasarımları, Lalique 'in çoğu tasarımında olduğu gibi, boynuz ve fildişi gibi sıra dışı malzemeleri, daha geleneksel değerli taşlar, altın ve emaye ile bir araya getirmiştir. Bu broşun böcek motifi dönemin tipik bir örneği olarak görülmektedir.

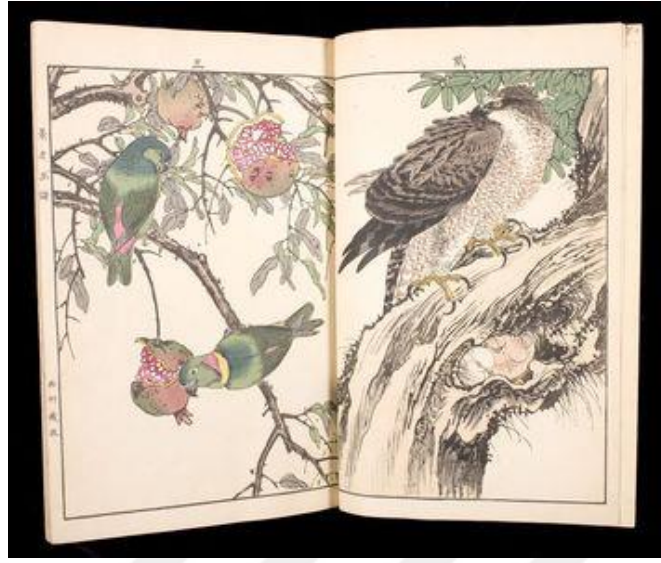
Resim 24: Takı tasarımı, René-Jules Lalique ,1901

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/207992>

Erişim tarihi: 26.07.2021

Fransız Art Nouveau tasarımcısı René Lalique, tarafından tasarlanan emaye kolye ucu, tabanında bir incinin asılı olduğu üçgen bir opalin düz kenarında duran karşılıklı iki tavus kuşu şeklinde tasarlanmıştır. Tavus kuşları, lacivert ve beyaz kanat tüyleri ile mavi ve yeşilin açık tonlarında emaye malzemesi ile oluşturulmuştur. Kuyruk tüyleri, pırlanta ve mavi emayeden yapılmıştır, çizgiler stilize edilerek “gözlerde” son bulmaktadır.

Art Nouveau akımının ilham kaynakları arasında Japon geleneksel sanatları önemli bir yer tutmuştur. Hızlı geçişler ile yaratılan vurgular, kullanılan sincap, kuşlar, fındık ağaçları ve çiçek çalışmaları, genellikle beklenmedik güçlü ve zıt renklerle karakterize edilmiş çalışmalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Resim 25: Kuşlar ve Çiçekler kitabı, Keinen Imao, 1892

Kaynak: <https://harvardartmuseums.org/art/142905>

Erişim tarihi: 26.07.2021

Keinan Kacho Gafu veya Keinen'in Kuş ve Çiçek Albümleri, Panteek'in Japon Shin Hanga baskılarından oluşmaktadır. Tanaka Jirokichi tarafından oyulmuş usta renkli tahta bloklar, her kuş portresine doğal ortamlarında zarif bir güzellik içinde resmetmiştir. Imao Keinen (1845-1924) ukiyo-e "yüzen dünya" tahta baskılar ve diğer geleneksel Japon sanat stillerini incelemiştir (<https://harvardartmuseums.org/art/142905>, 08.06.2022).

1.2.Art Nouveau’nun Sanat Akımının Diğer Disiplinlere Etkisi

Art Nouveau akımı işlevsel ve güzel olanın arayışı içinde daha çok ahlaki bir tasarım anlayışını hedeflemiştir. İşlevsel olma özelliği kazandırmak için geleneksel tavırlar, duygusal yönelimler, estetik değerler ihmal edilmiştir. Süsleme sadece talep üzerine göstermelik bir zoraki eklemeye dönüşmüştür ve bu da estetik ve zevkten yoksun sanat eserlerini ortaya çıkarmıştır. Bu durum da beraberinde sanatçıların yeniliğe ulaşma arzusunu ortaya çıkarmıştır. Böylece Art Nouveau akımı ile birçok sanat, tasarım dekorasyon stilini etkilemiştir. Bezeme, anlayışı ve işlevi ortaya çıkaracak biçimde kullanılmıştır.

İşlevselcilik 18. yüzyılda önemi hissedilmeye başlayan bir kavram olmasına karşın, Antik dönemden beri uygulanmıştır. Yunan filozoflar Platon ve Aristoteles MÖ. 1 yüzyılda, mimar ve yazar Vitruvius, daha sonra 15. Yüzyılda Alberti yapıların arsa üzerindeki işlevlerinden bahsetmişlerdir. İşlevselcilik 19.Yüzyıl sonunda ve 20. Yüzyılda mimarlığı ve dekorasyonu bütün süslemelerinden arındırmış bina ve mobilya strüktürü olduğu gibi işlev ve amacını anlatır hale dönüşmüştür. 19. yüzyılda endüstri devrimin başlaması işlevsel eşyaların tasarlanması amaçlanmıştır. 19. yüzyıl estetiği, gerçeğin gizlenmesinde saklıydı. Makineler gözden uzakta ve gizlenen bölümlerdeydi. Strüktür süsleme ile örtülmesi gereken saklanmış bir gerçektir: Bu sayede gerçek yüzü fark edilmeyecekti. İşler gözden uzak kesimlerde yapılmalıydı ve bu tavır mantıksal hale geldi. Binalar ve makineler yunak ve gotik süslemeler ile giydirilip sıradanlaştırıldı. Her şeyin bir stili temsi etmek gerektiğine inanıldı (Bayazıt.2008:270).

1.2.1. Art Nouveau Akımının Mimari ve Dekorasyon Üzerindeki Etkileri

Art Nouveau akımı ile mimari üslup üzerinde derin değişimler yaratılmıştır. Bu dönemde sıra dışı tasarımıyla, mimari yapıların içinin ve dışının özellikle demir, cam gibi malzemelerin yeni imkanlarla ve tekniklerle kullanılması akımda öncü bir tavır olmuştur. Mimaride asimetrinin kullanılması, durağan bir yapının hareketli bir görünüm kazanması çağdaş mimari üslupta önemli kazanımlar sağlamıştır.

Resim 26: Casa Milà, Antoni Gaudí, 1906- 1910

Kaynak: <https://www.arkitektuel.com/casa-mila/>

Erişim Tarihi: 27.05.2021

Bu stilin görsel özellikleri, çiçek motifleri, organik biçimler ve akıcı yuvarlak çizgilerdir. Art Nouveau, yeninin saf niteliğiyle, ölmekte olan eskinin deneyimini birleştirerek bir sentez oluşturmuştur. Art Nouveau'dan sonra gelen sanatçılar bu hareketin üslubundan çok onun malzemeleri, yöntemleri ve değerleri ele alış biçimini, uyarlamışlardır (Güncü,2017:441).

Antoni Gaudí, kendi disiplininin uluslararası alanda tanınan en sıra dışı sanatçılardan ve modern mimari anlayışının en etkili isimlerinden biri olmuştur. Kendine has mimari üslubu ile akışkan ve dinamik bir ruhu olan mekanlar yaratmıştır.

Art Nouveau akımı Klasisizmden kopuş sadece estetikle ilgili değil, aynı zamanda burjuvazinin yaşam biçimini ve duyarlılığını da göstermek istiyordu. Bu yeni sosyal sınıf, geçmişin soylu sınıfıyla özdeşleşen ve ondan ayrılan yeni bir ifade biçimine ihtiyaç duydu. Bu yeni harekette mimarlar sanatçılar, uyum içinde çalışarak bir sanat eseri yaratmak için bir eserin tüm detaylarına özen gösteren bir tavır içinde olmuşlardır.

Resim 27: Otel Tassel Kapısı, Victor Horta,1892-1893

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Victor_Horta#/media/File:Tassel_House_stairway.JPG

Erişim Tarihi: 27.05.2021

Modernizmin önde gelen temsilcilerinden biri olan Victor Horta, bu tarzın tüm özelliklerini Otel Tassel 'de sergilemektedir. Modernizmin temel ilhamı, dekorun her detayına yansıyan doğadan gelmektedir. Bitkisel stilleri, modernist mimarının tasarımına ve şehir mobilyalarına uyarlamıştır. Horta eserlerinde bir sentez yaratmıştır.

Sanat eseri, mimaride olduğu gibi, aynı zamanda faydaya hizmet ediyorsa, o zaman sanatın işlevi, biçimi daha fazla etkileyecektir. Aynı işlevin mesela bir aileye uygun bir barınak sağlamanın çeşitli yollarla ve aynı derecede iyi olarak sunulması elbette mümkündür (temel bir sorunu çözmenin tek ideal yolunun olduğu görüşü, idealist bir mittir) bununla birlikte işlevsel amaç, sanatçının yaratıcı özgürlüğünü sınırlandırır. İşlev aklın, yansımanın faydanın v.s. (diyalektik karşıtları akıldışılık, dürtü, hayalgücü v.s.) bir yönü olarak değerlendirilebilirse de söz konusu sanatın diyalektiğine başka bir unsur daha sokar ve mimar gibi sanat, bir sanat olduğu kadarıyla, bu karşıtlıkların senteze dayalı çözümüdür. Aklın antitezi olmadığını kabul eden bir işlevsel mühendisler ekolünün var olduğu doğrudur; fakat onların işleri sanat eseri olarak kabul edilme iddiası taşımaz. Diğer yandan, modern mimarların arasında, dürtüsel ve akıldışı unsurlara yer verme gerekliliğinin farkında olanlar da vardır (Read,2018:160).

Resim 28: Dolap Tasarımı, Emile Gallé,1900

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/482526>

Erişim tarihi:14.11.2021

Art Nouveau akımı dekoratif sanatları da dönüştürmüştür. Gallé, tasarımlarını bu yeni tarz temel kavramlar üzerine şekillendirmiştir ve ilham almak için doğaya yönelen ilk büyük temsilci olmuştur. Ecole de Nancy olarak bilinen grup, şimdi Art Nouveau'nun önemli bir temsilcisi olarak kabul edilmektedir. Gallé, cam ve mobilya olmak üzere iki alanda çalışmıştır (<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/482526/08.0> Erişim:08.06.2022).

1.2.2. Art Nouveau Akımının Resim Sanatı Üzerindeki Etkisi

Art Nouveau sanat akımı, resim sanatı içinde oldukça şiirsel ve soyut ve çarpıcı bir fon ve zengin figürler ile resmedilmiştir. Mekân, perspektif geri plana atılıp dekoratif bezemeler kullanılmış duygusal gerilim yaratacak renkler ve formlar tercih edilmiştir. Klimt gibi bazı sanatçılar dekoratif öğeleri çok fazla kullandıkları için motiflerde yabancılaşma meydana gelmiştir.

Art Nouveau akımının en ikonik tablolarından biri şöyle yorumlanmaktadır: “Klimt, The Kiss adlı eserinde yalnız yüzleri elleri ve ayakları olağanüstü stilize bir güzellikle ve somut olarak resmetmiştir. Diğer bütün öğelerin üzerinde uzanan kıymetli doku, arka planda birleşerek olağanüstü bir desen oluşturarak tüm resme yayılmaktadır. Kompozisyonun tümü bir süs dekor halinde tasarlanmıştır” (Krausse, 2005:83).

Resim 29: The Kiss, Gustav Klimt, 1908

Kaynak: <https://adrianbrijbassi.com/2011/06/07/the-story-of-the-kiss-by-gustav-klimt/>

Erişim Tarihi: 27.05.2021

Klimt'in en meşhur eseri, hepimizin bildiği "The Kiss" tablosu: 1907-1908 tarihli bu resim sanatçının "altın çağını" vurgulayan motiflerle oluşturulmuştur. İki aşık dış dünyadan soyutlanmış bir şekilde sarılırken, zamanın ve mekânın ötesine geçen bir beraberlik kurmaktadır. Süs öğelerinde erkeğe köşeli biçimler verilmiştir, kadın ise çiçekli ve kıvrımlı motifler ile ifade edilmiştir. (<https://www.soylentidergi.com/art-nouveau-dâhisi-gustav-klimt/> Erişim tarihi:15.11.2021).

Resim 30: Moulin Rouge, Henri de Toulouse Lautrec

Kaynak: <https://web.archive.org/web/20061124183951/http://www.nga.gov/exhibitions/2005/toulouse/>

Erişim Tarihi: 27.05.2021

En bilinen eseri Paris'in meşhur pavyonu Moulin Rouge temalı 1891'de yaptığı afiş tasarımıdır. Kalıplaşmış kuralların dışına çıkarak eser üreten Lautrec, ticari çalışmalara estetik bir yorum eklemiştir. Afişlerinde Paris gece yaşamını sıkça işlemiştir. Bazı tutucu kesimler tarafından bu yönü eleştiri odağı olmuştur.

1.2.3. Art Nouveau Akımının Grafik Tasarım Üzerindeki Etkisi

Art Nouveau grafik sanatlarda ve özellikle de afiş tasarımı da etkili olmuştur. Afiş bu dönemde bir iletişim ve yaygın bir reklam aracı haline geldiği için önem kazanmıştır. Tasarımcılar Art Nouveau'nun çiçek desenlerini, kadın imajlarını, bezeme anlayışını çok çabuk benimseyip afiş ve grafik çalışmalarında kullanmışlardır. Bu dönemdeki afişlerde taşbaskı tekniği ile tasarımcılar yeni imkanlara kavuşmuştur.

Resim 31: AEG Logo, Peter Behrens, 1907

Kaynak: Becer, 1997:101

Behrens, 19. Yüzyılın dekoratif yaklaşımıyla 20. Yüzyılın işleve dayalı geometrik biçimlerini birarada kullanarak Jugendstil'i endüstri toplumuna uyarlamaya çalıştı. Özellikle AEG firması için gerçekleştirdiği kurumsal kimlik çalışmalarıyla tanınan Behrens'e göre estetik ve işlev birbirlerini desteklemeli, hatta güzellik işlevsellikten doğmalıydı. 19. yüzyıla tepki niteliği taşıyan bu görüşe "Neue Sachlichkeit" (Yeni Nesnelcilik) adı verilmektedir (Becer, 1997:101).

Resim 32: Litografi çalışması, Eugène Grasset, 1897

Kaynak: <https://www.pamono.eu/fetes-de-paris-lithograph-by-eugene-grasset-1897>

Erişim tarihi: 14.11.2021

Ressam, teknik ressam, grafiker, illüstratör, heykeltıraş, sanat kuramcısı ve eleştirmen olan Eugène Grasset, mobilya kumaşları, duvar halıları ve dekoratif güzel sanat eserleri tasarlamıştır. 1880'lerde grafik tasarıma yönelmiştir. Sözlük yayıncıları Éditions Larousse tarafından kullanılan 'Semeuse' logosunu tasarlamıştır. Litograf tekniği ile Jeanne d'Arc, Sarah Bernhardt da dahil olmak üzere poster tasarımları üretmiştir. Paris'te Ecole Guérin (1891-1903) ve Academie de la Grande Chaumière'de (1904-13) tasarım dersleri vermiştir (<https://www.britishmuseum.org/collection/term/BIOG29635>, Erişim tarihi: 14.11.2021).

1.2.4. Art Nouveau Akımının Heykel Sanatı Üzerindeki Etkisi

Art Nouveau akımının dinamik akışkan ruhu heykel sanatını da büyük ölçüde etkilemiştir. Rodin 'in heykele, dönemin entelektüellerine zıt bir çizgide, daha sezgisel yaklaştığı söylenmektedir. Rodin, tüm proporsiyonların sistemini bir kenara iterek heykeline kırık bir burunla ifade verebilmektedir. Kırılan bir heykeli sergileme cesareti gösterebilmiştir, profesyonel modeller yerine köylü ya da akrobat modellerle, dansçılarla çalışmıştır. Böylelikle sanat alanı içinde düzensizlik, kargaşa ve spontanlığa yer açmıştır. Ona göre her heykel, içgüdülerle var olmaktadır ve iç dinamiğini de doğadan almaktadır.

Resim 33: Cehennem Kapıları, Auguste Rodin, 1880-1917

Kaynak: <https://www.zuerich.com/en/visit/attractions/rodins-gates-of-hell>

Erişim Tarihi: 27.05.2021

Auguste Rodin bugün modern heykelin başlangıcındaki merkezi figür olarak kabul edilmektedir ve sanatsal mirası, karmaşık ve deneysel bir avangardın yükselişiyle işaretlenmiştir. Malzemenin temel biçiminden heykeli yeniden yaratmasıyla diğer sanatçılara ilham vermiştir. Rodin'in yarattığı hüznü yüzeyleyen erken dönem etkisi, Picasso'nun Kadın Başı ve Matisse'in Jeannette büst serisinde görülmektedir (<https://www.widewalls.ch/magazine/auguste-rodin-sculptures>, Erişim tarihi:13.11.2021).

Resim 34: Calais Burjuvaları, Rodin,1884-1895

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/207812>

Erişim tarihi:14.11.2021

Calais Burjuvaları, Rodin'in kamusal anıtlarının en iyisi ve kesinlikle en başarılısıdır. Grubun alışılmışın dışında kitleselliği ve incelikli iç ritimleri ile birleşimi kolayca çözülememiştir ve Le Blanc Bardedienne dökümhanesi tarafından bronz döküm metodu ile elde edilmiştir. (<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/207812/>, Erişim:06.06.2022).

1.2.5. Art Nouveau Akımının ve Takı Tasarımı Üzerindeki Etkisi

Art Nouveau akımı dönemi sartaçıları takı ve aksesuarda titiz bir işçilik ile doğadaki detayları kolye, küpe, broş gibi kullanım eşyalarına yansıtmıştır. Broş tasarımı, Tiffany & Co. markasına aittir. Tasarımda ışığın şeffaf emayeden parlamasına izin verildiği görülmektedir. Bu sayede vitray etkisi yaratılan çalışmada mükemmel işçilik ortaya çıkmıştır. Bu teknikte başarılı olan günümüzün tek mücevher firmalarındandır. (<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/702563/>, Erişim:08.06.2022).

Resim 35: Broş Tasarımı, Marcus ve Co.1900

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/702563>

Erişim Tarihi: 14.11.2021

Art Nouveau akımı tasarımında önde gelen isimler şunlardır; Fransa kuyumculuğunda Art Nouveau stilinin en önemli ismi Rene Lalique'dir. 1860-1945 yılları arasında yaşamış olan sanatçı kuyumculuğa on altı yaşında, mücevher tasarımcısı ve kuyumcu olan Louis Aucoc'un atölyesinde çırak olarak başlamıştır. Daha sonra İngiltere'de Sydenham Koleji'nde sanat eğitimi almıştır. Aldığı eğitimle mücevher, yelpaze, duvar kâğıdı ve tekstil alanlarında da başarılı tasarımlar yapmıştır. İngiltere Kraliçesi Alexsandra, Ermeni banker Gulbenkain ve ünlü sanatçı Sarah Bernhard'a yaptığı özel tasarım ve koleksiyonları vardır. Bu eserleri, Lizbon'da Gulbenkian Müzesi'nde sergilenmektedir. Bunlar Lalique'ye o dönemde ün getiren isimler olmuştur. Mücevherlerinde doğadan alınmış konuları teatral biçimde opal ay taşı kullanarak anlatmıştır. Kadınları, kanat ya da kuyruklarla fantastik biçimde anlatmıştır. Yeni sanat akımında, boynuzu takılarda kullanan ilk sanatçısıdır. (Şaman ve Duru,2015:100).

Resim 36: Takı Tasarımı 1, Rene Lalique,1860-1945

Kaynak: <https://art.nouveau.world/jewelry#tags>

Erişim Tarihi: 27.05.2021

René Lalique, 40 yaşındayken, dünyanın en ünlü kuyumcusu ve bir Art Nouveau sanatçısı ve muhteşem tasarımcı olarak kendini ispatlamıştır. Lalique, benzersiz mücevher ve objeler yaratıp yenilikçi, kullanılabilir aksesuarlar yaratarak çağdaşlarını geride bırakmıştır.

Resim 37: Takı Tasarımı 2, Rene Lalique, 1860-1945

Kaynak: <https://art.nouveau.world/jewelry#tags>

Erişim Tarihi: 27.05.2021

Ancak en büyük başarıları, içinde yaşadığı değişen dünyayı tanıması olmuştur. Dünya değiştikçe Lalique'de değişmeye karar vermiştir. Kuyumcu, cam ustası ve sanatçı kimliklerine sahip olarak eser üretmiştir. Ancak onun büyük başarısı, bu yetenekleri ile sadece piyasaya hizmet etmenin dışında öngörülerini ile kalıcı eserler üretmesi olmuştur. (<https://rlalique.com/rene-lalique-biography>, Erişim tarihi:12.11.2021).

1.2.6. Art Nouveau Akımının Moda Giyim Tasarımı Üzerindeki Etkisi

Art Nouveau akımı ve stille ilişkili moda, yirminci yüzyılın başında elbisenin dekoratif sanatlar ve tasarım dünyasında resmi kabulünü kazanmasına yardımcı olmuştur. Moda tarihinde ilginç bir şekilde tarihler, birçok “La Belle Epoque” tasarımcısının Art Nouveau akımına ait olduğunu göstermektedir. Birçok Özel Tasarım Atölyesi’nin 1870’lerden 1920’lere kadar faaliyet gösterdiği, Edward Dönemi’nde La Belle Epoque ve Art Nouveau trendleriyle belirli bir seviyeye kadar aynı anda geliştikleri varsayılmaktadır (<https://silhouettescostumes.com/the-eras-we-build/1899-1914-art-nouveau/>, Erişim tarihi:12.11.2021).

Resim 38: Kostüm, Paul Poiret, 1911

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/121191>

Erişim tarihi:14.11.2021

Poiret, *The King of Fashion* (1931) adlı anı kitabında şöyle yazmıştır: "Elbiselerime sanatı koymayı hayal ettiğimde aptal mıyım, terziliğin bir sanat olduğunu söyledimde aptal mıyım? Onlarla eşit durumdayız. Bana öyle geliyor ki aynı zanaatı yapıyoruz ve onlar benim iş arkadaşlarım." Güzel ve uygulamalı sanatların peşinden koşan kardeş rekabetlerini bir kenara bırakan Poiret, sanat ve modanın sadece iç içe değil, bölünmez olduğuna inanmıştır. Bu inanç, Poiret'in modernite vizyonunun merkezinde yer almış ve bu, büyük ölçüde sanat söyleminin yayılmasını sağlamıştır. Poiret, kendisini bir sanatçı ve sanatın hamisi olarak sunmanın yanı sıra, ürettiklerini kendi içlerinde benzersiz ve özgün sanat eserleri olarak tanıtmıştır. Bunu görsel ve sahne sanatlarını bir araya getirerek ve avangard modernizmle bağlantılı sanatçılarla çalışarak yapmıştır (<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/121191>, Erişim tarihi: 12.11.2021).

Resim 39: Çay Elbisesi, Paul Poiret, 1898-1901

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/159102>

Erişim Tarihi: 27.05.202

19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında bir kadın kendi evinde misafirleri ağırlamak için özel bir çay elbisesi giymeyi tercih etmiştir. Bu giysiler, tipik gündüz veya gece kıyafetlerine göre çok daha az resmi olarak tasarlanmıştır ve sonuç olarak, bazen tarihi veya batılı olmayan elbise biçimleri gibi daha yaratıcı veya sıra dışı görünmektedir. Bu örnek hem Japon işlemeli kimonoların hem de 18. yüzyıl à la François cüppelerinin etkisini gösteren, güzel bir şekilde yapılmış ve dekore edilmiş bir çay elbisesidir. Zambak motiflerindeki mor detaylar ve eflatun astarın seçimi zarif bir işçiliği göstermektedir. Ayrıca işlemlerin asimetrisi Art Nouveau estetiğini hissettirmektedir. (<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/159102>, Erişim tarihi: 01.11.2021).

Art Nouveau, tasarımda yeniliği ve modern teknolojileri getirmiştir, ahlaki açıdan yüksek değerlere sahip olmuştur. Fakat tasarımda kullanılan pahalı malzemeler akımı bir süre sonra yüksek gelirli sınıfın sahip olacağı tasarım ürünleri haline getirmiştir. Üretim tekniklerinin değişmesi ile bu durumda da değişiklikler başlamıştır. Seri üretimle kıyafetler alt gelir grubuna da ulaşmıştır.

1960'larda, köylü ve işçi sınıfının kadınlarının giysileri, zengin kadınların karmaşık uzun kuyruklu, yerde süzünen eteklerinden, dantellerinden ve kurdelelerinden gözle görülür derecede daha koyu ve daha kabaydı, ancak 1890'larda herkes daha kısa, daha basit ve daha renkli kıyafetler giyiyordu. Kitlesel tüketim, benzer ürünlerin tüm bölgelere ve sınıflara ulaştığı anlamına geliyordu ve 20. yüzyılın başlarında, bu birleşik Pazar Fransa'da ve Avrupa'nın öteki bölgelerinde giderek büyüyordu. Tüketici devriminin sonuçları çok sayıda ve çeşitlidir. Bunlardan en öncelikli ve önemlisi, insanların değer sistemlerinin değişmiş olmasıdır. Lüksün bir simgesi olan moda, kitlesel üretimle demokratikleşmiş ve tüketim davranışı değişmeye başlamıştır (Kawamura,2016:147)

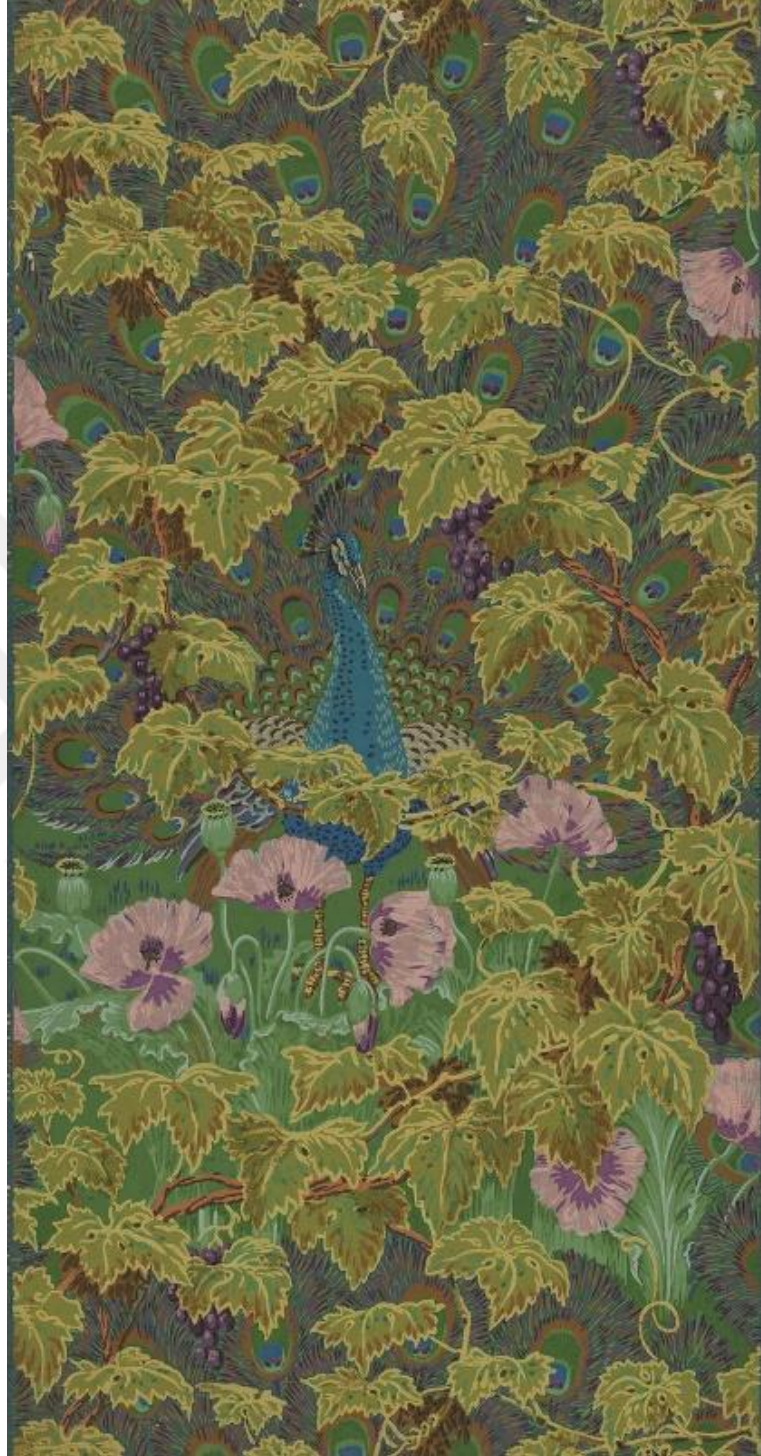
1.3. Dünya’da Art Nouveau Akımı

20. yüzyılın başı, geçmişle hesaplaşma dönemi olmuştur. Doğanın keşfedilmesiyle başlayan bu süreç, doğada saklı kalan tüm imkanları sonuna kadar kullanan ve deneyen bir kültürün gelişmesiyle yapılan hesaplaşma olarak geçmektedir. Batı tarihinde böyle bir hesaplaşma, Orta Çağ’dan Yeni Çağ’a geçilirken de yaşanmıştır. O zamanda olduğu gibi, yine büyük gelenekler kökten değişmiş, sabit düşünceler sarsılmış, kültür oluşumları değerlerini yitirmiştir. Bu çağda sanat hayatının bir sentez içinde olduğunu söylenmektedir. Devir değişimi içinde sanatçılar yeni yollar arayışı içinde olmuşlardır. Bu yüzyılda birçok akım ortaya çıkmıştır ve sanat alanında dönüm noktaları yaşanmıştır (İpşiroğlu ve İpşiroğlu,2009:16).

1.3.1. İngiltere’de Art Nouveau Akımı

Art Nouveau hareketinin ortaya çıkmasındaki önemli nedenlerden birisi de endüstrileşme ve ekonomik açıdan gelişme olmuştur. Sosyal sınıfların ortaya çıkması ve üst tabaka sosyal sınıfın farklılaşma isteği bu durumu etkilemiştir. Sanayileşmenin İngiltere’de başlaması sosyal sınıfları, üretim biçimini, insan ilişkilerini ve bunların etkisinde tasarım ve sanat alanlarında yepyeni bakış açılarını beraberinde getirmiştir

İskoç mimar ve tasarımcı Charles Rennie Mackintosh, Sanat ve El Sanatları tasarımının tipik özelliklerini yaratıcı özgürlükle birleştirmiştir. Art Nouveau, stili ile anında fark edilen tasarım yaklaşımı onu bir İngiliz ikonu yapmıştır. Glasgow'daki evler, işletmeler için abajur paneli ve şömine gibi ürünler tasarlamıştır. Genellikle karısı ve diğer sanatçı ve tasarımcı arkadaşları Margaret Macdonald Mackintosh tarafından yürütülen tasarımlarının çoğu, doğal dünyaya daha yakın görünmektedir (<https://www.vam.ac.uk/articles/art-nouveau-an-international-style>, Erişim tarihi: 9.10.2021).

Resim 40: Tavus kuşlu duvar kâğıdı, Walter Crane, 1889

Kaynak: <https://www.vam.ac.uk/articles/art-nouveau-an-international-style>

Erişim tarihi: 15.10.2021

Resim 41: Kumaş tasarımı, William Morris,1876

Kaynak:<https://www.wmgallery.org.uk/collection/themes/william-morris/object/snakeshead-f366-designed-1876-manufactured-post-1917/page/4>

Erişim Tarihi: 28.05.2021

1.3.2.Amerika’da Art Nouveau Akımı

Art Nouveau, tarz olarak ülkeden ülkeye farklılık gösterse de hareketin kendisi aynı temel inançları sürdürmüştür. Öncelikle mevcut tasarım uygulamalarını çağdaştırmaya ve geleneksel tasarımlardan uzak durmaya çalışmıştır Art Nouveau, yeni teknolojileri uzlaştırırken ve toplumu eski gelenek ve göreneklerle değiştirirken dünyanın duygularını yansıtmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesine kadar, dünya çapında baskın sanat tarzı olmuştur. (<https://stylish.com/american-art-nouveau/>, Erişim tarihi:15.09.2021). “Will Bradley bu akımın ABD’deki başlangıç noktası açısından önemlidir. Bu sanatçı ABD’de yayın endüstrisi tarafından kabul gören resimli afiş alanında eserler verdi” (Ayaydın,2015:65).

ABD, Art Nouveau ile 1890'da Harper's dergilerinin kopyalarının Fransa ve İngiltere'den yola çıkmasıyla tanışmıştır. Dergi, kapaklarını tasarlaması için Eugene Grasset'i işe almıştır. Onun illüstrasyonları genellikle Art Nouveau tarzı kadınları doğal unsurlar arasında uzun, geniş saçlara sahip olarak tasvir etmiştir. Art Nouveau hareketinin en önde gelen illüstratörü ve poster tasarımcısı olarak kabul edilen bir diğer

isim William Henry Bradley olmuştur. Ağırlıklı olarak Arts and Crafts Hareketi ve Japon blok baskı estetiğinden yararlanmaktadır.

Resim 42: Litografi poster, William Henry Bradley, 1894

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/339045>

Erişim tarihi: 15.11.2021

Resim 43: Kitap Kapağı Tasarımı, Will H. Bradler,1895

Kaynak: <https://americanart.si.edu/artwork/chap-book-thanksgiving-no-2715>

Erişim Tarihi: 28.05.2021

Bradley, tipografik tasarıma yaklaşımında yaratıcıydı ve geçerli tüm kural ve gelenekleri görmezden gelmiştir. Yazıyı, dar bir sütuna yerleştirerek, harfleri çok ve az sayıdaki satırların aynı uzunlukta olmasını sağlayarak, bir dikdörtgen oluşturmuş ve aralıklı olarak sıkıştırarak bir tasarım ögesi haline getirmiştir.

1.3.3. Fransa’da Art Nouveau Akımı

Art Nouveau akımı 1890 civarında Fransa’da ilk başta “Le Style Moderne (Modern Stil) olarak bahsedilmiştir. Akım adını Siegfried Bing’in Paris’te sanatçıların ve tasarımcıların ürünleri için açtığı La Masion de l’Art Nouveau adlı galeriden aldığı düşünülmektedir. Art Nouveau, uygulama değerini yitirmiş olan el işçiliği ve zanaatkârlığı kullanmayı hedefleyerek günlük basit bir aynadan duvar kağıdına kadar her nesneyi görünür kılmayı hedeflemektedir (<https://www.vam.ac.uk/articles/art-nouveau-an-international-style>, Erişim:29.10.2021).

Resim 44: Afiş tasarımları, Jules Chéret ,1893

Kaynak: https://www.moma.org/collection/works/7600?artist_id=1089&page=1&sov_referrer=artist

Erişim Tarihi: 28.05.2021

Resim 45: Dolap tasarımı, Louis Majorelle,1900

Kaynak: <https://www.vam.ac.uk/articles/art-nouveau-an-international-style>

Erişim tarihi:29.10.2021

1.3.4. Osmanlı Dönemi'nde Art Nouveau Akımı

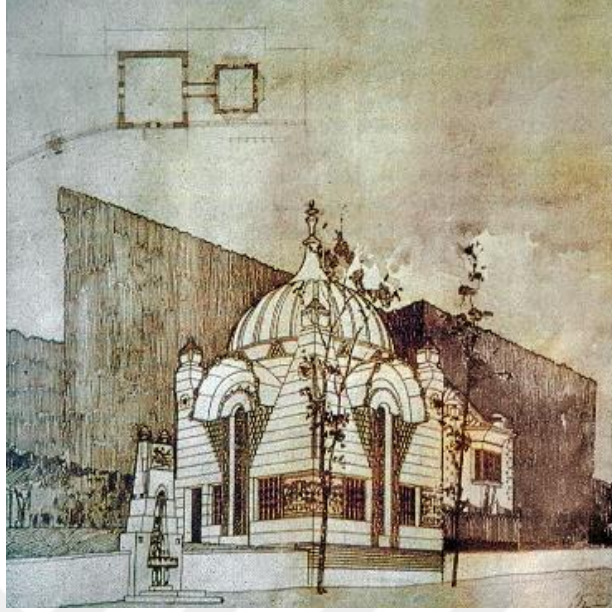
Osmanlı İmparatorluğu'nda Abdülmecid tarafından kabul edilen Tanzimat Fermanı ile imparatorluk yeni bir aşamaya girmiştir. Bu yeni dönemde idari yapılaşmada uygulanan bazı değişimler ve yenilikler, sanat, mimari ve hatta yapım tekniklerinde de varlığını göstermiştir. Tanzimat'la birlikte bazı kurumlar işlevsiz hale gelmiştir, bazıları da değişimler yaşamış ve yeni ihtiyaçlar doğmuştur. İmparatorlukta bulunan yabancı mimarlar ve onların yabancı üslupları da bunlardan biri olarak Osmanlı mimarları ve mimarlığında yerini almıştır. II. Abdülhamid döneminde ülkede bulunan Raimondo D'Aronco ve Art Nouveau üslubu bu anlayış içerisinde yerlerini almışlardır (Ölekli,2014:63).

Resim 46: Şeyh Zafir Türbesi, Raimondo D'Aronco,1903

Kaynak: <https://www.sanatperver.com/art-nouveau-sezesyonizm-sanat-akimi/>

Erişim tarihi:14.11.2021

Resim 39: Şeyh Zafir Türbesi detay, Raimondo D'Aronco, 1903

Kaynak: <https://islamansiklopedisi.org.tr/seyh-zafir-kuliyesi>

Erişim Tarihi: 28.05.2021

1.3.5. Belçika’da Art Nouveau Akımı

1880'lerde 'Art Nouveau' terimi Belçikalı L'Art Moderne dergisinde sanat yoluyla reform arayan 20 ressam ve heykeltıraştan oluşan bir grup olan 'Les Vingt'in çalışmalarını tanımlamak için kullanılmıştır. Les Vingt, güzel resim ve heykel sanatlarını sözde daha az dekoratif sanatlarla ayıran sınırın çözülmesini savunmuştur. Güzel ve uygulamalı sanatları başarıyla birleştiren iki Belçikalı mimar-tasarımcı Victor Horta ve Henry Van de Velde, akımı ciddi ölçüde etkilemişlerdir. Binaların demir korkuluklarından vitray saçaklarına ve kapı kollarına kadar her şey organik dekorasyonla işlenmiştir. Van de Velde'nin tasarımlarında bir binanın çerçevesinden mobilya ve tekstillere kadar her şey süsleme için makul bir hedef olmuştur. 1902'de Saxe-Weimar Büyük Dükü için tasarlanan çatal bıçak takımlarında Art Nouveau akımının etkisi görülmektedir (<https://www.vam.ac.uk/articles/art-nouveau-an-international-style>, Erişim tarihi:29.10.2021).

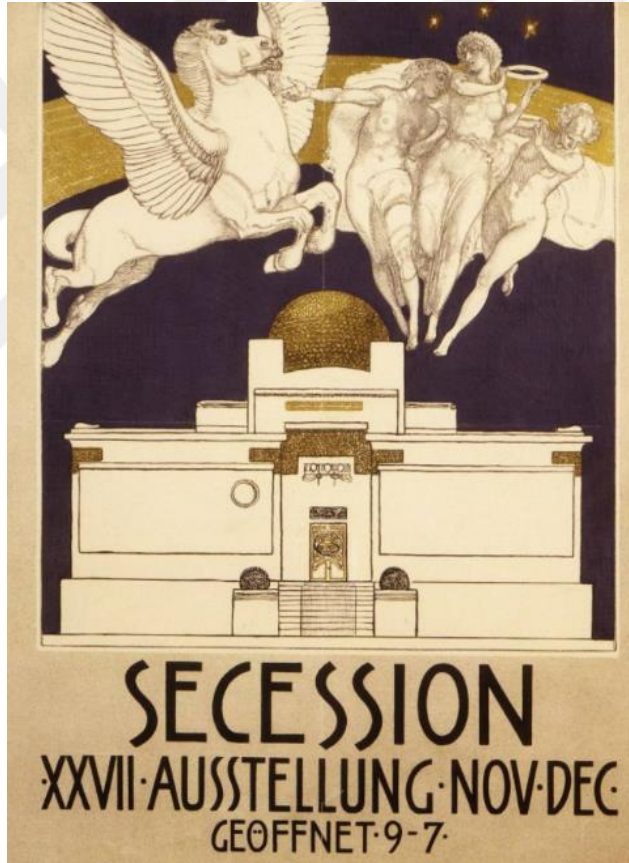
Resim 47: Kaşık, çatal ve bıçak, Henry Van de Velde,1993

Kaynak: <https://www.vam.ac.uk/articles/art-nouveau-an-international-style>

Erişim tarihi: 29.10.2021

1.3.6. Almanya’da Art Nouveau Akımı

Almanya’da Art Nouveau, 1896’da M n h’te kurulan Die Jugend Dergisi tarafından popüler hale getirilen Jugendstil (Gençlik Tarzı) olarak bilinmektedir. Alman sanat hareketinin kurucularından biri olan mimar ve tasarımcı August Endell Art Nouveau akımını: "Tamamen yeni bir sanatın başlangıcı olarak kabul gören, insan ruhunu derinden ve karşı konulmaz bir şekilde hareket ettirebilen formları kullanma sanatı” olarak tanımlamaktadır (<https://www.vam.ac.uk/articles/art-nouveau-an-international-style>, Erişim tarihi:29.10.2021).

Resim 48: Secession sergisinin reklam afişi, Rudolf Jettmar,1903

Kaynak: <https://www.vam.ac.uk/articles/art-nouveau-an-international-style>

Erişim tarihi:29.10.2021

1.3.7. Rusya’da Art Nouveau Akımı

Rusya'daki Art Nouveau mimarisi çoğunlukla büyük şehirlerde tüccarlar tarafından inşa edilmiştir. Bazı Rus kasabalarında, Kiev Rus mimarisi olan ahşap mimarinin daha önceki örnekleri de bulunmaktadır. Bazı Rus Art Nouveau binaları, Art Nouveau döneminde Almanya ve Finlandiya Büyük Dükalığı'nın bir parçası olan ve II. Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyetler Birliği'ne devredilen topraklarda inşa edilmiştir. Rus mimarlar da Art Nouveau mimarisinin geliştirilmesi üzerinde büyük özveri göstererek ilerlemişlerdir (https://stringfixer.com/tr/Art_Nouveau_architecture_in_Russia, Erişim tarihi:15.11.2021).

Resim 49:Ryabushinsky Evi'nin ana merdiveni (şimdi Gorki Müzesi), Fyodor Schechtel

Kaynak: https://stringfixer.com/tr/Art_Nouveau_architecture_in_Russia,1898

Erişim tarihi:16.11.2021

2. BÖLÜM

AYAKKABI TASARIMINDA ART NOUVEAU STİLİZASYONUNA YÖNELİK ETKİLERİN İNCELENMESİ

2. BÖ LÜM

AYAKKABI TASARIMINDA ART NOUVEAU STİLİZASYONUNA YÖNELİK ETKİLERİN İNCELENMESİ

Ayakkabı tasarımı zaman içerisinde ihtiyaç kavramının ötesine geçmiştir. Kişinin tavrını ve yaşam stilini dışa vuran bir anlam taşımaya başlamıştır. Kimi zaman enstalasyonlarda kullanılarak protest bir tavır bile yansıtmıştır. Meksikalı sanatçı Elina Chauvet'e ait olan Kırmızı Ayakkabılar adlı enstalasyon çalışmasında kırmızı renge boyanan ayakkabılar, kadına karşı şiddeti eleştirmiştir. Ayakkabı tasarımları sanatçılar içinde ilham konusu olmuştur. Art Nouveau akımı insanın yaşadığı tüm mekanları etkilemiştir. Ayakkabı tasarımında da Art Nouveau stilizasyonunun nasıl etkilendiği kronolojik olarak ele alınmaktadır.

2.1. Ayakkabı Tasarımına Genel Bakış

Ayakkabı kelimesi köken olarak Hiza ve kalıp kelimelerinden oluşmaktadır.

“Hiza Arapça ḥḏw kökünden gelen ḥidā’a “karşı karşıya, yüz yüze (edat)” fiilinden alıntıdır. Arapça fiil Arapça ḥidā’ “bir çift ayakkabı” sözcüğü ile eş kökenlidir. Kalıp: Arapça kālib veya kālab “kalıp, özellikle metal döküm kalıbı ve ayakkabı kalıbı” sözcüğünden alıntıdır. Arapça sözcük Aramice/Süryanice aynı anlama gelen ḳalbīd veya ḳalbūt sözcüğünden alıntıdır. Bu sözcük Eski Yunanca kalopódion” tahtadan yapılan ayakkabı kalıbı” sözcüğünden alıntıdır. Yunanca sözcük Eski Yunanca kâlon “tahta, odun” ve Eski Yunanca pous, pod- ποῦς, ποδ- “ayak” sözcüklerinin bileşimidir” (<https://www.etimolojiturkce.com/arama/ayakkabi>, Erişim tarihi:08.09.2021).

İlkel toplumlarda görülen sandalet ve ayakkabılar ağaçlardan yapılmıştır. Eski Mısır ve Hitit kültüründe sandalet yapımı gelişmiştir. Hitit uygarlığında çarığın ilk modellerine rastlanmaktadır. Roma ve Eski Yunan kültüründe ayakkabı seçenekleri çoğalmış ve kalıp kullanılmaya başlanmıştır. Kullanılan ana malzeme hayvan derisidir. Hun kültüründe yerleşik hayata geçiş ile kullanılmaya başlanmıştır. Osmanlı döneminde ayakkabı üretimi devam etmiş kalite ve işçilik gelişmiştir. Avrupa kültüründe deriye alternatif olarak kumaş malzemesi de kullanılmıştır. Ayakkabı birçok kültürde sosyal sınıfları ayıran bir sembol olarak güç ve statü unsuru olarak kullanılmıştır.

Ayakkabılar, ayağa dolayısıyla vücuda temas etmektedir ve moda stilleri yaratmaya katkı sağlarmışlardır. Örnek vermek gerekirse “yirminci yüzyılda çizme potinler moda dünyasına girmiştir. Çizme ve potinler basit bir aksesuar değildir, bütün giyim kuşam stilini etkilemiştir. Ayakkabı formlarının hareket ritimleri zorunlu olarak giysi değişimlerinin sıklığına göre ilerlemese de yine de ayakkabılar her devirde kültürel etkilere bağlı olmuştur. (Waquet, D.-Laporte, M, 2011:12). Ayakkabı tasarımı endüstri devrimi ile yeni bir boyut kazanmıştır.

Endüstri ürünleri tasarımı sanat ve tasarım arasında bir yerde yer alır. Moda ve aksesuar tasarımına doğru endüstri tasarımı yöneldiği zaman güzellik anlayışının önemi artmaya başlar. Teknoloji ve teknik konular önem kazanınca işlevsellik daha önemli hale gelebilir. Ancak bütün kültürler için bulunan dönem özelliğine göre güzel algılanması beklenilmektedir. Çok satılan ürünler her zaman estetik değerler içermemektedir. Günlük eşyalarda kitsch ürünlere rastlamak mümkün olmaktadır. Kültürel etki güzellik anlayışını etkilemektedir. Güzellik aynı zamanda zevk kavramıyla yakından ilişkili olmuştur (Bayazıt, 2011:126).

İnsanlar yalnız görsel ve dokunsal canlılar değildirler. Toplumsal ve zihinsel varlıklar olup birçok örüntüyü hafızalarında saklamışlardır. İletişim biçimleri ile estetik değerler yaratılmaktadır. Estetik dinamik ilerleyen bir kavram olarak gelişmiştir. Bu durum estetik kavramında yeni anlamlar çıkarmamızı ve bu durumdan zevk almamızı sağlamaktadır. Önceki çağların stillerinin kopyalanması ve tekrarlanması beraberinde tarihsel bir anlamsal bir yük getirmektedir. Stil birçok açıdan saygıdeğer bir tutum olarak karşılanmaktadır. Yeni Gotik, Neoklasik gibi kavramlar ile ifade edilir. Kıyafet ve aksesuar sadece kişisel bir ifade değil organizasyonel bir anlam da taşır (Bayazıt,2008:316). Ayakkabıda ihtiyaç kavramı farklı anlamlar kazanmaya başlamıştır.

Günümüzde ayakkabı türleri ihtiyaç doğrultusunda giderek çeşitlenmiştir. Her alan için yeni ayakkabı tarzları ortaya çıkmıştır. Moken, parmak arası terlik, platform ayakkabı, bale ayakkabısı, sneaker, safari botu, paten ayakkabısı, kayak botu gibi ayakkabı türleri ihtiyaçlar dahilinde ortaya çıkmıştır.

“Ayakkabı her çağda görsel algıda ilgi uyandıran bir obje olarak karşımıza çıkmaktadır. Asıl işlevi ayağı dış etkilerden koruyan ayakkabının, cinsellik sembolü olarak da algılandığı görülmektedir. Moda tasarımcıları, giysi tasarımlarını yaparken tamamlayıcı obje olan ayakkabı tasarımlarında, ayakkabının estetik gücünü kullanmışlardır. Moda sürekli değişim içerisinde gelişirken ayakkabı tasarımcıları da yeni fikirler üretmişlerdir. Ayakkabının geçmişten günümüze kadar olan evrelerinde yapmış oldukları analizler sonucunda tasarlanan ayakkabılar günümüzde insanın kimlik arayışında etkili olmuştur” (İmre,2016:191).

Resim 50: Çeşitli Ayakkabı Türleri

Kaynak: <https://aliciateacher2.wordpress.com/vocabulary/clothes/>

Erişim Tarihi: 09.09.2021

Ayakkabıcılar, geleneksel zanaatkarlık kökenlerinden gelip, ayakkabı tasarımı ve üretiminde bilimsel gelişmeleri takip eden, mühendislik incelemelerinden beslenen modern tasarımcılara dönüşmüşlerdir. Londra'daki Worshipful Company of Cordwainers

gibi bazı eski ayakkabı loncaları, bugün dahi etkinlikliklerini devam ettirmektedir. ve ayakkabı sektörü alanındaki genç tasarımcılara destek vermektedirler (Lau,2012:10).

2.2. Art Nouveau Dönemi Ayakkabı Tasarımları (1890-1910)

19. yüzyılı derinden etkilemiş olan Sanayi Devrimi, İngiltere’de makineleşme alanında yaşanan ilerleme ile ortaya çıkmış ve dünyaya yayılmıştır. Sanayi devrimi ile toplumda önemli dönüşümler yaşamıştır. İngiltere ile başlayan süreç Avrupa’ya oradan da tüm dünyaya yayılmıştır. Sanayileşme ile başlayan süreç sanat ve tasarım alanlarını etkilemiştir.

Sanayileşme ayakkabı üretimini de önemli biçimde etkiledi. 1850 yılına gelindiğinde kumaş ayakkabıların dikiminde makineler oldukça gelişmiş bir seviyeye geldi.1856 da deri diken makineler giderek gelişti. Ayakkabı tabanlarını dikmek ve perçinlemek için başka makineler icat edildi. Makinelerde üretilen seri üretim ayakkabılar giderek yaygın hale gelse de el yapımı ayakkabılar da varlığını korumaya devam etti. Art Nouveau stilizasyonunun etkileri daha çok el yapımı ayakkabılarda hissedilmiştir.

Art Nouveau akımının filizlenmeye başladığı dönemde ayakkabı modellerinde artışlar yaşanmaya başlamıştır.1870 yıllara gelindiğinde yüksek topuk tercih edilmeye başlanmıştır. Kadınlar daha çok ev içinde yüksek ökçeli terlikler kullanmıştır. Nakış, boncuk, goblen gibi süslemeler çoğunluklar tercih edilmiştir.1880 yıllarda Fransız Devrimi’nin etkisiyle ayakkabılarda kullanılan tokalar birer statü sembolüydü ve eşitlik göstergesi olduğu için daha az kullanılmaya başlanmıştır.1890’lı yıllarda bisikletin yaygınlaşması ve bisiklet ile giyilen kıyafet ve ayakkabıların tasarlanmasına yol açmıştır. Oxford ve derby model ayakkabılar popüler ve pratik olmaya başladı. 1905’li yıllarda brogued ayakkabı genel kullanıma girdi.

“Amerika ve İngiltere’de seri üretim ve montaj hatları ile yirminci yüzyılda her zamankinden fazla kitlesel üretim yapıldı.1870’ten 1930’a kadar Amerika Avrupa’ya milyonlarca çift ayakkabı ihraç ederek ticaretinin en parlak yıllarını yaşamıştır. Brooklyn ve New York önemli ayakkabı merkezleri haline geldi. Bu

merkezlerde üretilen ayakkabılar 'Brooklyn Ayakkabıları' olarak bilinmeye başladı. Philadelphia'daki endüstride geliyordu, burada Bray Bros şirketinin popüler olan tango ve açık bağcıklı bir ayakkabı ve botla tanınıyordu. Pinet gibi Fransız ayakkabıcılarının özel ayakkabıları ile karşılaştırıldığında seri üretilen Amerikan ayakkabıları çok daha ucuza mal ediliyordu ve birçok insan için daha ulaşılabilir ve seçenek olarak çeşitliydi" (Shawcross,2014: 141).

Art Nouveau akımın yaşandığı dönemde ayakkabı tasarımlarında süsleme ve bezeme sadece yenilik amacıyla yapılmamıştır. Bu duruma neden ihtiyaç duyulduğuna dair insan psikoloji ve tasarım felsefesine bakmak gerekmektedir.

Her ne kadar süreç içinde biraz dönüşüm geçirse de Sullivan'ın görüşü "biçim işlevi izler" yargısıyla özetlenmiş ve tasarım sözdağarının ayrılma bir parçası olmuştur. Bir şeyin nasıl yapıldığını ve ne amaçla kullanılacağını kaçınılmaz olacak biçimde ifade edilmesi gerektiğinin anlaşılması üzerine, tasarımda işlev pratik yararlılık bakımından daha geniş ölçüde yorumlanmaya başlamıştır. Bu durum bezemenin rolünün anlam ve kalıplarının biçimler aracılığıyla ya da biçimlere eklemlenerek nasıl ifade edildiğinin ihmal edilmesine yol açmıştır. Bu bakımdan alternatif bir yargıdan söz açmak olanaklıdır: "Biçim kurguyu izler." Başka bir deyişle, doğal dünyaya karşıt bir şekilde insan yaşamı çoğunlukla, salt kullanışlılıktan daha çok düşlerden önce özlemlerden esinlenip güdülenmiştir (Heskett,2017:42).

Süslemenin fonksiyonu üzerinde durmak gerekir. Form kendi başına süsleyici olsa da çevreyle ilişki içindedir. Süs, her zaman sanat eserine eklenebilir; mimarlıkta sütun başlıklarının işlenmesi, çömlerle renk ve desenler uygulanması; odadaki resim bile süsleyici çerçevesi olmadan tamam değildir. Tüm bu süsler sanat objelerine işlenir. Fakat süs kelimesi uygulama değil sanat kavramıyla ilişkilendirilmiştir. Uygulamalı süs zamanla uygulamalı sanat halini almıştır. Tüm sanat kurumları da bu durumu kabullenmiştir. Süsleme ihtiyacının psikolojik olduğu tavır üzerinde pek durulmamıştır. "Horror Vacui" denen duygudan dolayı insanın boş mekâna tahammül edemeyiş hissi bulunmaktadır. Bu duygudan vazgeçmek olası değildir. Boş yüzey dayanılmaz ve çekicidir. Bu durumun her zaman estetik bir tavır içermesi şart değildir. İyi bir sanat eseri de anlamsız süslerle kaplanmamalıdır. Süsü haklı gösterecek gerekçe formu, dikkat çekici kılması ve kuvvetlendirmesi gerekliliğidir (Read,1973:38).

English c. 1895–1899

Resim 51: Ayakkabı Tasarımı, İngiltere, 1895-99

Kaynak: Peacock, 2005:72

Resim 52: Paris'te üretilmiş bir gelinlik ayakkabısı, Hellstern and Sons, 20. yy. başı

Kaynak: <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/hayat/pabucu-dama-atilmayanlar-27739237>

Erişim tarihi: 04.11.2021

Krem rengi saten kumaştan tasarlanmış gelin ayakkabıları, Mısır Hıdiv ailesinden Prenses Atiye'nindir. Prensesin pabuçları, Fransa'daki ünlü ayakkabı mağazası 'Hellstern and Sons' atölyesinde üretilmiştir. Bu marka, 19'uncu yüzyıldan 20'nci yüzyıla geçerken Avrupa'da lüksün simgesi olmuştur. Akçakale bu ayakkabıyı özel olarak şöyle anlatmaktadır:

Mısır Hidiv ailesinden Prenses Atiye 'ye ait 20. Yüzyıl başında Fransa Paris'te üretilmiş bir gelinlik ayakkabısı görülmektedir. Gelinlik ayakkabısı; krem rengi saten deri, saten ve dantelden üretilmiştir. Sivri burunlu taban ve ökçe kapağı köseledendir. Ökçe; krem rengi saten kaplamalı olup yüksekliği 6 cm'dir. Saya astarı pamuklu dokuma taban astarı ise krem rengi deridendir. Saya yüzü dantel aplike edilerek süslenmiştir. İpek kumaştan fiyonkludur (Akçakale,2015:94).

Resim 53: Ayakkabı tasarımı, Halle Brothers,1900

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/80558>

Erişim Tarihi: 04.10.2021

Resim 54: Cromwell Ayakkabı Tasarımı,1910

Kaynak: <https://artsandculture.google.com/asset/cromwells-with-ornamental-bows-unknown/hwEHBxDDvohLOA>

Erişim tarihi:06.10.2021

1910 yılına ait bu zarif kadın ayakkabıları "Cromwell" olarak da adlandırılmaktadır. Uzun, hafif yuvarlak bir burun ucuna sahiptir. İki oval madalyonun ortasında tutulan iki kadife fiyonk bulunmaktadır. Madalyonlara küçük cam taşlar ve boncuklar yapıştırılmıştır. Tüm dikişler beyaz renkte süslenmiştir. Mat deri ile kaplanmış yüksek topuk içe doğru kıvrılmıştır. Kahverengi deri topuk metal bir plakaya vidalanmıştır. Bu ayakkabının kavisli hatları ve bitkisel yaprak stilizasyonu Art Nouveau etkilerini hissettirmektedir.

Resim 55: Ayakkabı tasarımı, Hellstern ve Oğulları, 1900–1925

Kaynak: <https://www.google.com/search?q=Shoes+1900>

Erişim Tarihi: 01.10.2021

Resim 56: Ayakkabı Tasarımı, Bally.1904

Kaynak: Walford, 2007:128

Bally ayakkabı tasarımı Art Nouveau sembollerini sade bir ifade ile taşımıştır. Tasarımlar 20. yüzyılın başındaki Art Nouveau stillerinden esinlenilerek oluşturulmuştur. Bitkisel soyutlama ve kelebek figürü kullanılmıştır. 1904 yılında bu ayakkabılar üretildiğinde, sade kadın ayakkabısı olarak hem akşam hem de gündüz için ortak ayakkabı stili olmuştur. Bally ayakkabıları zamanla uluslararası stil haline gelmiştir.

“Carl Franz Bally İsviçre’de bir fabrika açtı ve daha sonra Amerika Birleşik Devletleri’nden ithal edilen yeni ve gelişmiş ayakkabı makinelerinden büyük ölçüde yararlandı. 1916 yılına gelindiğinde ise Bally yılda dört milyon çift ayakkabı ürettiyordu ve tarafsız konumlarından dolayı hem Avrupa hem Amerika’da ticaret yapabiliyorlardı. İtalya da dünya ayakkabı sahnesinde güçlenmeye başlamıştı. Pietro Yantomey ilk tanınan ayakkabı tasarımcılarından biri oldu ve ardından Salvatore Ferragamo’nun güçlü terzilik anlayışını takip etti” (Shawcross, 2014: 141).

Resim 57: Cromwell stil gece ayakkabıları, 1890

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/80094589>

Erişim tarihi: 30.09.2021

Yeniden canlandırılan büyük bir tokalı önden yüksek şeritli ayakkabılar, 1870'lerde moda geri dönmeye başlamış ve özellikle 1890'lardan 1920'lere kadar başarılı olmuştur. Stil, trendin tarihine ve yerine göre “Cromwell”, “Colonial” ve “Molière” gibi çeşitli isimler altında ortaya çıkmıştır. Tokanın dantel fırırlı tasarımı özellikle sıra dışı ve çekici bir detay olarak gözükmetedir. Süet, 1890'da yeni bir malzeme olarak kullanılmaya başlanmıştır. Başlangıçta renk sayısı sınırlı olmuştur.

Resim 58: Ev ayakkabısı, Hellstern ve Oğulları,1910

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/84532>

Erişim Tarihi: 30.09.2021

Teknolojinin gelişmesiyle beraber moda iki yönde etkilenmiştir. Tekstil sanayisinde meydana gelen büyük yenilikler kumaş çeşitliliğinin artmasını sağlamış ve moda ve moda aksesuarlarının değişim periyodu hızlanmıştır. Stil çeşitliliği giderek artmıştır. Öte yandan teknoloji ile insanın kendine ayırdığı vakit giderek artmış etkinlikler çeşitlenmiştir. Tekstil alanında pamuklu dokuma sanayinin gelişmesi ve aletler ile kısa zamanda üretim sağlanmış ve suni kumaşların ortaya çıkmasıyla maliyetler düşmüştür. Kadınların yeni çıkan aletler sonrası kalan boş vakitleri ve üretim faaliyetleri dışında bir araya gelmeleri gösteriş tüketimin artmasını sağlamıştır (Barbarosoğlu,2019:81). Art Nouveau akımın başlangıç yıllarına gelen bu gelişmeler taleplerde çeşitlilik yarattı ayakkabı tasarımında renk ve desen yelpazesinin çeşitlenmesi sağlarken tasarımcılar sınırlılıklar açısından daha çok imkân sağlayarak ulaşılabilirliğinin artmasını sağladı.

Resim 59: Bata Shoes Museum, Toronto

Kaynak: Riello ve Mcneil,2006:255

Ayakkabı tasarımında Art Nouveau stilizasyonun kökeni için Uzakdoğu ve özellikle Japonya'ya bakmak gerekmektedir. On yedinci yüzyıl Japonya'sında, uzun bir savaş döneminin sona ermesi, daha yüksek kişisel gelirler ve artan kentleşme, ayakkabıların yayılmasını kolaylaştırdı. Gelişen ve müreffeh şehirlerde, ayakkabı giymemek utanç verici olarak kabul edildi, çünkü sadece toplumun en alt sınıflarında ayakkabı yoktu. Maddi kültürü birçok faktör şekillendirse de Japon iç mimarisinin etkin olduğu, ayakkabıların erken modern dönemde neden popüler kaldığına dair ana etkenlerden biri olarak gösterilebilir Japonların çoğu, muhtemelen bol olan mimari bir yapı olan yükseltilmiş ahşap evlerde yaşıyordu (Riello ve Mcneil,2006:163).

Geleneksel Japonya'daki ayakkabılara yönelik kültürel tercihler, ayakkabılarla ilgili derin görüşlerden kaynaklanıyordu kış kıyafetlerinden uzak olmuştur. Ayakkabı, benliğin ve birçok geleneğin bir ifadesi olmuş ve ahlaki fikirler ayakkabı geleneğine

yansımasıdır. Ayakkabı ve manevi dünya arasında kurulan bir bağlantı vardır. Örneğin, bir ayağınıza geta, diğer ayağınıza zöri taktıysanız, ebeveynleriniz ölebilir ya da zöri'nize tükürüp ölümlerin ruhlarını çağırmaya kalkarsanız geleceğine inanılırdı. 1868'de Shogun'un yarı feodal saltanatı sona erdi ve yeni bir oligarşi iktidara geldi. Batı ile artan temas, hükümet liderliğindeki girişimlerle sonuçlandı. Hükümet yetkililerinin ve öğretmenlerin modern kıyafet giyme zorunluluğunu içeren batılılaşma, demiryolları, telgraf gibi Batı dünyasının birçok yönü ve mimari anlayış toptan kabul edilmiştir. Bu etkilenmede Avrupa ve Amerika da kendine olan payını almıştır. Japon kültürü birçok sanat ve tasarım alanını etkilemiştir (Riello ve Mcneil,2006: 180).

2.2.1. Art Nouveau Dönemi Ayakkabı Tasarımcıları

2.2.1.1. Jean Louis François Pinet

Jean Louis François Pinet, on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında Fransa'da lüks bir ayakkabı üreticisi olarak anılmaktadır. Güzel yapılı ve özenle süslenmiş ayakkabıları, dönemin en iyi giyinen kadınları tarafından tercih edilmiştir. Sanayileşmenin ayakkabıcılıkta sunabileceği fırsatlarla ilgilenen Pinet, 1855'te kendi fabrikasını kurmuştur. Girişimi hızla büyümüş ve 1870'lerde yüksek sayıda işçi istihdam etmiştir. Bu işçilerin büyük çoğunluğu evde çalışan, ayakkabılarının üst kısımlarını işleyen kadınlar olmuştur.

Resim 60: Bata Shoe Museum, Pinet Botları, 1870

Kaynak: <https://artsandculture.google.com/asset/french-pinet-boots-jean-louis-françois-pinet/0AFva5yMTU9jbw>

Erişim tarihi: 01.10.2021

2.2.1.2. Hellstern ve Oğulları

1870 yılında Louis Hellstern, Paris'te erkek ayakkabıları için bir kunduracı ve bir ayakkabı mağazası kurmuştur. 1900 yılında şirket, o zamana kadar lüks moda ve lüks aksesuarlar için bir merkez haline gelmiştir. 1920'lerde, kurucunun üç oğlu Louis Hellstern, Maurice, Charles ve Henri Hellstern'in yönetimi altındaki şirket abartılı kadın ayakkabılarıyla ünlü ve 1920'lerde zirvesinde olan, bir ayakkabı üreticisi haline gelmiştir. Fazla sayıda işçi alınarak firma büyümeye başlamıştır. Nitelikli işçiler İtalya'da işe alınmış ve Londra, Brüksel ve Cannes'da daha fazla ayakkabı mağazası açılmıştır.

Resim 61: Mules Ev ayakkabıları, Hellstern ve Oğulları, 1900-15

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/113146>

Erişim tarihi: 02.10.2021

Resim 62: Ayakkabı tasarımı, Hellstern ve Sons Ayakkabıları, 1911

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/84551>

Erişim tarihi: 02.10.2021

Hellstern ve Sons Ayakkabılarında temel stiller bulunmaktadır ve benzer malzemeler kullanılmıştır. Kadın ayakkabı modelleri birkaç sabit modeli baz alacak şekilde sınırlı olmuştur. Hellstern & Sons ayakkabıları için tipik olan, deri kaplı ahşap bir göbekten oluşan, ortasında bele benzer bir girintiye sahiptir. Topuklar genellikle az ya da çok değerli malzemelerden yapılmış kakmalar ve uygulamalarla çok özenli bir şekilde incelenerek dekore edilmiştir.

2.2.1.3. Pietro Yantorny

Pierre Yantorny İtalyan tasarımcı yirminci yüzyılın başlarında Paris'teki en seçkin ve pahalı kunduracılardan bir olarak anılmaktadır. 1908'de açtığı özel bir atölyede yüksek fiyatlar ile sınırlı olan seçkin bir müşteri için el yapımı özel dikilmiş ayakkabılar üretmiştir. Yantorny tasarımları lükse düşkün müşterileri oldukça memnun etmiştir, bu durum da onun gelişmesini sağlamıştır.

Resim 63: Gece Ayakkabısı, Pierre Yantorny, 1914-19

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/155863>

Erişim tarihi: 11.09.2021

Yantorny sınırlı sayıda ayakkabı üretmiştir. En iyi tasarımları stil ikonu olan Rita de Acosta Lydig tasarladığı ayakkabılar olmuştur. İki düzineden fazla Lydig'in Yantorny ayakkabısı günümüze ulaşmıştır, ancak onun birkaç yüz ayakkabıya sahip olduğu tahmin edilmektedir. Lydig, dantel ve tekstil ürünleri konusunda hevesli bir koleksiyoncu olmuştur. Ayakkabılarda kullanılan dantelleri de Yantorny için temin etmiştir. Yantorny, her ayakkabıya aynı motifleri tam olarak aynı desende uygulamıştır. Bu teknik daha büyük boy kumaşlardan daha çok dantel kesilip kullanılmasını gerektirmiştir (<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/155863/> Erişim: 14.06.2022)

Resim 64: Günlük ayakkabı, Pierre Yantorny,1914-19

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/112934>

Erişim tarihi:11.09.2021

Resim 65: Mules Ayakkabı, Pierre Yantorny,1914-19

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/156176>

Erişim tarihi:11.09.2021

Haremle ilişkilendirilen geleneksel topuksuz Türk terliği olan babouche'un bir yorumu olan bu tarz, özellikle Batı tarzı yatak odası giyimi için uygun görülmüştür. Modada kendine özgü oryantalist bir zevki olan Rita de Acosta Lydig için özel olarak yapılmıştır. Türk örneklerindeki benzer şekilde, işlemeli kumaş kullanılmıştır.

Resim 66: Ayakkabı Koleksiyonu, Pierre Yantorny, 1914-19

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/172080>

Erişim tarihi: 11.09.2021

Bu ayakkabılar özel tasarım ağaç kutusu birlikte orijinal olarak Rita de Acosta Lydig'e aittir. Lydig'in gardırobunda antika dantellerle süslenmiş çok sayıda giysi olup ve ayakkabıları da oldukça çeşitlidir. Antika kadife, dantel, dokuma kumaş ve nakıştan yapılmış, sivri burunlu bu ayakkabılar, krem rengi kadife kumaş ile astarlanmış özel yapım bir sandıkta bulunmaktadır. Ayakkabıcılık bilgisini daha yetkin kılabilmek için, Yantorny iki yıl boyunca Londra'da ayakkabı kalıbı öğrenmek amacıyla ağaç yapım sanatı okumuştur.

2.2.1.4. André Perugia

André Perugia, Fransız ayakkabı tasarımcısıdır. Perugia, 1893'te Fransa'nın Nice kentinde İtalyan bir ailenin çocuğu olarak doğmuştur. Babasının atölyesinde eğitim görmüştür ve 1909'da 16 yaşında Paris'te el yapımı ayakkabılar sattığı bir dükkân açmıştır. Paul Poiret, I. Miller, gibi tasarımcılarla çalışmıştır. Bir kadının kişiliğini ortaya çıkarmanın yolunun ayaklarını incelemek olduğunu söylediği "Havva'dan Rita Hayworth'a" adlı bir kitap yazmıştır. Her zaman yeni malzemeler, şekiller ve dokular denemeye hevesli olan Perugia, I. Miller ve ardından Charles Jourdan ile 50 yıllık birlikteliği boyunca şaşırtıcı özgünlükte ayakkabılar yaratmaya devam etmiştir.

Resim 67: Ayakkabı tasarımı, André Perugia, 1920

Kaynak: <https://artsandculture.google.com/asset/pumps/0QEzrMM8-km2Tw>

Erişim tarihi: 01.10.2021

2.2.1.5 Carl Franz Bally

, Carl Franz Bally, Paris gezisinde görüp beğendiği bir çift çizmeden esinlenerek 1851 yılında kendi tasarımcı markasını İsviçre'deki Schönenwerd'deki kendi evinin mahzeninde bir atölyede kurmuştur. Vizyonu, yeni işini hızla büyümesini sağlamıştır ve adı 1857'de zaten İsviçre sınırlarını aşmaya başlamıştır. Bally imzası, zamanla konfor, yüksek kaliteli deri, ince ayrıntılara sahip yapı ve bir dizi yenilik anlamına gelmiştir.

Resim 60:Bally ayakkabıları detay

Kaynak: <https://www.bally.eu/ja/explorebally/shoepedia/shoemaking/shoemaking-history.html#>

Erişim Tarihi: 02.10.2021

Carl Franz Bally, 19. yüzyılda Avrupa'nın önde gelen ayakkabı üreticilerinden biriydi ve ölümünden sonra bir asırdan fazla bir süre sonra hala güçlü olan bir marka kurdu. Büyükbabası Franz Ulrich Bohli'nin (1748-1810) Habsburg İmparatorluğu'ndaki Voralberg'den göç ettikten sonra yerleştiği ve bir ipek kurdele fabrikası kurduğu İsviçre'nin Solothurn kantonunda Schönenwerd'de doğdu. Carl Bally, 17 yaşında aile işine girdi, ancak daha sonra iş deneyimi kazanmak için seyahat etti ve Paris'te kalırken, 1851'de Schönenwerd'de dönüşünde yaptığı bir ayakkabıcılık işi kurmak için ilham aldı. Başarılı oldu ve 1870'te Paris'te, ardından Cenevre, Londra Arjantin ve Uruguay'da

ayakkabıları için satış organizasyonları kurdu. Şirketin 1860 yılına kadar 500 çalışanı ve yılda iki milyon çift ayakkabı ürettiği 1900 yılına kadar 3.200 çalışanı vardı. Hayırsever bir bakış açısına sahip olan şirket, çalışanları için sosyal tesisler, çocukları için de okullar açarak destek sağladı (https://www.erih.net/how-it-started/stories-about-people-biographies/biography/bally, Erişim tarihi:07.09.2021).

Resim 61:Bally ayakkabıları vitrini

Kaynak: <https://www.bally.eu/ja/explorebally/shoepedia/shoemaking/shoemaking-history.html#>

Erişim tarihi: 02.10.2021

Bally'nin ölümünden sonra şirket, onun soyundan gelen nesiller tarafından devam ettirilmiştir. Şirketin tarihi ve ayakkabı tarihinin diğer birçok yönü, Schönenwerd'deki bir müzede anılmaktadır. Müze, üç bin yıllık ayakkabı üretimi ve tasarımı boyunca insanlık tarihini anlatan paha biçilmez eserler de sergilemektedir.

2.3. Ayakkabının Saya Tasarımında Art Nouveau Etkisi

20. yüzyılda oldukça farklı stiller gelişmeye başlamıştır. Sayısız renk, malzeme ve dekorasyondaki yeni stiller basit ama etkili stiller ortaya çıktı.1. Dünya Savaşı, ayakkabı endüstrisi üzerinde büyük etkileri olmuştur. Avrupa'daki yetenekli ve nitelikli insanlar savaşmak için başka ülkelere gitmiş ve büyük çoğunluğu geri dönmemiştir. Ülkesine geri dönen insanların dünyaya bakış açıları ve o ülkedeki yerlerini çok değişmiştir. Fabrika sahipleri mirasçılarını kaybetmiş, savaş sonrası hayatta kalmak ve işlerini devam ettirmek için büyük mücadele vermişlerdir. Avrupalı kadınlar fabrikalarda erkeklerin boşalttığı yerleri almıştır. Tulum elbise, güvenli ayakkabılar iş ortamının pratik ruhuna uygun aksesuarlar zorunlu bir tercih olmuştur. Kadınlar için üretilen sağlam ayakkabılar düşük topuklu, siyah ve kahverengi stilleri içermektedir. Tek düğmeli ayakkabılar ve dantel çizmeler 1920'lere kadar kadınların en pratik seçeneklerdir. Ayakkabılarda deri ve süet yaygın olarak kullanılmıştır, yaz aylarında beyaz süet ve geyik derisi tercih edilmiştir. Savaşın sonunda deri kıtlığı başlayınca saya kısmında daha çok kumaş tercih edilmeye başlanmıştır, bazı gazetelerde eski ayakkabıların nasıl yenileneceği ve tamir için öneriler verilmeye çalışılmıştır. (Shawcross,2014:154).

Art Nouveau 'da kullanılan eğimli, asimetrik, bitkisel stiller ayakkabı saya bölümünde kullanılmıştır. 20. yüzyılda teknolojinin gelişmesi ve sentetik malzemelerin gelişmesiyle renk skalası genişlemiş, boncuk, taş ve renkli iplikler ile yoğun bir işçilik ayakkabı sayalarında kendini göstermiştir. Hayvan ve böcek figürleri de ayakkabı sayalarında yer almıştır. Kelebek, balık, kuş, yaprak formları, çiçekler, desenler, nakış ve baskılar ayakkabı sayalarında kullanılmıştır.

Resim 70: Çocuk potin, Osmanlı Deri ipekli dokuma, 19. yy. sonu

Kaynak: Görünür,2014:166-167

Çocuk potini olarak tasarlanan, yuvarlak burunlu, topuklu, krem renkli ipekli dokuma kumaştan yapılan bağcıklı ayakkabı 19. yüzyıl sonunda üretilmiştir. Ahşap topuk kısmında yıldız kaplama kullanılmıştır. Taban astarında deri tercih edilmiştir. Saya kısmında sırma tekniği ile detaylı bir bitkisel kompozisyon kullanılmıştır. Dahiliye Nazırı ve Bursa valisi Ahmet Münir Paşa ile Pervin Hanım'ın kızı Memduha Hanım'ın 1893-1894 yıllarında giydiği ayakkabı olduğu tahmin edilmektedir (Görünür,2014:167).

Resim 71: Çocuk potini, Deri saten ayakkabı, 20 yy. başı

Kaynak: Görünür,2014:166-167

Sivri burunlu, topuklu krem renkli saten ayakkabıda, saya kısmında krem renkli pamuklu dokuma kumaş kullanılmıştır, Tabanı saten astar ile yapılmıştır. Saya bölümünde bükümlü tel ve pulla çiçek ve yaprak desenleri işlenmiştir. İnce ipekten fiyonk şekli yapılarak ön kısmına tutturulmuştur (Görünür,2014:170-171).

Resim 62: Deri Potin, 20.yy. başı

Kaynak: Görünür,2014:128-129

Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'ne ait bu potinde, küt burun tercih edilmiştir, topuk boyu 4 cm ahşap topuk ile metal çiviler kullanılmıştır. Erguvan rengi kadife kumaş kullanılmıştır. Taban astarı mukavva ile oluşturulmuştur. Dival tekniğinde çiçek motifleri ve dallar işlenmiştir. Yüksek kabartmalı dolgulu motif üzerine pullar tel ile dikilmiştir. İşlemeler tüm saya kısmını kaplamaktadır. Koncun ön ve arkasında birit şeklinde kadifeden kulak bulunmaktadır (Görünür,2014:129).

Resim 63: Deri terlik 20. yüzyılın ilk çeyreği

Kaynak: Görünür, 2014:178-179

Terlik tasarımı, sivri burunlu form verilerek krem rengi koyun derisinden yapılmıştır. Tabanı ve topuk kapağında kösele kullanılmıştır. Topuk kaplaması, saya ve taban astarında krem rengi deri kullanılmıştır. Saya yüzünde deri altı oyularak boşluklara file malzeme dikilmiştir. Saya yüzeyinin iki tarafında saten fiyonk kullanılmıştır.

Ayakkabı çeşitleri giderek artmaya başlamıştır. Bunun sebepleri arasında artan teknoloji gelişmeler ile insan etkinliklerinin artması ve buna bağlı tasarımlarda çeşitlilik vardır. Bazı modeller ise ön plan çıkmaya başlamıştır. Kadınlar her etkinlik için farklı ayakkabı tercih etmeye başlamıştır. Dans ve gezi ayakkabıları giderek çeşitlenmiştir.

Resim 64: Ayakkabı tasarımları, D'Orsay, 1920

Kaynak: <https://artsandculture.google.com/asset/d-orsay-shoes-of-1920s-unknown/xgEbmdc2gSGU1g>

Erişim tarihi: 03.10.2021

Ayakkabı tasarımında, yaprak desenli, ortasında taş bulunan aksesuar kullanılmıştır. Saya üst kısmı T bant ile oluşturulmuştur. Saya kısmında devam eden şekiller kullanılmıştır. Ayakkabı tasarımdaki eğriler Art Nouveau stiline karakteristik özelliklerini taşımaktadır.

Resim 65: Le Bal" adlı ayakkabı, Paul Poiret/André Perugia,1924

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/121171>

Erişim tarihi: 03.10.2021

André Perugia'nın tasarladığı bu gece ayakkabıları, bir ayağında Paul Poiret'i, diğer ayağında Denise Poiret'i betimleyen bir desende renkli tohum boncuklarla tamamen işlenmiştir. Yakından bakıldığında en iyi şekilde anlaşılabilecek bu ayakkabıların aksine, Poiret birçok topluluğun sahne kostümlerini grafik cüretkarlığıyla tasarlamıştır. (<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/121171> Erişim tarihi:08.10.2021).

Resim 66: Gece Ayakkabıları, André Perugia,1928-29

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/156346>

Erişim tarihi:08.10.2021

Fransız ayakkabı tasarımcısı André Perugia'nın zarif ve yenilikçi ayakkabıları, ona 20. yüzyılın en iyi ayakkabı tasarımcıları arasında bir yer kazandırmıştır. Perugia, altmış yılı aşkın bir süredir en iyi modacıların çoğuyla çalışmıştır. Özellikle de 1910'larda ve 1920'lerde Paul Poiret ve 1930'larda Else Schiaparelli ile iş birliği yapmıştır. Tüm alanlarda bir yenilikçiydi; stil, inşaat teknolojisi ve malzemelerin kullanımı. Perugia'nın bildiği ilerici tasarım ve işçiliğin yüksekliğini temsil eden bu ayakkabıda döküm topuk ve çelenk şeklindeki tokada görüldüğü gibi, tasarımcının dikkatinden hiçbir ayrıntı kaçmamıştır. 1930'ların ortalarına kadar gece ayakkabılarının arkası açık olması olağan değildir, bu nedenle bu cesurca çıplak tasarım o dönem için son derece ilerici bir tasarım olmuştur.

Resim 67: Türkiye, deri organze boncuk işlemeli terlik, 20. yüzyılın ilk yarısı

Kaynak: Görünür, 2014: 220-221

20. yüzyılın ilk yarısına ait olan, yuvarlak burunlu, topuklu, krem rengi terlik tabanı ve topuk kapağı köseleden yapılmıştır. Ahşaptan topuğun kaplaması ile saya ve taban astarı deriden üretilmiştir. Sayanın dış kısmında krem rengi organze, çevresi kıvrımlı çiçek şeklinde fiyonk yerleştirilmiş, üzeri cam boncuklarla badem biçiminde işlenmiş aplike ile süslenmiştir. Taban astarında gümüş baskı olarak “YENİ TÜRKİYE MAMULATI İSTANBUL” yazılıdır (Görünür, 2014: 221).

Resim 68: Deri brokar kumaş ayakkabı,20.yüzyıl ilk yarısı

Kaynak: Görünür,2014:228-229

Deri üzerine brokar kumaş kullanılan ayakkabıda sivri burun kullanılmıştır. Yüksek topuklu ve bilenkten bantlar kullanılmıştır. Saya ve topuk kaplaması bitkisel desenli brokar kumaş kullanılmıştır. Saya önünde 2 cm genişliğinde yanlardan üçe ayrılan devam eden düz brokar bant kullanılmıştır (Görünür,2014:228-229).

Resim 69: Ayakkabı Tasarımı, Dior,1954

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/100451>

Erişim tarihi: 03.10.2021

Dior Tasarım Evi'nde tasarlanan, Roger Vivier'e ait olan bu ayakkabılar 1954 yılında tasarlanmıştır. Deri ve ipek kullanılan bu ayakkabılarda saya kısmında doldurulmuş kuş ve tüyler tercih edilmiştir. The Bata Shoe Museum 'da sergilen bu ayakkabılar ikonik bir tasarıma dönüşmüştür.

Resim 70: Gece Ayakkabıları, House of Dior,1955

Kaynak:<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/83633?img=2>

Erişim tarihi: 03.11.2021

Resim 71: Gece Ayakkabıları, Dior,1956

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/100475?searchField=All&sortBy=Relevance&filter=Christian+Dior+SHOES&offset=80&rpp=20&pos=86>

Erişim tarihi:03.11.2021

1956 yılı Fransız kültürüne ait olan bu ayakkabı tasarımı Dior Modaevi'nde tasarımcı Roger Vivier tarafından tasarlanmıştır. Malzeme olarak, ipek, metalik iplik, plastik, cam kullanılmıştır. Çiçek deseni, boncuk ve iplikler ile işlenmiş yoğun bir doku yaratılmıştır.

Resim 72: Gece Ayakkabısı, Dior Moda Evi, Roger Vivier,1957

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/83734>

Erişim tarihi: 04.10.2021

Dior Modaevi'ne ait olan gece ayakkabısı Roger Vivier tarafından tasarlanmıştır. Fransız kültürü etkisi ile oluşturulan ayakkabıda malzeme olarak ipek, naylon, deri, plastik, metalik iplik, cam boncuk kullanılmıştır. Bata ayakkabı müzesinde sergilenmektedir. Saya kısmındaki bitkisel formlar ve çiçek işlemleri ipele işlenmiştir.

Günlük yaşamda sade ve çizgisel desenli ayakkabı ve çizmeler tercih edilirken, gece ve davet ayakkabılarında üst düzey bir işçilik ile Art nouveau akımının belirgin olduğu modeller ortaya çıkmıştır. Bazı ev içi giyilen ayakkabılarda da çiçek formları ve nakışlar tercih edilmiştir. Art Nouveau daha çok kadın ayakkabılarında kendini gösterirken erkek ayakkabılarında bu etki daha az hissedilmiştir. Bunun nedeni Art Nouveau akımının form etkisine dayalı olmasının erkek ayakkabılarındaki bu etkiyi sınırlamasıdır. Tasarımcıları bu ayakkabıları süslemeye yönlendiren etkenler neye dayanmaktadır?

Doğada kristaller neyse, sanatta da süsler aynı şeydir. Süsler yalnız vektörlerin - aynı türden aralıkların kullanıldığı bir sanat biçimidir. Süsleme sanatını matematik alanında oldukça yaratıcı ve özgün olan Mısırlılar geliştirmişlerdir; üstelik bu ilk süsleme sanatı öylesine yetkindir ki, daha sonra ortaya çıkan süsleme türleri içinde kökü ona dayanmayan yoktur. İngilizlerin eski Mısır bilginlerinden Sir Flinders Petrie'nin de belirttiğine göre, Mısır'daki ilk süsleme örneklerinden bağımsız ya da kökü ona dayanmayan bir süsleme türü bulmak olanaksız değilse de çok güçtür. Böyle bir süsleme sanatı bir çeşit çizgisel matematiktir açıkça. Matematik nasıl harflerden önce ortaya çıkmışsa, bu sanat da sayılardan önce ortaya çıkmıştır. Süslemenin matematiğin sanatta cisimleşmesi olduğu da söylenebilir. Matematik bilimi kristallerle olduğu gibi süsleme sanatıyla da ilgilenmiş ve her ikisinin en yüksek bakışım sayısını hesap etmiştir. Gerçi bunun şaşılabacak bir yanı yoktur. Şaşılabacak olan nokta, insanın kristal dünyasının yasalarını bilmeden doğadaki bakışımın toplamını bulması ve bunları süsleme sanatında uygulamasıdır (Fischer,2012:146).

Resim 73: Gece ayakkabısı, Dior,1957

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/100418>

Erişim tarihi: 06.10.2021

1957 yılı Fransız kültürüne ait olan bu gece ayakkabıları Dior Modaevi'nde Roger Vivier tarafından tasarlanmıştır. Ayakkabı tasarımında malzeme olarak ipek, deri, cam boncuklar, payetler kullanılmıştır. Zarif kıvrımlı işlemler ile Art Nouveau stilini yansıtmaktadır. Boncukların altında transparan kumaş kullanılmış desenlerdeki hacim böylelikle artmıştır.

Resim 74: Gece Ayakkabıları, Dior, 1958

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/100458>

Erişim tarihi: 04.10.2021

Roger Vivier, hayatı boyunca yarattığı mücevherli ve zarif heykelsi ayakkabılarla tanınan tasarımcı olarak anılmıştır. Yenilikçi ve aranan bir tasarımcı haline gelmiştir. İğne ve virgül topuklu ayakkabılar gibi birçok yeniliği, bugün modada onları ilk tanıttığı zamanki kadar önemli olmuştur. Savaş sonrası Dior Tasarım Ekibine katılan Vivier, bu ekip ile olağanüstü bir iş birliği sergilemiştir.

Resim 75: Gece Ayakkabısı, Dior Evi,1960

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/84618>

Erişim tarihi: 04.10.2021

“Vivier ‘in kariyeri, 1950’lerde Christian Dior’un ayakkabı tasarımcısı olduğu zaman başladı. Dior ‘la geçirdiği süre boyunca ayakkabıları, yüzyıl ortası ihtişamının simgesiydi ve Vivier Ecole des Beaux Arts’ta erken heykel eğitimi aldı. Bu eğitim Dior için tasarladığı heykelsi topuklarda ve ayak parmaklarında belirgindir. Dior’un ölümünden sonra Vivier, Dior Evi için şık ayakkabılar üretmeye devam etti, ancak 1963’te kendi başına yola çıktı. Pek çok başarısı arasında, Catherine Deneuve tarafından popüler hale getirilen ve binlerce satılan tokalı ayakkabı, Bridget Bardot tarafından popüler hale getirilen yüksek çizme ve platform ayakkabının yeniden piyasaya sürülmesi yer alıyor. Kariyeri boyunca, Vivier kültürel değişimlere son derece duyarlı olduğunu kanıtladı ve kendini ayakkabı tasarımının sanatsal potansiyelini keşfetmeye adanmış. Her zaman ayakkabı tasarımıyla uğraşan Vivier, 1998’de 90 yaşındayken ölümüne kadar çalıştı (https://batashoemuseum.ca/rogervivier/ , Erişim tarihi:04.10.2021).”

1980’lerde kadınların başarılı ve güçlü görünmesi öncelik haline gelmiştir. Bu tavır kıyafetlere ve aksesuarlara yansımıştır. Kıyafetlerdeki votka otorite sembolü haline gelirken, topuk boyları yükselmiştir. Stiletto 1970’lerde sex, hatta fuhuşla ilişkilendirilmiştir. Manolo Blahnik stilettoyu popüler hale getirmiştir. Tasarımcı kadın ayakkabısı denilince bir sembol haline gelmiştir. Eflatun, kırmızı, parlak turuncu, zümrüt yeşili ve safran sarı gibi renkleri canlı kombinasyonlarla kullanmıştır. Blahnik, doğadan etkilenmiş ve bunu tasarımlarında kullanmıştır. Mimoza çiçeğinden etkilenip bunu bir ayakkabı tasarımında kullanmıştır (Johnston ve Woolley,1999:111-115).

Resim 76: Ayakkabı tasarımı, Andrea Pfister,1980

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/83771>

Erişim tarihi:02.11.2021

Manolo Blahnik’in ayakkabı tasarımları zarif ve esprili, narin ve kadınsı, olarak nitelendirilmektedir. Blahnik’in tasarımları, sanatçının vizyonunun bir karışımını birleştirmektedir. Ayakkabıları zamansız, değişen moda tepki, ama geçmiş stiller ile de hep diyalog halinde olmuştur.

Resim 77: Ayakkabı tasarımı, Giuseppe Zanotti,1990

Kaynak: https://www.1stdibs.com/fashion/clothing/shoes/shoes-giuseppe-zanotti-designer-vintage-sandals-1990s/id-v_10779072/

Erişim tarihi:03.11.2021

Resim 78: Ayakkabı tasarımları, Gianni Versace,1992

Kaynak: https://www.1stdibs.com/fashion/clothing/shoes/iconic-vintage-1992-gianni-versace-embellished-shoes/id-v_11498342/

Erişim tarihi: 01.11.2021

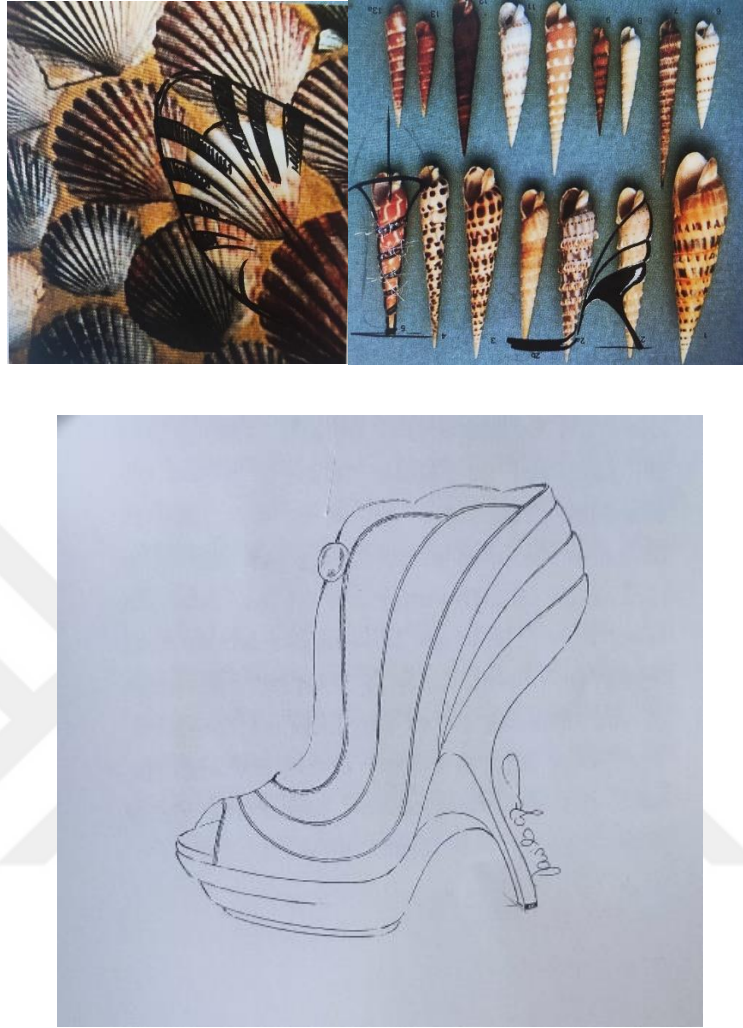
Resim 79: Ayakkabı tasarımları, Sonbahar/Kış Manolo Blahnik,2005

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/80064697>

Erişim tarihi: 03.10.2021

Art Nouveau akımı etkisi içeren ayakkabılar daha çok gelinlik ayakkabıları, gece davetleri ve özel şovlarda etki uyandıracak tasarımlar olması için üretilmeye başlanmıştır. Art Nouveau stilizasyonunun etkili olduğu ayakkabılar benzer etkinliklerde kullanılmıştır. Norman bu durumu şu şekilde açıklamaktadır:

Gözlemlenen kişilerin, hedeflenen kitleye eşleşmesi önemli hale gelmiştir. İnsanların, yaş, eğitim gibi geleneksel ölçütlerle değerlendirilmesi. her zaman önemli değildir: En önemli ölçüt, yapılan etkinliklerdir. Birbirinden çok farklı kültürlere baktığımızda bile etkinliklerin çoğu durumda şaşırtıcı bir biçimde benzer olduğunu görürüz. Bu nedenle çalışmalar, etkinliklere ve bunların nasıl yapıldığına odaklanıp, aynı zamanda yerel ortam ve kültürde bu etkinliklerin nasıl değişiklik göstereceğine duyarlı olabilir. İş yaşamında yaygın olarak kullanılan ürünlerde olduğu gibi bazı durumlarda etkinlik egemendir (Norman,2017:233).

Resim 80: Ayakkabı Tasarımı, Danilo Giordano

Kaynak: Genova, 2012:211

Art Nouveau stilizasyonunda doğa, ana esin kaynağı olmuştur. Ayakkabı tasarımcısı Danilo Giordano'nun deniz kabuklarının şekillerinden eğrileri nasıl aldığını ve bunları ayakkabının tüm elemanlarına uyguladığı görülmektedir. Doğrudan fotoğrafın üzerine çizerek orijinal formun ayakkabıya nasıl uyguladığını göstermektedir. Farklı kabuklar farklı olanaklar sunmuş ve fotoğraftaki ilk hızlı eskizlerden sonra kalemle çeşitli ayakkabı tasarımları çizmiştir. Deniz kabuklarının gerçekçi görünümünü yansıtmak veya tamamen farklı bir görünüm yaratmak için farklı renkler ve dokular kullanmıştır (Genova,2012:211).

Resim 81: Lady Bloom" Ayakkabı tasarımı, Noritaka Tatehana,2013

Kaynak:<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/172904>

Erişim tarihi: 01.10.2021

Noritaka Tatehana'nın el yapımı ayakkabılarının fantastik formları, geleneksel Japon getalarından esinlenilmiş ve saya ve topuk yüzeyinin tamamında bitkisel soyutlamanın hâkim olduğunu görmekteyiz.

Resim 82: Ayakkabı Tasarımı, Kerrie Luft,2013

[Kaynak: Genova,2012:206](#)

Ayakkabı tasarımında eğrileri ve doğal akan çizgileri vurgulayan dikişler bulunmaktadır. İlham kaynağı olarak doğadan esinlenilmiş deri kullanılarak trendler göz önünde bulundurulmuştur. Kerrie Luft'un çiçek ve bitki formlarına dayanan bu ayakkabı tasarımında, sap ve yaprakları mükemmel eğrileri bulmak için bir dizi varyasyon hazırlamıştır. Sonra onları ayakkabı sayalarındaki dikişlere ve boş alanlara uygulamıştır. Tasarımlar, ayağın şeklini dikkate alarak, floral etkinin doğal çizgilerinden esinlenerek gerçek ayakkabılara çevirmiştir (Genova,2012:205).

Resim 83: Zanotti Ayakkabı Tasarımları,2014

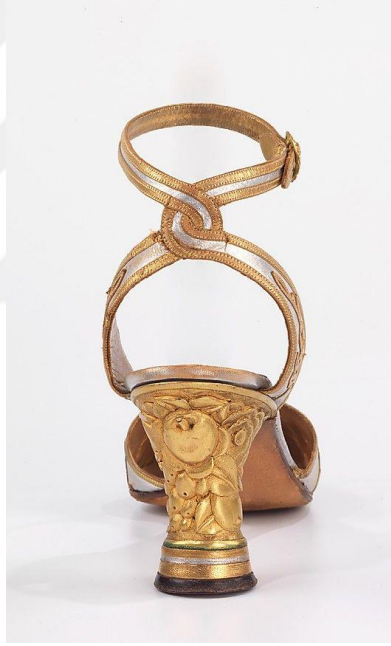
Kaynak: <https://www.harpersbazaar.com/fashion/designers/a2114/giuseppe-zanotti-20th-anniversary-interview/>

Erişim tarihi: 03.11.2021

Giuseppe Zanotti, 20. yıl dönümünü sıra dışı ayakkabılarla kutlamıştır. Ayakkabılar yıl boyunca piyasaya sürülecek çeşitli kapsül koleksiyonlardan oluşmaktadır. Kapsül koleksiyon parçasının her biri, markayı en iyi temsil eden ve Zanotti tarafından kişisel olarak seçilen ikonik stilleri yeniden canlandırmayı hedeflemektedir.

2.4. Ayakkabının Taban ve Ökçesinde Art Nouveau Etkisi

Art Nouveau akımı, ayakkabıların taban ve ökçelerinde 19. yüzyıl teknolojisinin ve yeni tekniklerin gelişmesiyle form açısından sınırlılıkları zorlamıştır. Ayakkabı ökçelerinde bitkisel desenler, ahşap oyma işçiliği ve kazıma tekniği kullanılmıştır. Ahşap ökçelerde gümüş ve sedef plakalar tercih edilmiştir. Art Nouveau akımının yaşandığı dönemde çeliğin kullanılmasıyla topuk boylarının yükseldiği görülmektedir. Saya bölümlerinde yapılan işleme, nakış, boncuk, gül desenleri ve gümüş plakalar devamında ökçe kısmında da kullanılmıştır. Yöntemlerin giderek gelişmesiyle ayakkabı ökçelerinde farklı form arayışları gelişerek devam etmiştir.

Resim 84: Gece Ayakkabısı, André Perugia, 1928-29

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/156346>

Erişim tarihi: 24.10.2021

André Perugia'nın tasarladığı gece sandaleti, ilerici tasarım ve işçiliğin yüksekliğini temsil etmektedir. Burada döküm topuk ve çelenk şeklindeki tokada görüldüğü gibi, tasarımcının dikkatinden hiçbir ayrıntı kaçmamıştır. 1930'ların ortalarına kadar gece ayakkabılarının arkası açık olması olağan değildi, bu nedenle bu cesur tasarım o dönem için son derece gelişmiş bir örnek olmuştur.

Resim 85: Ayakkabı tasarımı, Salvatore Ferragamo, 1938

Kaynak: <https://bellatory.com/fashion-industry/Salvatore-Ferragamo-Shoemaker-to-the-Stars>

Erişim tarihi: 23.10.2021

Moda endüstrisindeki en yaratıcı tasarımların çoğu, Salvatore Ferragamo'nun zihninden çıkmıştır. Aslında, 1960 yılında öldüğünde 300'den fazla patente sahip olmuştur. Ferragamo, yalnızca ayağa değil, tüm vücuda uygun destek sağlamak için tasarladığı çelik kemer destek sistemi gibi önemli yapısal yenilikleri de bulmuştur. Bir başka teknik buluş metal bir iç topuk, 1950'lerde stiletto topuğu yaratmasına izin vermiştir. Seksi tasarım Hollywood efsanesi Marilyn Monroe tarafından popüler hale gelmiştir ve bacakları inanılmaz derecede uzun ve baştan çıkarıcı göstermesiyle kısa sürede sevilmiştir (<https://bellatory.com/fashion-industry/Salvatore-Ferragamo-Shoemaker-to-the-Stars> Erişim tarihi: 23.10.2021).

1995 Yılında Palazzo Spini Feroni'de Salvatore Ferragamo Müzesi açılmıştır. Salvatore Ferragamo'nun yarattığı ayakkabılar burada sergilenmiştir. 1920'lerden 1960'lara kadar uzanan İtalyan tarihi müzesi tasarım tarihi açısından önemli bir yere sahiptir. Az sayıda tarihi ayakkabı hariç koleksiyonun, tümü Ferragamo'nun tasarladığı 10.000 ayakkabıya dayanmaktadır. Hem tasarım hem de malzeme açısından yaratıcılık yönüyle Salvatore Ferragamo'nun yarattığı ayakkabılar dünyanın en önemli kostüm ve tasarım müzelerinde sergilenen önemli objeler haline gelmiştir. 1960'lara kadar Ferragamo'nun ayakkabıları tamamen elle yapılmıştır ve çoğu zaman özellikle belirli müşteriler için ve özellikle kadınlar için ayakkabılar üretilmiştir (Arte, 2000:13).

Resim 86: Ayakkabı tasarımı detay, Dior, 1955

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/84517>

Erişim tarihi: 04.10.2021

1957'de tasarlanan bu çift sarı ipek ayakkabı gibi, Roger Vivier'in en süslü tasarımlarından bazılarını gerçekleştirmesine Rébé yardım etmiştir. Bu özel çift, altın ve gümüş ipliklerle çok renkli ipek kombinasyonundan oluşan karmaşık bir çiçek desenine sahiptir. Rébé, çiçekler için farklı boyutlu dikişler kullanmış ve ipek ipliklerin altında parıldayan payetler seçmiştir. Vivier'in tasarımına çok boyutlu bir görünüm kazandırmıştır. Hatta tasarıma bolca derinlik ve doku ekleyerek çiçekleri olabildiğince gerçekçi ve dolgun hale getirmiştir.

Resim 87: Ayakkabı tasarımı, Dior,1960

Kaynak: <https://artsandculture.google.com/asset/evening-slippers-roger-vivier/MAHvoW8Ou5Dsmw>

Erişim tarihi: 02.11.2021

Roger Vivier'e ait olan ayakkabı tasarımı yüksek el işçiliği ile dikkat çekmektedir. Rébé ile tasarım iş birlikleri sadece nakışla da sınırlı olmamıştır. Rébé ayrıca Roger Vivier 'in ayakkabılarını boncuklar, yapay elmaslar ve incilerle süslemiştir. Ayakkabı tasarımları Rébé tarafından, yanlardan yukarı doğru hareket ediyormuş gibi görünen ve narin dallar oluşturularak bir araya gelen incilere sahip el yapımı bocuklar işlenmiştir. Ayakkabıların dikkat çekici süslemesi, mimariyle uyumlu olmuştur. Kalkık bir taban ve topuğun belirgin eğrisi Art Nouveau stilizasyonunu içeren zarif bir dokunuş olmuştur.

Resim 88: Ayakkabı tasarımı detay, Roger Vivier, 1958

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/100445>

Erişim tarihi: 04.10.2021

Roger Vivier tarafından 1958 yılında tasarlanan ayakkabıda ipek, metalik iplik, plastik, cam gibi malzemeler kullanılmıştır. Kumaş üzerine yapılan işlemede saya kısmı dahil aynı form devam ederek bütünsel bir etki ile bitkisel soyutlama tasarıma yansımıştır. Boncuk ve iplikler ile çiçekler üç boyutlu bir etki kazanmıştır.

Resim 89: Ayakkabı tasarımı, Roger Vivier, 1958

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/100472>

Erişim tarihi: 31.10.2021

1958 Dior Modaevi'ne ait olan bu ayakkabılar Roger Vivier tarafından tasarlanmıştır. Malzeme olarak ipek, deri, metalik iplikler, plastik ve cam boncuklar kullanılmıştır. Plastik, cam taşlar ve iplikler ile simetrik bitkisel formlar işlenmiş saya üzerinde tekrar eden desenler ile dinamik bir yapı oluşturulmuştur.

Resim 90: Kadın ayakkabı tasarımı 1950-59

Kaynak: https://artsandculture.google.com/asset/_RQHMhcAAhXa47A

Erişim tarihi:04.10.2021

Heykelsi suni ahşap topuklu, siyah ve altın platform dolgulu sandalet.1950/1959 yıllarına ait ayakkabı tasarımı Marilyn M. Maxwell tarafından boston Güzel Sanatlar Müzesi'ne bağışlanmıştır. Malzeme olarak: İpek, sentetik metalik ve suni ahşap kullanılmıştır. Ahşap görünümlü, eğimli formu Art Nouveau estetiğini yansıtmaktadır.

Resim 91: Gece ayakkabıları, Herbert Levine,1965

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/114517>

Erişim tarihi:04.10.2021

1965 yılına ait olan ayakkabı Herbert Levine Inc tarafından tasarlanmıştır. Malzeme olarak ipek kumaş, deri ve cam kullanılmıştır. Ökçe ve topuk bölümüne uzanan yerde kanatları açık kelebek deseni cam boncuklar ile işlenmiştir. Gece ayakkabısı olarak tasarlanmıştır. Ayakkabı tasarımı, Metropolitan Sanat Müzesi'nde sergilenmektedir.

Resim 92: Gece ayakkabıları, Charles Jourdan, 1969-70

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/115682>

Erişim tarihi: 07.10.2021

Platform ayakkabısı 1970'lerde tanınan bir stil haline gelmiştir. Hem erkekler hem de kadınlar için platform ayakkabılar üretilmiştir. Bu dönemde egzotik deriler ön plana çıkmıştır. 70'lerin sonunda punk estetiği kendini hissettirmeye başlamıştır. Punk hareketinin orta sınıf özlemine duyduğu tepki kıyafetlere ve ayakkabı tasarımına da yansımıştır. Punk'ın ayakkabı seçimi bu tepkiyi yansıtmaktadır.

Resim 93: Gül detaylı ayakkabı tasarımı,, Christian Louboutin,1995

Kaynak: Johnson ve Wool,1999:121

Resim 94: İlkbahar/Yaz Koleksiyonu, Prada,2008

Kaynak: <https://cnaluxury.channelnewsasia.com/obsessions/most-iconic-shoes-12364040>

Erişim tarihi: 31.10.2021

Resim 110: Kerrie Luft Ayakkabı detay

Kaynak: <https://www.vogue.it/en/talents/graduated-from/2010/07/kerrie-luft#ad-image23864>

Erişim tarihi:24.10.2021

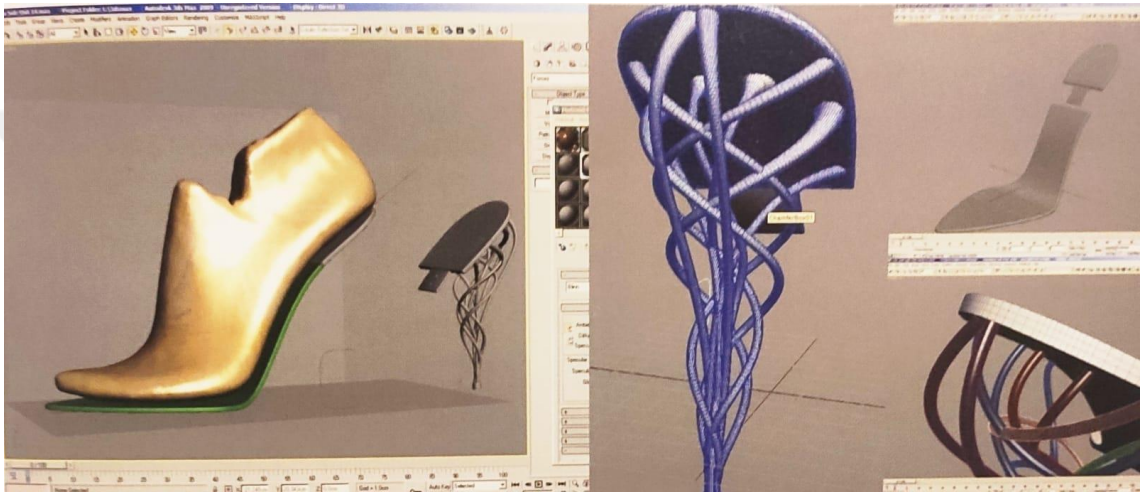
Kerrie Luft'un ayakkabılarında dinamizm, yüksek derecede soyutlama ve mimari, teknoloji ve doğa arasında bir uzlaşma hissedilmektedir. Art Nouveau'dan ilham alan Luft'un ayakkabıları, hareket ve dinamizm çağrışımı yapmaktadır. Fransız mimar Hector Guimard'ın çalışmalarını ya da iç mimar ve dekoratör Eugène Gaillard'ın mobilyalarını hatırlatmaktadır. Topukta kullanılan organik olarak türetilmiş kıvrımlar, serbest akışlı dövme demir girdaplar ve dalgalı bitki benzeri formlar yumuşak kıvrımlıdır ve aniden keskin kenarlı sivri uçlar dekoratif, zarif ve fonksiyonel unsurları mükemmel bir şekilde bir araya getiren yapılar Art Nouveau stilini hissettirmektedir.

Resim 95: Kerrie Luft Ayakkabı Çizimleri,2010

Kaynak:Genova,2012:208

Tasarımcılar her zaman güzelliğin ve rahatlığın sınırlarını zorlamıştır. Topuk gardırobun en tartışmalı konularında biri olmuştur. Yine de topuk boyları sürekli yükselmektedir. Tüketiciler her zaman trendlerin kölesi olmamıştır ancak topukları olabildiğince ilginç seven hedef kitle bulunmaktadır. Bu aşamada tasarımcı soyut ve iç içe geçen ince çizgiler ile çok sayıda seçenek hazırlamıştır. Cerrahi bir titizlik ile 3 boyutlu modelleme programları kullanmış ve özgün bir tasarım oluşturmuştur (Genova,2012:208-209).

Resim 96: Kerrie Luft ayakkabı modelleme,2010

Kaynak: Genova,2012:209

İngiliz ayakkabı tasarımcısı Kerrie Luft tarafından tasarlanan bu benzersiz ayakkabılar için en yeni teknolojileri kullanmıştır. 2009 sonbahar koleksiyonunda Art Nouveau'nun güzelliği ile eğriler ve çiçekler ile doğal çizgiler yakalanmaya çalışılmış, ökçe formu oluşturulmuştur. Bu koleksiyon için Kerrie hızlı prototipleme alanını araştırmıştır. Kerrie Luft tasarımına başlamış ve teknolojik aygıtları da eşzamanlı kullanmıştır. "Nouveau" koleksiyonu ile "Fashion Fringe Accessories and Drapers Footwear" yarışmasında ödül almıştır. Birçok firma ve butiklere ürün vermiştir. (Genova,2012:210).

Resim 97: Kerrie Luft ayakkabı topuk tasarımı,2010

Kaynak: Genova,2012:210

Resim 98: Yaz Ayakkabı Koleksiyonu, Rodarte ,2011

Kaynak: <https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2011-ready-to-wear/rodarte#gallery-detail>

Erişim tarihi:07.11.2021

Resim 99: Yaz Koleksiyonu, Dolce & Gabbana, 2013

Kaynak: <https://www.elle.com/runway/spring-2013-rtw/g16543/dolce-and-gabbana-spring-2013-rtw-detail/?slide=3>

Resim tarihi: 07.10.2021

Resim 100: Sonbahar Koleksiyonu, Dolce & Gabbana, 2013

Kaynak: <https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2013-ready-to-wear/dolce-gabbana/slideshow/details#64>

Erişim tarihi: 07.10.2021

Resim 101: Milano Moda Haftası, Dsquared,2014

Kaynak:<https://www.livingly.com/runway/Dsquared/Milan+Fashion+Week+Fall+2014/Details/SVaKWE4e36n>

Erişim tarihi: 01.11.2021

Resim 102: Ayakkabı tasarımı, Guo Pei, 2017

Kaynak:<https://madame.lefigaro.fr/defiles/guo-pe/printemps-ete-2017/haute-couture-0/129383>

Erişim tarihi:07.10.2021

Resim 103: Gümüş Yapraklı Beyaz Saten Ayakkabı, Ralph&Russo,2022

Kaynak: <https://ralphandrusso.com/collections/shoes/products/eden-pumps-r-w-17w-21007-fs00-102>

Erişim tarihi: 07.10.2021

3. BÖLÜM

TEZ KAPSAMINDA HAZIRLANAN PROJENİN SUNUMU

3. BÖLÜM

TEZ KAPSAMINDA HAZIRLANAN PROJENİN SUNUMU

3.1. Tez Kapsamında Hazırlanan Koleksiyonun Hazırlık Süreci

Tez araştırması kapsamında Art Nouveau sanat akımının tarihi, akımın ortaya çıkış süreci, akımı hazırlayan sosyal ve kültürel faktörler incelenmiştir. Art Nouveau sanat akımının ortaya çıktığı dönemdeki ayakkabı çalışmaları ve tasarımcıların ayakkabı çalışmalarından örnekler kronolojik olarak araştırılmıştır. Art Nouveau akımının ayakkabı üzerindeki etkisi, günümüze kadar olan süreçteki çalışmalarla ayakkabının saya ve ökçe bölümleri baz alınarak ayrı ayrı çözümlenmiştir.

Koleksiyon kapsamında Art Nouveau akımı stilizasyonu için doğadaki bitkiler ve böcekler tercih edilmiştir. Tasarımda malzeme olarak doğal deri, metalik boya, sedef etkili boya boncuk, gümüş tel, ve silikon kullanılmıştır. Art Nouveau stilini ve ruhunu yansıtması için yaprak formları, çiçekler böcek eklemleri ve balık kemikleri kullanılmıştır.

3.2. Tez Kapsamında Hazırlanan Koleksiyonun Çıkış Noktasının

Belirlenmesi ve Problemin Tanımlanması

Ayakkabı kullanımında yaş, cinsiyet ve ayakkabının kullanım alanı tasarımı etkilemektedir. Kültürel ve sosyal etkinlikler, özel günler ayakkabı türlerini belirleyen önemli faktörler olmuştur. Sanat akımları da ayakkabı tasarımlarını etkilemiştir. Ayakkabı tasarımlarında Art Nouveau akımındaki stilizasyon etkisi örnek tasarımlar ile çözümlenmiştir. Stilizasyonun nasıl yapıldığı sanatçı çalışma günlükleri ile incelenmiştir.

Art Nouveau akımının etkisi daha çok kendini özel üretim tasarımlarda kendini göstermiştir. Özellikle gelinlik, abiye giyim, kostüm ve sahne gösterilerinde Art Nouveau etkisi önemli ölçüde hissedilmektedir.

3.3. Tez Dahilinde Hazırlanan Koleksiyonun Sunumu

Yapılan araştırmalar doğrultusunda, Art Nouveau stilizasyonunun vurgulandığı ayakkabı koleksiyonu ile kadın kullanıcılara yönelik özel üretim ayakkabılar hazırlanmıştır. Özel günler, davet ve gece ayakkabıları olarak tasarlanan ayakkabılarda bitkisel formlar, hayvan ve böceklerin eklem yapıları kullanılmıştır. Dinamik yapı ve asimetric denge benimsenmiştir. Tasarımlarda Art Nouveau akımında kullanılan canlı renkler ve el işçiliği tercih edilmiştir. Bu sayede akımın ruhu yakalanmaya çalışılmıştır.

3.3.1. Tasarım 1

Ayakkabı tasarımında gül ve çiçekler tercih edilmiştir. Art Nouveau akımının simge rengi mavi ve turkuaz özellikle kullanılmıştır. Farklı türde ve boyutta taş, plastik boncuklar ile hacimli doku etkisi yaratılmaya çalışılmıştır. Deniz kabuklarındaki sedif rengi ayakkabının tamamında kullanılmıştır. Art Nouveau akımındaki dinamik yapıyı yansıtmak için asimetrik plan seçilmiştir. Topuk kısmında kamçı stili ile bir tomurcuğun büyümesi gibi organik bir yapı yaratılmak istenilmiştir. Taban astarında bitkisel desenli baskılı kumaş kullanılmıştır.

3.3.2. Tasarım 2

Ayakkabı tasarımında Cennet Kuşu Çiçeği kullanılmıştır. Cennet Kuşu Çiçeği Art Nouveau akımında duvar kâğıdı ve döşemelik kumaşlarda en çok kullanılan çiçeklerden biri olmuştur. Çiçek formu asimetrik planda stilize edilerek kullanılmıştır. Topuk kısmından başlayan yapraklı dinamik yapı saya bölümünün tamamına uygulanmıştır. Taban astarında bitkisel palmye yaprağı desenli baskılı kumaş tercih edilmiştir. Ayakkabı tasarımında dinamik devamlılık hissi yaratılması amaçlanmıştır. Yeşil yaprak formunun arkası pembe rengi kullanılarak deniz kabuklarındaki sedef etkisini hissettirmek istenmiştir.

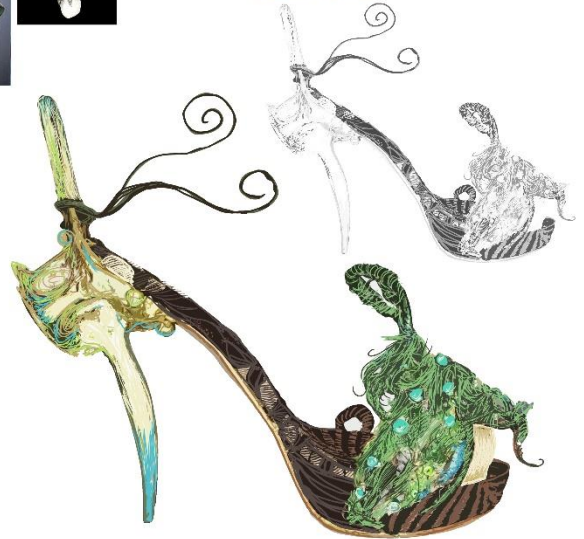

3.3.3. Tasarım 3

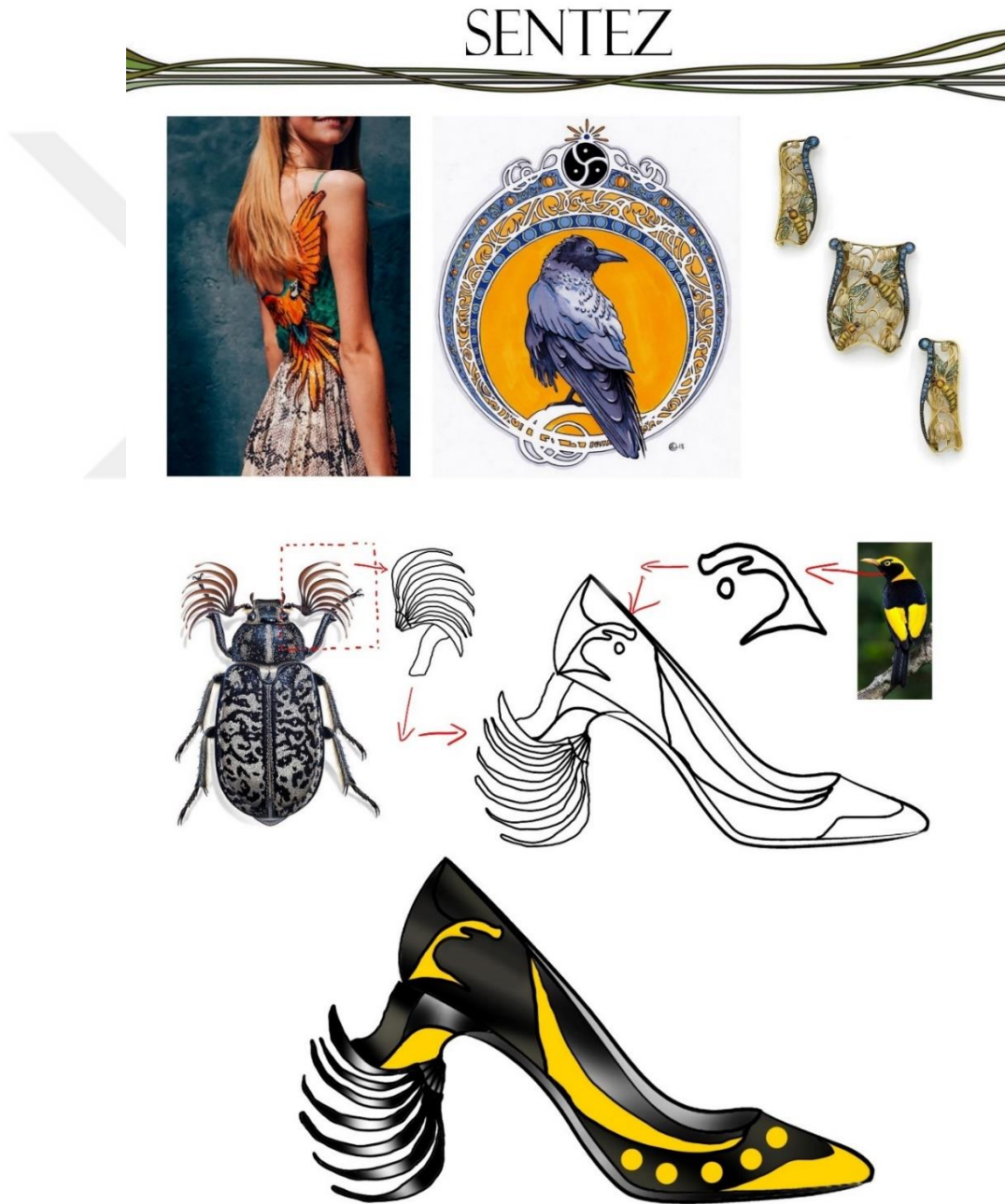
Ayakkabı tasarımında deniz bitkilerinin büyümesi hissi verilmek istenmiştir. İnciler ve eğrisel bir forma sahip olan orkinos kemiği kullanılmıştır. Deniz bitkileri ve yosunlar, dalga ile hareket ediyormuş gibi hareket hissi yaratacak şekilde uygulanmıştır. Sedef renkleri mavi, yeşil ve soft pembe seçilmiştir. Taban astarında pastel tonlarda palmiye yaprak baskılı kumaş tercih edilmiştir. Saya kısmında asimetrik düzen kullanılarak dinamik yapı yakalanmaya çalışılmıştır.

SENTEZ

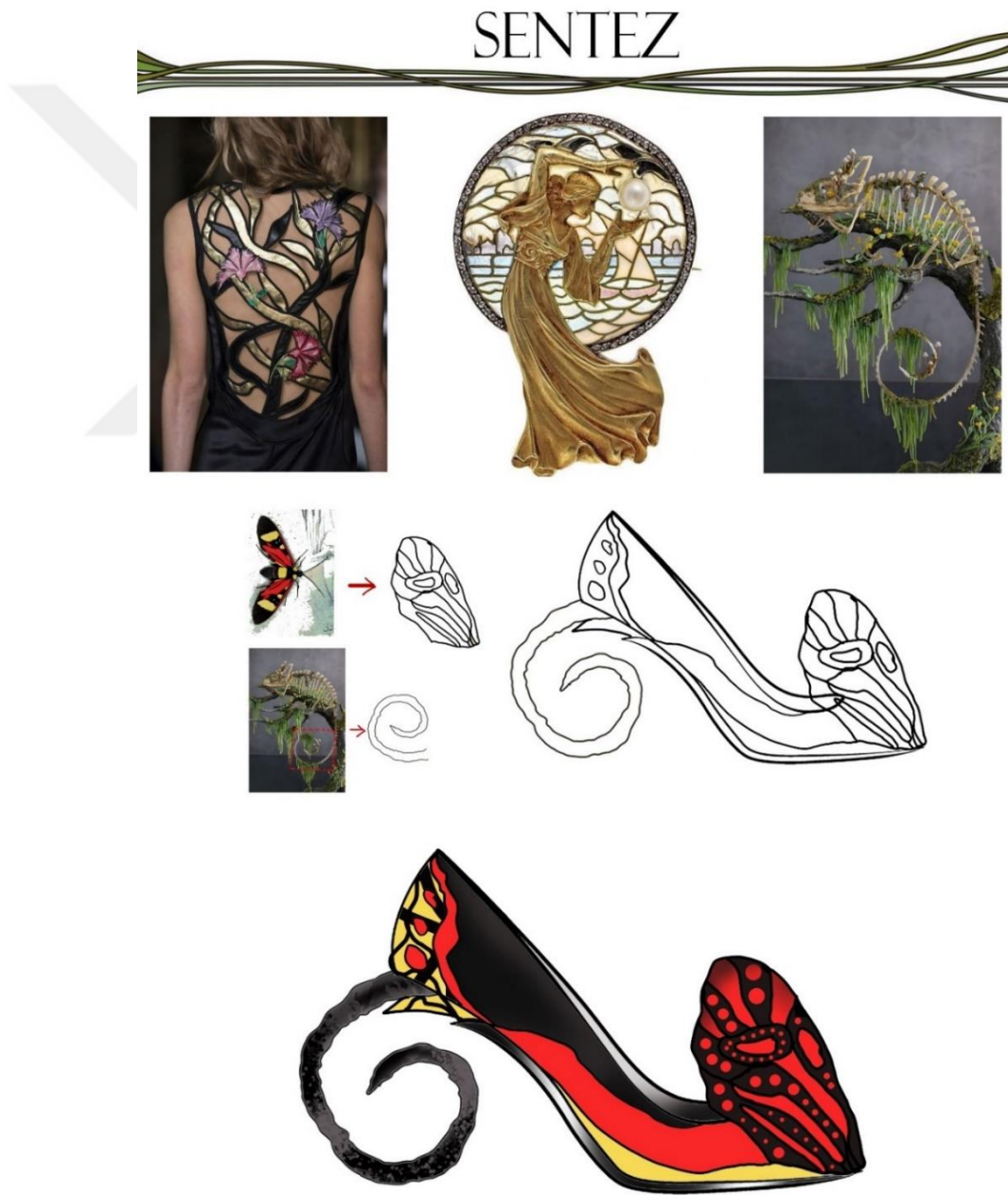
3.3.4. Tasarım 4

Ayakkabı tasarımında topuk bölümünde böcek eklemi, hareketli ve tekrar eden biçimde kullanılmıştır. Saya bölümünde kuş figürünün formu ve renkleri kullanılmıştır. Akışkan ve tekrar eder görünüm için kavisli formlar ve daireler ile topuk kısmındaki dinamik yapı tercih edilmiştir.

3.3.5. Tasarım 5

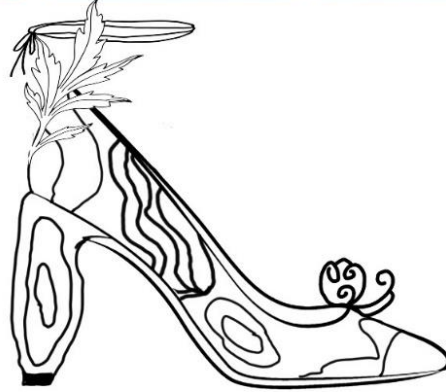
Ayakkabı tasarımında kırmızı ve siyah renkleri kullanılmıştır. Siyah rengi diğer renkleri ön plana çıkarıp vurguladığı için özellikle seçilmiştir. Bukalemun kuyruğu topuk kısmında kullanılmıştır. Kelebek kanatları sayanın iki yanında konumlandırılmıştır. Kelebek kanadındaki detaylar yaprak formu şeklinde kullanılarak hareketli yapı sağlanmıştır.

3.3.6. Tasarım 6

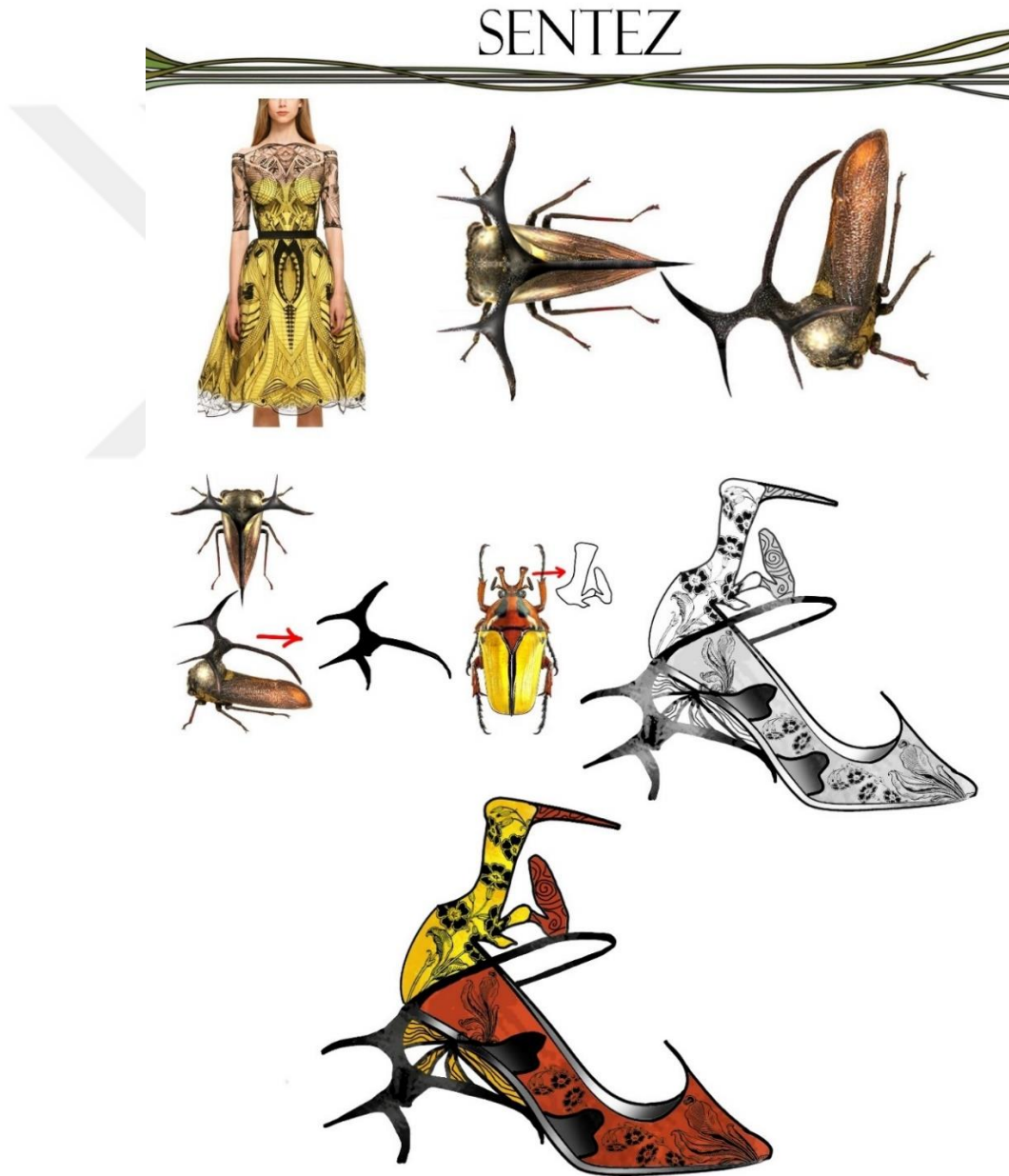
Ayakkabı tasarımında saya kısmında tropik bir böceğin deseni kullanılmıştır. Bitkisel formlar deri kullanılarak oluşturulmuştur. Dairesel desenler ve bitkisel formlar ile dinamik bir yapı kazandırılmak hedeflenmiştir.

SENTEZ

3.3.7. Tasarım 7

Ayakkabı tasarımında egzotik böceklerin eklem yapıları ve renkleri ökçe kısmında yüksek bir hareket hissi yaratacak şekilde kullanılmıştır. Asimetrik bitkisel çizgiler ve formlar ile Art Nouveau etkisi yakalanmaya çalışılmıştır.

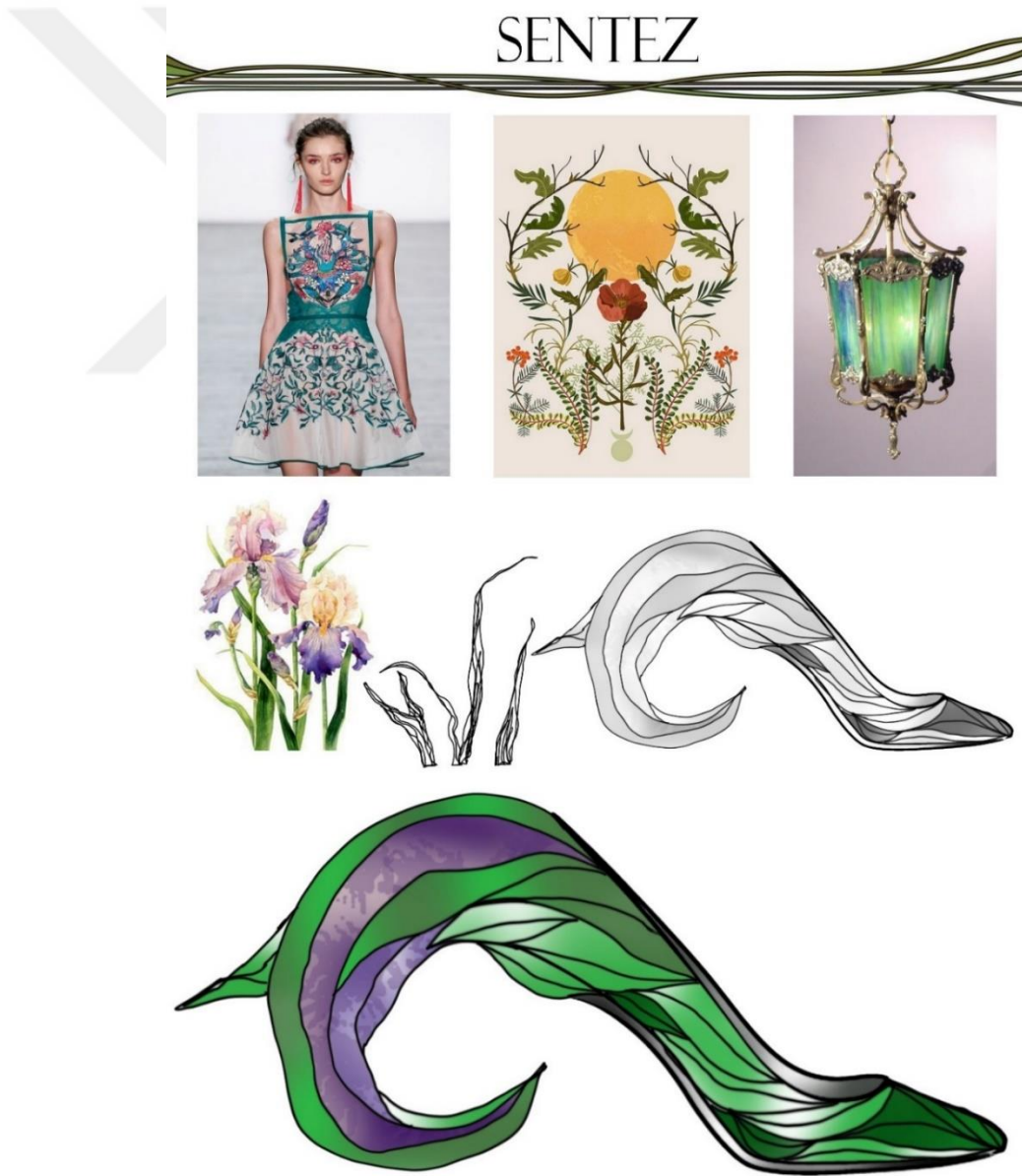
3.3.8. Tasarım 8

Ayakkabı tasarımında topuk kısmında bir böceğin eklem yapısı stilize edilerek kullanılmıştır. Parlak efektli boya ve boncuklar kullanılarak hareketli yapı vurgulanmıştır. Saya kısmında asimetrik bitkisel formlar kullanılarak hareketli yapının devamı sağlanmıştır.

3.3.9. Tasarım 9

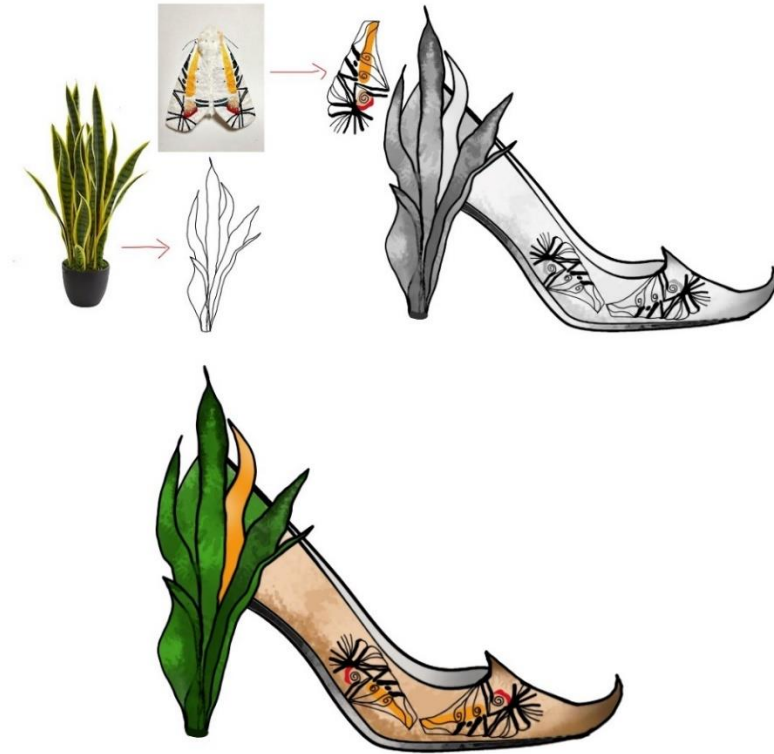
Ayakkabı tasarımında bir bütün olarak zambak çiçeğinden ilham alınmıştır. Zambak çiçeği stilize edilmiştir. Topuktan başlayan kıvrımlı yapı ayağın formunu alarak devam edip burun kısmı dahil olmak üzere bitkisel bir silüet yaratılmıştır. Gerçek deri boyanarak ve ince teller ile kıvrımlı dokular yaratmak hedeflenmiştir. Deri rengi üzerinde sedef pigmentli boyalar ile hareketli yapı desteklenmiştir.

3.3.10. Tasarım 10

Ayakkabının topuk kısmında Kılıç Çiçeği formu kullanılarak devamlılık hissi sağlanmıştır. Kelebek kanadındaki detay saya kısmında kullanılmıştır. Grafikselsel ve dinamik etki yaratmak amaçlanmıştır. Sedef pigmentli boya ve saya kısmındaki form ile dinamik yapı desteklenmiştir.

SENTEZ

SONUÇ

Çağdaş sanat akımlarından biri olan Art Nouveau akımı oluşum süreci ve sonrasında birçok alanını etkilemiştir. Art Nouveau: Yeni Sanat (Nieuwe Kunst), Genç Üslup (Justgendsstil), Modern Üslup, Glasgow Üslubu, Sezession, Özgür Üslup (Stile Liberty), Nancy Okulu, Modernismo, Stile Floreale, Style Nouille, Style Guimard gibi adlar alarak kültür ve sanat dünyası içinde yer almıştır. Art Nouveau ismini 1896 tarihinde Paris'te kurulmuş olan galeriden almaktadır. Bu galeri akımın yayılmasını ve kabul görmesini kolay hale getirmiştir.

Art Nouveau akımı resim, heykel, grafik tasarım, takı tasarımı, giyim tasarımı, aksesuar tasarımı, dekorasyon ve mimariyi etkilemiştir. Özellikle Art Nouveau akımı mimari yapılar ile kendini göstermiştir. Mimari detaylarda kullanılan süsleme bezeme stili olarak ön plana çıkmıştır. Mimari yapının iç kısmında kullanılan duvar kağıtları, perde, döşemelik kumaş, cam ve seramik malzemeler üzerindeki formlarda Art Nouveau etkisi görülmektedir. Asimetrik tasarım anlayışı ve demir gibi malzemenin zıtlık yaratacak şekilde kullanılması mimarların ön plana çıkmasını sağlamıştır. Akımın diğer karakteristik malzemesi cam olmuştur. Aydınlatmanın önem kazanması ve ile lamba, abajur ve pencereler yeni bir nitelik kazanmıştır. Art Nouveau stilizasyonunda doğadan her canlı tasarımın bir ögesi haline dönüşebilmektedir.

Art Nouveau akımında stilize edilmiş böcek, hayvan figürleri ve bitkisel kompozisyonlar bulunmaktadır. Kuğular, güvercinler, flamingolar, tavus kuşları sık kullanılan stillerin başında gelmektedir. Kadın imgesi sıkça tasvir edilmiştir. Kadınlar çiçekler, akışkan kumaşlar içinde hareketli elbiseler giymektedir. Kadın figürünün saçları dahi bir tasarım ögesidir ve saçlar dalgalı bir şekilde hareket halinde betimlenmiştir. Kullanılan barok anlayış ve stiller: doğal stil, yılanbalığı stili, kamçı vuruşu gibi isimler almıştır. Eserlerdeki konular genellikle Paris gece yaşamından sahneler, dansçıların sahne gösterileri ve mitolojik hikayelerden seçilmiştir. Art Nouveau akımında özellikle heykelde barok etkisi görülmektedir. Bu dönemdeki heykeller birer anıt karakteri göstermektedir. Tarak, toka gibi aksesuarlarda bile Art Nouveau stilleri görülmektedir. Sanatçıların bir değişim yüzyılında olmaları farklı ihtiyaçlar için zemin hazırlamıştır.

Art Nouveau akımı sanatçıların yeni hedefler peşinden gitmesi ile ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Ükelere göre stil farklılıkları göstermektedir. Art Nouveau akımı uluslararası stil olmasının sağlayan durum 20.yüzyıl başındaki her alanda büyük değişimler yaşanması olmuştur. Farklı disiplinlerden birçok sanatçının bir araya gelmesi kullanılan teknikleri geliştiren bir etken olarak görülmektedir. Bu dönemin sanatçıları kendilerini dönemsel üsluplardan ayırmaya çalışmışlardır. Sanatçılar esin kaynağı olarak doğayı benimsemişlerdir. Sanatçıların hayal gücünü geliştirecek teknolojik gelişmeler de 20. Yüzyılda başlamıştır.

Art Nouveau Akımı ve Endüstri Devrimi etkileşim içinde olmuştur. Endüstriyel gelişim insan ilişkilerini, yaşam tarzını, sosyal sınıfları ve üretilen eşyaları ve bu yolla oluşan estetik alımlamayı ve zevkleri de etkilemiştir. Endüstriyel gelişme sanatçılara yeni olanaklar sağlamıştır. Sanatçıların bir yandan ise endüstriyel üretimle gelen sanat anlayışına, karşı çıkışları akımın üst düzeye taşımıştır. Akım İngiltere’de “art and craft” stili olarak ortaya çıkmıştır. William Morris öncülüğünde sanat ve zanaat ile yüksek işçilik ile estetik değeri daha fazla olan tasarımlar yapılmıştır. John Ruskin ve William Morris seri üretimde ucuz üretimin estetik zevki sınırlandırdığını düşünmektedir. Seri üretim bir ihtiyacı karşılamaktadır ve engellenmesi söz konusu değildir, ama bir farkındalık ve emeğin ön planda tutulması amaçlanmaktadır. Beardsley ‘in kitap kapağı tasarımlarında kullandığı naif çizgiler akımın karakteristiğini yansıtmaktadır. Kullandığı Japon tahta baskıları da Uzakdoğu etkilerini göstermektedir. Akımın kökenlerinin daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

Art Nouveau akımı Uzakdoğu tasarım ve sanat anlayışından faydalanmıştır. Önce Avrupa ve sonra tüm dünyada uluslararası bir stil olmuştur. Japon kültürünün daha baskın olduğu görülmektedir. Bu dönemdeki uluslararası sergiler Japon kültürünü tanımayı sağlamıştır. Japon limanlarının 1860 yılında açılması ile ticaret sayesinde satılan ürünlerdeki resim ve baskılar Japon kültürüne olan ilgiyi arttırmıştır. Avrupalı sanatçılar geleneksel Japon sanatını ve anlatımcı üslubunu çok çabuk benimsemişlerdir. Sanatçılar için yeni ifade yolları oldukça dikkat çekici olmuştur. Japon kültürünün doğaya olan saygısı ve her canlıya değer atfetmesi Avrupalı sanatçılara yeni ufuklar açmıştır.

1900 yılına gelindiğinde, endüstriyel teknolojilerin gelişmesi Japon Sanatını çay kutuları, ambalajlar dahil her yerde görünür hale getirmiştir. Fabrika sahiplerinin bir ürünü sanatsal göstermek için baskılar, basit formlar ve ucuz desenlerin tekrarını kullanması ile tüm yaşam alanlarında bir karmaşaya neden olmuştur. Dönemin tasarımcıları ve sanatçıları bu seri üretim sanat anlayışından rahatsız olmuşlardır ve bu dönemde atölyelerde üretilen cam ürünleri, tokalar ve ayakkabılar şu an sanat koleksiyonunda yer almaktadır.

Art Nouveau'nun el sanatlarını değerli kılma arzusu 20. Yüzyılda endüstriyel sanatlar anlayışına öncülük etmiştir. Bu durumda el sanatlarının işlevsel olması yönünde ilerleme gerekliliği doğurmuştur. Süsleme anlayışı yüzeysellikten çıkıp üç boyutlu bir alana dönüşünce işlev ön plana çıkmıştır. Art Nouveau akımında fayda sağlama ön planda tutulmuştur. Bu anlayışın temeli, akımın mimari anlayış öncülüğünde gelişmiş olmasıdır. Tasarım anlayışında dinamizm ön planda tutulmuştur. Art Nouveau geçmişin izlerini bünyesinde barındırmış gelecekteki akımlara da öncülük etmiş ve döneminde devrimsel etki yaratmıştır. Art Nouveau detaylı işçilik ve abartılı süsleme ve pahalı malzemeler kullanılmasından dolayı zengin ve soylu sınıfın sanatı olarak anılmıştır ve bu yönüyle eleştirilmiştir. Yaygın halk tabakasına ulaşamamıştır.

1850'li yıllardan itibaren uluslararası düzenlenen dünya fuarlarında fikir, işçilik ve tasarımın tanıtımı için filmlerden, moda dergilerine ve fotoğrafçılığa kadar yeni ve kolayca erişilebilen medya sayesinde, modadaki son gelişmeler artık daha önce böyle bir erişimden yararlanmamış birçok kişi kolayca ulaşabilmiştir. Bu durum geniş ölçekli ayakkabı üreten fabrikaların kurulmasıyla aynı zamana denk gelmiştir. En son teknoloji ve yeni stillerde çıkan ayakkabılar birçok kişi için daha ulaşılabilir olmuştur. Otomobilin icadı ve dış mekân aktiviteleri ile ayakkabı türleri çeşitlenmeye başlamıştır.

Artan dış mekân etkinliklerinde, özellikle gece ayakkabılarında Art Nouveau etkisi belirgin olarak hissedilmiştir. Ayakkabı tüm dünya kültürlerinde en temel ihtiyaçlardan biridir. Yaşanılan coğrafya ve kültür ayakkabıyı doğrudan etkilemiştir. Her ihtiyaca göre çeşitlenen ayakkabı tasarımı malzeme çeşitliliğini de beraberinde

getirmiştir. Zamanla statü sembolü haline gelen ayakkabı giyen için çok daha önemli hale gelmiştir. Art Nouveau akımı ayakkabıyı form ve çeşitliğini zenginleştirmiştir.

Bu tez kapsamında Art Nouveau akımının tarihsel yapısı, akımın oluşum süreçleri ve tüm bu süreçlerde tasarım ürünleri içinde yer alan ayakkabı tasarımı incelenmiştir. “Saya, ökçe ve aksesuar kullanımında bir sanat akımı, ayakkabı tasarımını nasıl etkilemiştir” sorularına cevap aranmıştır. Sanat akımını yansıtan ayakkabıların zamanla hangi hedef kitle ürününe dönüştürdüğü sorgulanmıştır.

Art Nouveau akımı ortaya çıktığında tüm yaşam alanlarını dönüştürürken ayakkabı formu da kendi dinamiğini yaratmıştır. Art Nouveau akımıyla teknolojinin gelişmesi aynı döneme denk geldiği için form çeşitliği desenli baskılı kumaşlardaki zenginlik, polyester renkli iplerin çeşitliliği, seri üretim yöntemlerinin de gelişmesiyle Art Nouveau stili global bir etki yaratmıştır. Bu etki, tek bir benzer görünüm yaratmamıştır. Her kültürde o kültüre has özel etkilerle yeni bir stile dönüşmüştür. Osmanlı dönemi ayakkabı tasarımında gümüş işlemeciliği, oyma ve yöreye özgü çiçek desenleri kullanılmıştır. Fransa’da ayakkabılar üzerinde çiçek ve doldurulmuş kuşlar tercih edilmiştir. Yaşanan deri krizi ayakkabı kullanımında deri kullanımını azaltmıştır.

Art Nouveau akımının en belirgin olduğu eserler çözümlenmiştir. İngiltere, Fransa, Rusya, Almanya gibi ülkelerdeki eserler araştırılmıştır. Sanatçı günlüklerine bakılarak çalışma ve eserleri oluşturma yöntemleri üzerinde durulmuştur, stilizasyonun yöntemi ve nasıl yapılmaya çalışıldığı anlaşılmaya çalışılmıştır.

Tez kapsamında hazırlanan koleksiyonda kelebek, egzotik böcekler ve bitkisel desenler kullanılmıştır. Art Nouveau akımında en çok stilizasyon yapılan canlılar seçilmiştir. Kelebek türleri, cennet kuşu çiçeği, egzotik böcekler, sarmaşık ve güller, deri kullanılarak hacim verilmiştir. Özellikle ayakkabı topukları için böceklerin eklemeleri soyutlanarak hareketli bir yapı sağlanmaya çalışılmıştır. Sıcak ve pastel renkler tercih edilmiştir. Hologram ve sedef etkili boyalar ile hareketlilik arttırılmaya çalışılmıştır. Tasarımların tamamında Art Nouveau akımında bitkinin büyümesi hissi kamçı vuruşu stili ile ayakkabılarda yansıtılmak istenmiştir. Art Nouveau stilinin zarif ruhu koleksiyon ile ifade edilmiştir.

KAYNAKÇA

Genel Başvuru Kaynakları

Görsel Büyük Genel Kültür Ansiklopedisi, (1987). İstanbul: Görsel Yayınlar

TURANİ, A. (1993). Sanat Terimleri Sözlüğü, İstanbul: Toplum Yayınevi.

Kitaplar

AKCAKALE, Nurettin (2015), **Sadece Ayakkabı**, İstanbul: Kitap & Kafe Serüven Yayıncılık.

ARTE, Leonardo (2000), **Museu Salvatore Ferragamo**, Milano: Published by Electa.

BARBAROSOĞLU, Fatma (2019), **Moda ve Zihniyet**, İstanbul: İz Yayıncılık.

Bata Shoe Organization (1994), **All About Shoes**, Footwear Through the Ages, Toronto: Bata Limited.

BAYAZIT, Nigan (2008), **Tasarımı Anlamak**, İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.

BAYAZIT, Nigan (2011), **Endüstri Tasarımı Temel Kavramları**, İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.

BEKDAŞ, D.- BATUR, E. (1992), **Çağdaş Grafik Tasarımın Gelişimi**, İstanbul: YKY.

DICKERSON, Madelynn (2018), **Sanat Tarihi**, çev. Orhan Düz, İstanbul: Say Yayınları

FISHCHER, Ernst (2012), **Sanatın Gerekliği**, çev. Cevat Çapan, İstanbul: Sözcükler Yayınevi

GENOVA, Aneta (2012), **Accessory Design**, Fairchild Books

GOMBRICH, Ernst, H. (1992), **Sanatın Öyküsü**, Çev: Bedrettin Cömert. Remzi Kitabevi, İstanbul.

GÖRÜNÜR, L. (2014). **Pabuç**, Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonundan, İstanbul: Sadberk Hanım Müzesi.

HESKETT, John (2017), **Tasarım**, çev. Erkan Uzun, Ankara: Kültür Kitaplığı Yayınları.

İPŞİROĞLU, Nazan-İPŞİROĞLU, Mazhar (2009), **Sanatta Devrim**, İstanbul: Hayalbaz Yayınları

JOHNSTON, L.- WOOLLEY, L. (1999), **Shoes, A Brief History**, London: V&A Publishing.

- KAWAMURA, Yuniya (2016), **Moda-loji**, çev. Şakir Özüdoğru, İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- KRAUSSE, Carola, A. (2005), **Rönesanstan Günümüze Resim Sanatının Öyküsü**, çev. Dilek Zaptıoğlu, Almanya: Literatür Yayınevi
- LAHOR, J.- Brimacombe, R. (2007), **Art Nouveau: art of the century**. Nova Iorque: Parkstone International.
- LAU, John (2012), **Moda Tasarımında Aksesuar Tasarımı**, çev. Begüm Başoğlu, İstanbul: Literatür Yayıncılık
- NORMAN, Don (2017), **Gündelik Şeylerin Tasarımı**, çev. Ayşe Mine Şengel, Ankara: Tübitak Popüler Bilim Kitapları
- PEACOCK, John (2005), **The Complete Sourcebook Shoes**, London: Thames & Hudson.
- READ, Herbert (1973), **Sanat ve Endüstri**, çev. Nigan Bayazıt, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Matbaası Yayınları
- READ, Herbert (2018), **Sanat ve Toplum**, çev. İstanbul: Hayalperest Yayınevi
- Riello, G.- McNeil, P. (2006), **SHOES**. London: Berg Publishers.
- SHAWCROSS, Rebecca (2014), **Shoes An Illustrated History**, London: Bloomsbury Visual Arts.
- STEELEY, Frank (1903), **Nature Drawing and Design**, London: Bacon.
- WALFFORD, Jonathan (2007), **The Seductive Shoe: Four Centuries of Fashion Footwear**. ABD: Thames & Hudson.
- WAQUET, D.-LAPORTE, M. (2011), **Moda**, çev. Işıl Ergüden, Ankara: Dost Yayınları.

Dergi ve Makaleler

- ÖLEKLİ, D. D. (2015). Art Nouveau'nun Osmanlı'daki Yansıması Raimondo D'Aronco'nun Şeyh Zafir Külliyesi Örneği. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- DURU, M. N., & ŞAMAN, N. Yirminci Yüzyıldan Günümüze Takı. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, (37), 95-112.
- İMRE, H. M. (2016). Tarihsel Gelişim İçerisinde İnsan, Moda, Ayakkabı
- GÜNCÜ, Ş. B., Moda Sektöründe Art Nouveau Etkisi. *Art-Sanat*, (8), 437-449.

AYAYDIN, A. (2015). Art Nouveau Akımına 21. Yüzyıl Perspektifinden Bir Bakış.
Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi, 3(6), 59-73.

İnternet kaynakları

<https://www.erih.net/how-it-started/stories-about-people-biographies/biography/bally>
<https://www.etimolojiturkce.com/arama/ayakkabi>
<https://stylish.com/american-art-nouveau/>
<https://batashoemuseum.ca/rogervivier/>
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search>
<https://bellatory.com/fashion-industry/Salvatore-Ferragamo-Shoemaker-to-the-Stars>
<https://www.vam.ac.uk/articles/art-nouveau-an-international-style>
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/159102>
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/121191>
<https://silhouettescostumes.com/the-eras-we-build/1899-1914-art-nouveau/>
<https://rlalique.com/rene-lalique-biography>
<https://www.widewalls.ch/magazine/auguste-rodin-sculptures>
<https://www.britishmuseum.org/collection/term/BIOG29635>
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/16849>
<https://www.soylentidergi.com/art-nouveau-dâhisi-gustav-klimt>
<https://stringfixer.com/tr/Art+Nouveau+architecture+in+Russia>
<https://archive.org/details/naturedrawingdes01steuoft/page/n17/mode/2up>
<https://www.giuseppezanotti.com/pl/2-0-cruel-e000125001>
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/121171>
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/207812>
<https://www.casabatllo.es/en/antoni-gaudi/>
https://www.theartstory.org/artist/horta-victor/life-and-legacy/#biography_header
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/482526>
<https://academic.oup.com/ae/article/61/4/215/2194535>
<http://www.panteek.com/DeLaDecoration/index3.htm>
<https://bellatory.com/fashion-industry/Salvatore-Ferragamo-Shoemaker-to-the-Stars>
<https://www.sanatperver.com/art-nouveau-sezesyonizm-sanat-akimi/>

ÖZGEÇMİŞ

Fırat KARAPINAR

Eğitim

Naci Şensoy Lisesi 2006-2009

9 Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Öğretmenliği 2009-2013

Çalışılan Sektör

MEB/Teknoloji ve Tasarım Öğretmenliği 2015-2022

Kurs / Seminer /Sertifika

İstanbul Moda Akademisi Deri Aksesuar Tasarım Eğitimi Diploma Programı 2015

İzmir Terziler Odası Modelistlik Eğitimi 2017

İstanbul Moda Akademisi Tasarımcı Olgunlaştırma Programı 2020

Yarışmalar, Dereceler ve Karma Sergiler

2014 Deri Detay Tasarım Saraciye Kategorisi 3.'lük Ödülü

2015 İstanbul Uluslararası Ayakkabı Tasarım Yarışması Yarı Finalist

2016 Shoexpo 1. Uluslararası Ayakkabı Tasarım Yarışması/ Kadın Ayakkabı Kategorisi Finalist

2017 Shoexpo 2. Uluslararası Ayakkabı Tasarım Yarışması/ Kadın Ayakkabı Kategorisi Finalist

2017 Derinfikirler Yüzey Tasarım Yarışması 1.'lik Ödülü

2017 8. Dream Style Yarışması Finalist

2018 Gelinlik Tasarım Yarışması 3.'ük Ödülü

2019 Koza Yarışması Finalist

2019 Shoexpo 4. Uluslararası Ayakkabı Tasarım Yarışması/ Kadın Ayakkabı Kategorisi 2.'lik Ödülü

2019 Shoexpo 4. Uluslararası Ayakkabı Tasarım Yarışması/ Erkek Ayakkabı Kategorisi 2.'lik Ödülü

2019 EGSD Yüzey Tasarım Yarışması 2.'lik Ödülü

2020 Rotary Değişen Dünya Değişen İnsan Adlı Genç Sanatçılar Seçkisi Sergileme Ödülü

2021 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti “Benim Müzem” adlı Görsel Sanatlar Yarışması Sergileme Ödülü ve Daimî Koleksiyon Ödülü

2021 Balıkesir Ürün Tasarım Yarışması Sergileme ve Finalist

2021 Tilki Sanat galerisi “Homo Sacer” temalı Thieves adlı eser sergileme

2022 Sakuder 17. Yıl Karma Resim Sergisi

2022 Antalya Büyükşehir Belediyesi Çevre Eğitim ve İnovasyon Merkezi eser sergileme
Fuarlar

2015 İnovasyon Fuarı Ürün Sergileme

2015 Tekstil ve Tasarım Kongresi Ürün Sergileme

2016 Türkiye Tasarım Haftası Ürün Sergileme

2017 Uluslararası Shoexpo Fuarı Ürün Sergileme

2019 Uluslararası Shoexpo Fuarı Ürün Sergileme

Kişisel Sergiler

2022 Çetin Emeç Sanat Galerisi “Refüze” Disiplinlerarası Sanat Sergisi

2022 45. Uluslararası Shoexpo Ayakkabı ve Çanta Fuarı “İskarta Hayatlar” Ayakkabı
Tasarım Sergisi

2022 1. We- Cycle Çevre ve Geri Dönüşüm Teknolojileri Fuarı “Rastlantı” Heykel
Sergisi